Vysoká škola ekonomická v Praze

Národohospodářská fakulta

Hlavní specializace: Hospodářská politika

ANALÝZA A KOMPARACE VYBRANÝCH UKAZATELŮ BANKOVNÍCH SEKTORŮ PORTUGALSKA, ŠPANĚLSKA A ITÁLIE PŘED A PO PŘIJETÍ PRAVIDEL BASEL III

diplomová práce

Autor: Bc. Ondřej Stříbrský

Vedoucí práce: Ing. Pavel Štěpánek, CSc.

Rok: 2018

Prohlašuji na svou čest, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a s použitím uvedené literatury.

Bc. Ondřej Stříbrský

V Praze, dne 6. 6. 2018

Za vedení práce, vítané připomínky a vstřícnost děkuji vedoucímu práce Ing. Pavlu Štěpánkovi, CSc.

Vysoká škola ekonomická v Praze
Katedra hospodářské a sociální politiky

Národohospodářská fakulta
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Zpracovatel : **Bc. Ondřej Stříbrský**

Studijní program: Ekonomie a hospodářská správa

Obor: Hospodářská politika

Název tématu: **Analýza a komparace vybraných ukazatelů bankovních sektorů Portugalska, Španělska a Itálie před a po přijetí pravidel Basel III**

Zásady pro vypracování:

1. Cílem práce je analýza vybraných strukturálních ukazatelů Portugalska, Španělska a Itálie s bližším zaměřením na komparaci rentability zejména v období před hospodářskou krizi a v období, které následovalo po hospodářské krizi, respektive po přijetí pravidel Basel III.
2. Jednou z reakcí Evropské unie na hospodářskou krizi byla snaha integrace a sjednocení pravidel, která měla reflektovat pokrizový stav ekonomik. Ve světle vzniku konceptu bankovní unie si práce bere za úkol komplexní komparativní analýzu vybraných ukazatelů s bližším zaměřením na to, jak byla ovlivněna rentabilita bankovních sektorů Portugalska, Španělska a Itálie. Aktuálnost potřeby analyzovat bankovní sektor můžeme spatřovat i ve snahách o větší zdanění bankovních institucí v ČR, pomocí takzvané sektorové daně. Neméně aktuální je taktéž povinnost pro banky do roku 2019 splňovat Basel III., tedy požadavky na kapitál.
3. V teoretické části práce shrne v logické posloupnosti teorii rozebíraného tématu. Zejména pak vysvětlí roli bank v ekonomice, která bude následovaná deskripcí integračních pravidel Evropské unie (bankovní unie, respektive Jednotného mechanismu dohledu, Jednotného rezolučního mechanismu a Single Rule book). Dále pak budou rozebrány pohledy na rentabilitu bankovních sektorů a dalších ukazatelů.
4. Praktická část bude zaměřena na komplexní komparativní analýzu vybraných makroekonomických, mikroekonomických a finančních ukazatelů členských států Evropské unie. Úkolem této části bude mimo jiné identifikace heterogenit vzniklých v čase, dále pak identifikace heterogenit napříč jednotlivými státy pomocí analýzy indikátorů.

Rozsah práce: min. 65 normostran

Seznam odborné literatury:

1. Bank for international settlements. (30. December 2016). History of the Basel Committee. Retrieved from Bank for international settlements: https://www.bis.org/bcbs/history.htm
2. BCBS (April, 2012). Results of the Basel III monitoring excercise as of 30 June 2011, Retrieved from Basel Committee on Banking Supervision: http://www.bis.org
3. BCBS (December, 2010). Results of the comprehensive quantitative impact study, Retrieved from Basel Committee on Banking Supervision: http://www.bis.org
4. Citigroup. (March 2016). The Coming pensions crisis. Retrieved from Citi GPS: http://www.agefi.fr/sites/agefi.fr/files/fichiers/2016/03/citi_retraite_hors_bilan_21_mars_1.pdf
5. EBA (6.April, 2014). Basel III. monitoring exercise – results based on data as of 30 June 2013, Retrieved from European Banking Authority: http://www.eba.europa.eu/
6. Laušmanová, Monika, 2010. Basel III: Požadavky nové regulace a její dopad na bankovní sektor [online]. Dostupné z: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Komunikace/Tiskove_centrum/Prezentace_novinari/Prilohy/101208_Basel_III_dopady_regulace.pdf
7. Mejstřík, M. a kol. Bankovnictví v teorii a praxi = Banking in theory and practice. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2870-7.
8. Revenda, Z. Centrální bankovnictví. Praha: Management Press, 2011. ISBN 978-80-7261-230-7.
9. Slovik, P. a kol. Macroeconomic Impact of Basel III, OECD Economics Department Working Papers, 2011, No. 844, OECD Publishing
10. The monetary policy of the ECB, 2011. [3rd ed.]. Frankfurt am Main: European Central Bank, c2011, 159 s. ISBN 92-899-0778-9

Datum zadání diplomové práce: květen 2018

Termín odevzdání diplomové práce: srpen 2018

Bc. Ondřej Stříbrský
Řešitel

Ing. Pavel Štěpánek, CSc.
Vedoucí práce

doc. Ing. Miroslav Ševčík, CSc.
Vedoucí katedry

doc. Ing. Miroslav Ševčík, CSc.
Děkan NF VŠE

Abstrakt

Reakcí na finanční krizi bylo shledání tehdejších kapitálových standardů jako nevyhovující a, v souladu s konceptem bankovní unie, vydání aktualizované verze basilejských dohod, které upravují zásady kapitálové přiměřenosti na vyšší úrovni, než tomu bylo v minulém vydání, Basel II. Cílem práce je analyzovat strukturu jednotlivých bankovních sektorů i vývoj profitability v čase, následně naznačit determinanty ziskovosti národních bankovních sektorů. V práci je nejprve představen koncept bankovní unie, následně pak všechny jeho pilíře: Single Rulebook, Jednotný mechanismus dohledu a Jednotný mechanismus pro řešení krizí. V logické návaznosti práce představuje Basel III a standardy kapitálové přiměřenosti, dále jsou představeny vybrané ukazatele bankovních trhů. Pomocí komparativní analýzy jsou odhaleny některé heterogenity v jednotlivých bankovních sektorech. Výsledkem analýzy profitability národních bankovních sektorů je vymezení indikátorů napovídajících o možné ziskovosti daného bankovního sektoru, tyto předpoklady jsou srovnány s realitou ziskovosti a následně konfrontovány s nákladovou stránkou bankovních sektorů. Na základě provedené analýzy práce neshledává jediným prvkem, který změnil ziskovost bankovních sektorů po finančních krizi, zvýšené kapitálové nároky a upozorňuje na existenci některých heterogenit v rámci sledovaných sektorů.

Klíčová slova: Bankovní unie, Basel III, bankovní sektory, profitabilita
JEL klasifikace: G21, G29

Abstract

In reaction to the financial crisis, the capital standards Basel II was found unsuitable and, in accordance with concept of banking union, there was issued an updated version, Basel III. Basel III sets capital adequacy at a higher level than Basel II. The aim of the master‘s thesis is to analyze the structure of individual banking sectors as well as the development of profitability over time, then to indicate the determinants of profitability of the national banking sectors. The thesis introduces the concept of the banking union as well as its three pillars: Single Rulebook, Single Supervisory Mechanism and Single Resolution Mechanism. The thesis introduces Basel III, capital adequacy standards and selected indicators of banking sectors in logical sequence. Comparative analysis reveals certain heterogenities in individual banking sectors. The analysis of the profitability of the national banking sectors results in the definition of the potential indicators of the profitability of the banking sectors, which are compared to the reality of ROA and ROE. These results are then confronted with the cost-side of the banking sectors. Based on the analyzes, it is not possible to claim that the only reason for changed level of profitability of banking sectors after the financial crisis, is increased capital requirements standards. The analysis also reveals the existence of some heterogenities in discussed sectors.

Key words: Banking union, Basel III, banking sectors, profitability
JEL classification: G21, G29

Obsah

Úvod 10
1. Teoretická část 12
1.1. Bankovní sektor 12
1.2. Bankovní sektor ve vybraných zemích 13
1.3. Bankovní unie 15
1.4. Single Rulebook 16
1.5. Jednotný mechanismus dohledu (SSM) 22
1.6. Jednotný mechanismu pro řešení krizí (SRM) 24
1.7. Basel III 30
1.8. Ukazatele 33
2. Praktická část 36
2.1. Analýza velikosti, vlastnictví a koncentrace 36
2.2. Analýza makroekonomických ukazatelů 44
2.3. Analýza rozvahových aktiv 48
2.4. Analýza rozvahových pasiv 59
2.5. Analýza profitability 64
2.6. Shrnutí 70
Závěr 73
Seznam tabulek 76
Seznam grafů 77
Zdroje 79

Seznam použitých zkratek

€	Měna euro
BRRD	Bank Recovery and Resolution Directive (směrnice č. 2014/59/EU)
CRD IV	Capital Requirements Directive (směrnice č. 2013/36/EU)
CRR	Capital Requirements Regulation (nařízení (EU) č. 575/2013)
DGS	Deposit Guarantee Scheme (Společné pojištění vkladů)
ECB	European Central Bank (Evropská centrální banka)
EU	European union (Evropská unie)
EUR	Měna euro
HDP	Hrubý domácí produkt
HHI	Herfindahl – Hirschmanův index
HI	Herfindahlův index
MLD	Miliarda
ROA	Return on assets (Výnosnost aktiv)
ROE	Return on equity (Rentabilita vlastního kapitálu)
SRM	Single Resolution Mechanism (Jednotný mechanismus pro řešení krizí)
SSM	Single Supervisory Mechanism (Jednotný mechanismus dohledu)
USA	The United States of America (Spojené státy americké)

Úvod

Národní bankovní sektory států Evropské unie mají povinnost splňovat od roku 2019 zvýšené požadavky kapitálové přiměřenosti, které vyplývají z nejnovější schválené basilejské dohody, Basel III. Basel III reflektuje krizový vývoj v rámci bankovních sektorů států EU a dodržováním uváděných standardů či doporučení má přispívat k větší stabilitě jednotlivých bankovních sektorů a následně i celé eurozóny, případně Evropské unie jako celku. Reakcí na proběhnuvší recesi bylo taktéž představení konceptu jednotné bankovní unie. Během krize prošli všechny státy poklesem hospodářského růstu, nárůstem nezaměstnanosti či zvýšením veřejného zadlužení, u některých států se tento vývoj daří lépe navracet na původní hodnoty, u některých hůře, zároveň již ve veřejném prostoru rezonuje riziko vzniku další krize, která samozřejmě z podstaty vývoje ekonomického cyklu dříve či později přijde. Uvedené národohospodářské ukazatele ovlivňují a zároveň jsou ovlivňovány vývojem bankovního sektoru, jsou tedy aspektem přispívajícím k míře ziskovosti jednotlivých sektorů, které kromě uvedeného, čelí také efektivnosti správy nákladové části svých podnikatelských modelů. Jako jeden z hlavních viníků vzniku finanční krize byl označen finanční sektor a zejména pak nesplácené úvěry, které byly dále sekuritizovány, nicméně toto není hlavním cílem zkoumání práce.

V teoretické části jsou představeny v logické posloupnosti teoretické aspekty vážící se ke zkoumanému tématu. Vysvětlení role bank v ekonomice představení konceptu bankovní unie i popis třech pilířů, na kterých koncept bankovní unie stojí, jsou nedílnou součástí teoretického základu daného tématu. Následně je představeno poslední aktualizované usnesení basilejských dohod. Indikátory ziskovosti jednotlivých národních bankovních sektorů jsou taktéž popsány v teoretické části, v neposlední řadě se zde nachází popis výpočtu ukazatele koncentrace trhu, obecně užívaný nejen pro bankovní trhy, Herfindahl – Hirschmanův index.

Praktická část se zaměřuje na zkoumání vývoje ziskovosti jednotlivých národních bankovních sektorů, vlivu ostatních ukazatelů na profitabilitu daných sektorů, jakožto i na analýzu struktury bankovních sektorů států Španělska, Itálie a Portugalska. K výsledkům této práce se dochází skrze komplexní komparativní analýzu vybraných makroekonomických, mikroekonomických a finančních indikátorů. Diskutované část práce je zakončena shrnutím, kde jsou přehledně sumarizovány výsledky zkoumání bez bližšího

uvádění souvislosti, ke kterým je docházeno v praktické části. Veškeré souvislosti vyplynuvších výsledků zkoumání jsou uváděny v kapitole Závěr.

Cílem práce je posoudit, zda změnila finanční krize, respektive nové požadavky na kapitál, ziskovost bankovního sektoru, jakožto i podrobit zkoumání ostatní vlivy determinující výši profitability zkoumaných bankovních sektorů. Přidruženým zkoumáním projde základní předpoklad pro nadnárodní regulace, homogenita bankovních sektorů v rámci analyzovaných států jižní Evropy: Španělska, Itálie a Portugalska.

1. Teoretická část

1.1. Bankovní sektor

V teoretickém časopise Politická ekonomie je banka definována jako *„finanční zprostředkovatel přijímající peněžní vklady, které „pak“ (tj. následně) využívá při poskytování úvěrů. Toto tradiční pojetí banky, které akcentuje směr od finančních zdrojů (strana bankovních pasív) k užití finančních zdrojů (strana bankovních aktiv), nedostatečně odlišuje banku od ostatních typů finančních zprostředkovatelů (například investičních a podílových fondů). Ve skutečnosti banka může úvěry poskytovat relativně nezávisle na finančních zdrojích, přičemž z účetního pohledu finanční zdroje vznikají sekundárně při připsání poskytnutého úvěru na běžný účet klienta. Tato skutečnost je klíčová jak z pohledu makroekonomické rovnováhy (rovnováha úspor a investic), tak i z pohledu stability banky a bankovního sektoru“* dále pak viceguvernér ČNB Vladimír Tomšík a profesor Martin Mandel demonstrují činnost banky na jednoduchém příkladu *„představme si situaci, kdy domácnosti stále více „hromadí“ hotovost, čímž dochází k nižší spotřebě a k převisu úspor nad investicemi. Za této situace je banka jediný subjekt, který může díky své relativní nezávislosti úvěrové činnosti na finančních zdrojích podpořit obnovení rovnováhy mezi investicemi a úsporami tím, že poskytne úvěr na investice (zvýšení investic) nebo úvěr na spotřebu (růst spotřeby a pokles úspor). Z pohledu obnovení ekonomické rovnováhy spočívá jedinečnost banky právě v tom, že na rozdíl od jiných finančních zprostředkovatelů nemusí „čekat na klienta“ s dočasně volnými peněžními zdroji. Vytvořené úspory (rozuměj rozdíl mezi důchodem a spotřebou) může prostřednictvím úvěru redistribuovat bez ohledu na skutečnost, zda tyto úspory předtím nabraly nějakou z forem finančních aktiv. Banka tedy výrazně zpružňuje proces obnovování rovnováhy mezi úsporami a investicemi a její existence v ekonomickém systému je v tomto kontextu jen těžko nahraditelná.“* (Mandel & Tomšík, 2011, stránky 59-60) Rovnováha, která v systému vzniká, není nikdy statická, zdroje jsou redistribuovány a realokovány k subjektům, které je dokážou využít nejefektivněji. (Mejstřík , Pečená, & Teplý , 2015)

V rámci teorie bankovní soustavy se rozdělují dva základní typy bankovních systémů: jednostupňový a dvoustupňový. Jako jednostupňový systém, označovaný také jako systém monobanky, je zejména definována situace, kdy se v ekonomice nachází jedna centrální banka a více státních nebo obchodních bank, které jsou specializované na konkrétní

bankovní činnosti, sektory nebo oblasti. Mezi oblasti zaměření patří zahraniční obchod, zemědělství či investiční výstavba. Pokud bylo dříve uvedeno, že se v diskutovaném systému nacházejí obchodní banky, tak musí být dále uvedeno, že banky nejsou zřízeny za účelem zisku, nejsou motivovány k podnikatelským aktivitám, čímž se systém stává neefektivní. Za typický výskyt jednostupňového systému je možné považovat netržní, centrálně řízené a socialistické ekonomiky. Operace banky jsou řízeny s ohledem na politické cíle, vzniká zde tedy neefektivní realokace peněžních úspor, s čímž souvisí také následná zhoršená platební morálka a zpomalování výkonu ekonomiky. (Revenda, 2011)

Ze všech uvedených i neuvedených příčin přecházejí tržní ekonomiky na dvoustupňový bankovní systém. Význačným prvkem v takovém systému je rozdělení funkce dohledu a obchodní funkce, do obchodních bank a centrální banky. Centrální banka vykonává následující činnosti: emise hotovostních peněz, zabezpečování operací s hotovostními prostředky, regulaci a dohled, podpora stabilního měnového vývoje aj., je tzv. měnovou autoritou. Mezi hlavní odlišnosti od jednostupňového bankovního systému patří motivace obchodních bank dosahovat účetního zisku, tato skutečnost činí diskutovaný systém efektivnější. Větší efektivita dělá z dvoustupňového systému většinový systém užívaný ve světových ekonomikách. (Revenda, 2011) Dvoustupňový bankovní systém je přítomen ve všech porovnávaných zemích v této práci. Měnové autority v těchto zemích jsou Banco de Espana, Banca d'Italia respektive Banco de Portugal. (ČNB, 2018)

V Evropské unii je možné naleznout také další bankovní systémy, Evropský systém centrálních bank (dále jen ESCB) a Eurosystém. ESCB je složen ze všech centrálních bank v Evropské unii, bez ohledu na měnu v dané zemi, a autoritou je Evropská centrální banky. Eurosystém je uspořádání do kterého patří centrální banky pouze zemí ve kterých je měnou euro, autoritou je v takovém případě taktéž Evropská centrální banka. (European Central Bank, 2018)

1.2. Bankovní sektor ve vybraných zemích

Ve všech diskutovaných zemích (Itálie, Španělsko a Portugalsko) je aplikován dvoustupňový bankovní systém, jak již bylo zmíněno. Bankovní sektor ovlivňuje ekonomiku země a naopak, všechny zmiňované státy patří dlouhodobě k nejvíce zadluženým státům v Evropě, potažmo v Evropské unii, alespoň co se podílu veřejného dluhu na HDP týká. Nejnižší hodnotu ze třech států zaznamenalo Španělsko, které je k roku 2017 na hodnotě 98,3 % (veřejný dluh/HDP), Portugalsko 125,7 % a Itálie 131,8 %, mimo konstatování, že

takové hodnoty mohou naznačovat sníženou dobytnost pohledávek, a to se následně může projevit v bankovním sektoru, můžeme spatřovat v uvedených datech homogenitu vybraných států. Možná překvapivě není stejnorodost patrná u ukazatele míry nezaměstnanosti, kdy Španělsko vykazuje druhou nejvyšší hodnotu v Evropské unii, Itálie střídavě třetí nejvyšší, naopak Portugalsko se nachází mírně pod průměrem EU 28. Data produkovaná zejména Španělským hospodářství však mohou být alarmující, neboť hodnoty pohybující se na úrovni 15 % jsou v době ekonomické konjunktury nezvyklé i na jižní část evropského kontinentu. (Eurostat, 2018)

Sílu bankovního sektoru mohou vyjadřovat například ukazatele objemu aktiv v bankovním sektoru, zkoumané státy, především Španělsko a Itálie, patří k největším ekonomikám EU, objem aktiv v bankovním sektoru se zde pohybuje okolo 3 mld. EUR, zatímco v Portugalsku je sektor o poznání menší a disponuje pouze hodnotou okolo 1 mld. EUR, což je pouze o něco málo vyšší hodnota než v Polsku. Relativním ukazatelem použitelným při analýze síly bankovního sektoru se jeví poměr celkového objemu aktiv v bankovním sektoru a HDP v mld. EUR. V takovém indikátoru je možné spatřovat mnohem vyrovnanější srovnání, poměr ve všech třech státech je na úrovni přibližně 200 %, což je průměrná hodnota EU 28. Obdobně dopadá srovnání dalšího poměrového ukazatele: celkový objem aktiv v bankovním sektoru na jednoho obyvatele, diskutované sektory se shodně nacházejí pod průměrem EU 28, přibližně na úrovni 50 000 EUR. (Eurostat, 2018)

Dalšími indikátory identifikující stav bankovního sektoru se jeví zhodnocení míry koncentrace bankovního sektoru. Z pohledu na podíl na celkových aktivech pěti největších úvěrových institucí v diskutovaných zemích vystupuje Portugalsko jako nejvíce koncentrovaný trh, nachází se taktéž nad průměrem EU 28, zatímco na opačné straně tříčlenného spektra nalézáme Itálii. Avšak uvedený ukazatel není jediným možným způsobem, jak zkoumat koncentraci trhu. Jako další je možné uvést Herfindahlův index (HI), který se používá *„v rámci teorie antimonopolní politiky k měření koncentrace daného odvětví na trhu. S klesající koncentrací odvětví, tj. zpravidla rostoucí konkurencí, tento index klesá. Nabývá hodnot od 0 (v případě nulové koncentrace) do 10 000 (v případě maximální koncentrace)“* a je definován jako *„součet druhých mocnin tržních podílů (v %) každé firmy v odvětví“*. (ČNB, 2013) I v tomto ukazateli je situace obdobná jako v předchozím srovnání, tedy nejvíce koncentrovaným trhem se z pohledu HI jeví Portugalsko a nejméně Itálie, ta se v EU řadí mezi pět zemích s vůbec nejnižší koncentrací z pohledu HI, což značí vysokou konkurenci v bankovním sektoru (Eurostat, 2018). Uvedený pohled je pouze jednou stranou

mince, velké množství bank, nebo obecně podniků v odvětví, na trhu poodkrývá možnosti pro zvyšování profitability. Španělsko prochází konsolidací bankovního sektoru od roku 2009, na rozdíl od Itálie, jejíž trh je velmi fragmentovaný a nabízí tak prostor pro řízení nákladů a s tím spojenou zlepšenou výkonnost a profitabilitu bankovního sektoru. Na jedné straně spektra je možné referovat o bankovních institucích, které se nacházejí nad průměrem výkonnosti v EU, a naopak na druhé straně stojí banky s velmi slabou profitabilitou i dalšími poměrovými ukazateli, jako jsou například náklady/tržby. (Weber, 2017)

1.3. Bankovní unie

Ve svém textu popisuje Petr Dvořák bankovní unii takto *„většinou se primárně jedná především o sjednocení bankovního dohledu a jeho centralizaci na úrovni jednotného evropského dohledového orgánu nejčastěji spojovaného s Evropskou centrální bankou. Za další prvky bankovní unie se většinou považuje společné pojištění bankovních depozit a společné řešení krizí bank či celých bankovních systémů určité země včetně možnosti pohotového použití prostředků k zajištění likvidity, popř. posílení kapitálu ohrožených bank prostřednictvím evropské autority, která by byla vybavena potřebnými kompetencemi v této oblasti. Jako čtvrtý prvek se uvádí samozřejmě i jednotné podmínky pro fungování bank, které však ve značné míře existují již v současné době“* (Dvořák, 2012, str. 18) jako hlavní cíle bankovní unie zmiňuje *„zvýšení stability bank a bankovních systémů v rámci Eurozóny a potažmo celé Evropské unie“* (Dvořák, 2012, str. 20). Jak bylo zmíněno, změna, kterou přináší koncept bankovní unie, spočívá zejména v přesunu dohledu z národní úrovně na nadnárodní. Příkladem aplikovaného národního dohledu a regulace nám může být Španělsko, schopnosti Banco de España v dané oblasti hodnotil MMF jako silné s podporou kvalifikovaného a zkušeného managementu. (IMF, 2012) Zátěžové testy prováděné v roce 2010 dopadly pro Španělské banky poměrně pozitivně, protože z nich vyplynul kapitál potřebný na záchranu čtyř bank, které neprošly testy, v hodnotě přibližně 2 mld. EUR. (Banco de España, 2010) Avšak na základě detailních testů prováděných v roce 2012 se kapitál potřebný na záchranu bank, které neprošly testy, dostal na úroveň 60 mld. EUR. (Wyman, 2012) Na jedné straně tedy stojí národní dohled hodnocený Mezinárodním měnovým fondem jako velmi kvalitní a na druhé straně bankovní sektor s potřebou kapitálu až 60 mld. EUR pro banky v problémech, není tedy jasné, zda by nadnárodní bankovní dohled dokázal vykázat lepší výsledky a naplnit tak cíl bankovní unie, tedy zvýšení stability

bank a bankovního systému. Stabilita jednotlivých bankovních systémů v rámci Evropské unie má samozřejmě vliv na celkovou stabilitu bankovního systému v EU jako celku.

Zajištění bezpečnosti a spolehlivosti bankovního sektoru v eurozóně i v celé EU je nesporným cílem, se kterým vznikla diskutovaná unie. Mezi další cíle je řazený řízený úpadek bank, neschopných pokračovat v činnosti, bez nutnosti nenadálých výdajů pro státní hospodářství a s minimálním dopadem na dané ekonomiky. Heterogenita napříč státy EU je překážkou ideální aplikace konceptu bankovní unie, harmonizace pravidel a započetí procesu sbližování je tak dalším cílem konceptu.

Bankovní unie stojí na třech pilířích: **Single rulebook, Jednotný mechanismus dohledu a Jednotný mechanismus pro řešení krizí**. (EC, 2018)

1.4. Single Rulebook

Základ bankovní unie a regulace finančního sektoru obecně. Tvoří jej právní akty, které je povinné dodržovat všech 8 300 bankovních institucí v Evropské unii i ostatní finanční instituce. Soubor pravidel stanovuje kapitálové požadavky pro banky, jak chránit vkladatele, prevenci a řízení úpadků bank. Diskutované právní akty, které tvoří pilíře jednotného souboru pravidel neboli Single rulebook, jsou:

- směrnice o kapitálových požadavcích (CRD IV) a nařízení o kapitálových požadavcích (CRR),
- směrnice o systémech pojištění vkladů (DGS),
- směrnice o ozdravných postupech a řešení krize bank (BRRD).

Směrnice o kapitálových požadavcích (CRD IV)[1] ustanovuje:

- *„povolení k podnikání v sektoru úvěrových institucí,*
- *nabývání kvalifikovaných účastí na úvěrových institucích,*
- *výkon svobody usazování a volného pohybu služeb (zřizování poboček na území jiného členského státu, přeshraniční poskytování služeb bez zřizování poboček),*
- *pravomoci orgánů dohledu domovských a hostitelských členských států vč. pravomocí ukládat sankce,*

[1] Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2013/36/EU ze dne 26. června 2013 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi a investičními podniky, o změně směrnice 2002/87/ES a zrušení směrnic 2006/48/ES a 2006/49/E

- *výměnu informací a spolupráci mezi orgány dohledu členských států,*
- *požadavky na orgány dohledu týkající se procesu dohledu a hodnocení,*
- *požadavky na úvěrové instituce a investiční podniky, tj. nebankovní obchodníky s cennými papíry, v oblasti řídicího a kontrolního systému, tj. požadavky na řízení a správu společnosti vč. požadavků na odměňování, požadavky na systém řízení rizik a na systém vnitřní kontroly,*
- *požadavky na udržování kapitálových rezerv, tj. bezpečnostní kapitálové rezervy, proticyklické kapitálové rezervy, kapitálové rezervy pro globálně nebo jiné systémově významné instituce, kapitálové rezervy pro krytí systémového rizika,*
- *úpravu počátečního kapitálu nebankovních obchodníků s cennými papíry.“* (ČNB, 2014)

Nařízení o kapitálových požadavcích (CRR)[2] upravuje:

- *„rozsah aplikace obezřetnostních požadavků na individuálním a konsolidovaném základě,*
- *požadavky na kapitál a kapitálové poměry,*
- *způsoby výpočtu kapitálových požadavků,*
- *pravidla pro omezení rizik, jako např. pravidla pro velké expozice, pravidla pro převod rizik,*
- *pravidla likvidity,*
- *pravidla pro výpočet pákového poměru,*
- *požadavky na uveřejňování informací,*
- *požadavky na předkládání informací orgánu dohledu.“* (ČNB, 2014)

Směrnice o systémech pojištění vkladů (DGS)[3] byla přijata s cílem zvýšení stability finančního sektoru. Zajišťuje pojištění vkladů na harmonizované úrovni 100 000 EUR nebo ekvivalent v dané místní měně v Evropské unii. Směrnice je součástí balíku nástrojů, které pomáhají chránit věřitele a vyřešit pády bank bez potřeby financování penězi od daňových poplatníků. V novém modelu financování fondů odvádí banky každý rok určitý poplatek do

[2] Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky a o změně nařízení (EU) č. 648/2012

[3] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/49/EU ze dne 16. dubna 2014 o systémech pojištění vkladů

národního fondu, který slouží k vyplacení případného pádu bank a při hrozícím ohrožení vkladů vkladatelů. (EBA, 2018)

Tabulka 1 Přehled základních volitelných parametrů systémů pojištění vkladů (DGS)

Typ pojištění vkladů	Explicitní	v legislativě je přímo uvedeno, že v případě bankrotu banky budou vkladatelé vyplaceni konkrétní institucí
	Implicitní	výplata pojištěných vkladů není upravena, případná kompenzace vkladů je diskrečním rozhodnutím vlády
Správa a organizace	Veřejná	DGS může být spravován veřejnou institucí (např. MF, CB)
	Soukromá	správu provádí soukromá instituce
Funkce a kompetence	Paybox only	jediným úkolem DGS je výplata pojištěných vkladů
	Paybox plus	DGS má širší pravomoci (např. dohled, řešení krize)
Financování	Ex-ante	DGS je doplňován průběžnými pravidelnými příspěvky finančních institucí
	Ex-post	příspěvky jsou poskytnuty fungujícími finančními institucemi ve prospěch výplaty vkladů nesolventní instituce
Příspěvky	Rizikově vážené	v případě ex-ante financování je výše příspěvků finančních institucí upravena dle rizikovosti instituce
	Plošné	pro všechny finanční instituce je výše příspěvků shodná
Účast v DGS	Povinná/Dobrovolná	dobrovolná účast je možná např. v soukromých DGS, které nabízejí pojištění nad rámec částky pojištěné zákonným DGS
Společné fiskální jištění	pokud se DGS dostane do finanční tísně, stát dle předem stanovených pravidel finančně intervenuje, např. přímo ze státního rozpočtu či státní garancí za úvěry DGS	
Výše pojištění vkladů	maximální výše vkladů, na kterou se pojištění vztahuje	
Spoluúčast	podíl z celkové výše vkladů, jehož ztrátu nese vkladatel	

Zdroj: (Marek, 2017)

Z uvedeného vyplývá, že každá země má k dispozici jiné množství prostředků a v kruzích úředníků Evropské unie i akademických, se již debatuje, zda by nebylo vhodné nahradit stávající systém za systém, se vzorem v USA, který by byl sjednocený na nadnárodní úrovni, nikoliv tedy národní. (Marek, 2017)

Itálie jako jediná z analyzovaných zemí používala model financování ex-post, tedy dodatečný. Standardním a harmonizovaným ujednáním je množství prostředků na úrovni 0,8 % z celkové částky, toto je stejné ve všech zemích EU, případně mohou mít některé země výjimku a spořit s cílem dosažení 0,5 %. V porovnání se zbývajícími zeměmi je na tom Itálie nejhůře v míře finančních prostředků na daných fondech. Výzvy, kterým čelí, jsou zejména potřeba konsolidace, jejíž součástí je zlepšení efektivnosti a vypořádání se s rizikovými úvěry. (Weber, 2017)

Tabulka 2 Objem prostředků ve fondech Itálie

Depositors' Guarantee Fund of Credit Cooperative Banks

Name of DGS (National Language(s)): Fondo di Garanzia dei Depositanti del Credito Cooperativo
Link to website of DGS: www.fgd.bcc.it
Current target level for DGS: 0.80%
Previous funding model: Ex post funded

	31 December 2015	31 December 2016	31 December 2017
Covered deposits (€'000s)	82,612,266	90,429,104	93,805,170
Available financial means (€'000s)	0	77,576	163,250

Interbank Deposit Protection Fund

Name of DGS (National Language(s)): Fondo Interbancario di Tutela dei Depositi
Link to website of DGS: www.fitd.it
Current target level for DGS: 0.80%
Previous funding model: Ex post funded

	31 December 2015	31 December 2016	31 December 2017
Covered deposits (€'000s)	530,777,486	577,901,204	592,081,290
Available financial means (€'000s)	204,183	543,703	951,640

Zdroj: (EBA, 2018)

Naproti tomu Španělsko, stejně jako Portugalsko, používalo model financování ex-ante, tedy financování na základě plánované budoucí úrovně. Španělsko používá model pouze jednoho fondu a ve svém bankovním systému eviduje největší objem vkladů, které spadají do kategorie pojištěných, do hranice 100 000 EUR. V absolutních číslech eviduje nejvyšší sumu, které má fond pojištění vkladů k dispozici. Obecně čelí Španělsko výzvám

spíše v oblasti zaměstnanosti, penzijního systému a finanční kondice domácností. Poměrně pozitivně je hodnocen způsob, jakým se země vypořádala s rizikovými úvěry. (Ralyea, Schoelermann, & Jeasakul, 2017)

Tabulka 3 Objem prostředků ve fondech Španělska

Deposit Guarantee Fund of Credit Institutions

Name of DGS (National Language(s)): Fondo de Garantía de Depósitos de Entidades de Crédito
Link to website of DGS: www.fgd.es
Current target level for DGS: 0.80%
Previous funding model: Ex ante funded

	31 December 2015	31 December 2016	31 December 2017
Covered deposits (€'000s)	684,902,000	698,696,500	707,092,900
Available financial means (€'000s)	986,980	1,525,453	1,881,000

Zdroj: (EBA, 2018)

Portugalsko směřuje k hranici 0,8 procent pojištěných vkladů, avšak dosahuje sumy, která je na úrovni podílu 1,3 procenta. Z diskutovaných zemí disponuje nejmenším objemem vkladů patřících do skupiny pojištěných, nicméně z pohledu podílu finančních prostředků je na tom nejlépe. Portugalské bankovnictví čelí, ale jiným problémům, kterými rozumíme zejména nízkou ziskovost, nízkou kvalitu aktiv a nedostatečnou kapitálovou přiměřenost. Ačkoliv se probíhající či proběhnuvší reformy regulačních pravidel setkali s pozitivními ohlasy hodnotitelů ze strany Mezinárodního měnového fondu, je třeba pokračovat s tvorbou nákladově efektivnější business modelů a řízeném zbavování se nekvalitních úvěrů. (Gaertner a kol., 2017)

Tabulka 4 Objem prostředků ve fondech Portugalska

Deposit Guarantee Fund

Name of DGS (National Language(s)): FGD - Fundo de Garantia de Depósitos
Link to website of DGS: www.fgd.pt
Current target level for DGS: 0.80%
Previous funding model: Ex ante funded

	31 December 2015	31 December 2016	31 December 2017
Covered deposits (€'000s)	126,527,412	129,647,682	130,129,398
Available financial means (€'000s)	1,550,280	1,549,148	1,546,021

Mutual Agricultural Credit Guarantee Fund

Name of DGS (National Language(s)): FGCAM - Fundo de Garantia do Crédito Agrícola Mútuo
Link to website of DGS: www.fgcam.pt
Current target level for DGS: 0.80%
Previous funding model: Ex ante funded

	31 December 2015	31 December 2016	31 December 2017
Covered deposits (€'000s)	9,171,775	9,691,558	10,332,673
Available financial means (€'000s)	261,080	261,380	262,146

Zdroj: (EBA, 2018)

Směrnice o ozdravných postupech a řešení krize bank (BRRD)[4] upravuje:

- *„jednotné nástroje a pravomoci vnitrostátních orgánů, aby mohly účinně řešit případy vnitrostátních a přeshraničně působících bank, které jsou na pokraji úpadku nebo u nich taková situace hrozí,*
- *negativní dopad úpadků bank na daňové poplatníky (zavedením pravidel pro zapojení akcionářů a věřitelů do řešení krize bank),*
- *zřizování fondů pro řešení krizí, financované bankovním sektorem, které v případě potřeby poskytnou těmto bankám podporu.“* (EC, 2018a)

[4] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/59/EU ze dne 15. května 2014, kterou se stanoví rámec pro ozdravné postupy a řešení krize úvěrových institucí a investičních podniků a kterou se mění směrnice Rady 82/891/EHS, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/24/ES, 2002/47/ES, 2004/25/ES, 2005/56/ES, 2007/36/ES, 2011/35/EU, 2012/30/EU a 2013/36/EU a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1093/2010 a (EU) č. 648/2012

Mezinárodní měnový fond referuje ve spojitosti se směrnicí o ozdravných postupech a řešení krize bank, z diskutovaných zemí, zejména o Portugalsku, kdy artikuluje získávání nového soukormého kapitálu pro banky, který by pomohl v dlouhém období vyčisti bilance bank. Vysoká úroveň veřejného dluhu prakticky zamezuje možnosti vyřejného financování špatných bank. Pravidla EU o financování a BRRD představují klíčová omezení pro budoucí rekapitalizaci bank, ke které je ale nezbytný soukromý kapitál. Překážkou pro přísun nového soukromého kapitálu se jeví nedostatečně průhledná struktura aktiv a pasiv, která by umožňovala provedení realistického odhadu návratnosti dané investice. (Gaertner a kol., 2017)

1.5. Jednotný mechanismus dohledu (SSM)[5]

Členské státy eurozóny podaly v roce 2012 návrh na vytvoření institucionálně jednotného mechanismu dohledu nad finančním sektorem v rámci eurozóny. Evropský mechanismus stability umožňuje rekapitalizaci úvěrové instituce, ale aby k takové kroku mohlo dojít, bylo potřeba nejprve zajistit sjednocení dohledu. Po roční legisvakanční[6] lhůtě byly převedeny pravomoci nezbytné k vykonávání dohledu nad úvěrovými institucemi na Evropskou centrální banku, přechod pravomocí je datován k 4. listopadu 2014[7].

Jednotný mechanismus dohledu dozoruje úvěrové instituce, které jsou definovány jako: „podnik, jehož činnost spočívá v přijímání vkladů nebo jiných splatných peněžních prostředků od veřejnosti a poskytování úvěrů na vlastní účet“[8], z čehož vyplývá skutečnost, že Evropská centrální banka vykonává dohled pouze nad tou částí finančního trhu, která odpovídá definici uváděné v evropském nařízení. Vykonávaný dohled není podmíněn pouze diskutovaným omezením, další nezbytností je působnost dané úvěrové instituce na území

[5] Institucionální a územní působnost SSM upravuje nařízení č. 1024/2013, které dále používá odkazu v rámci definic na nařízení č. 575/2013 (CRR)

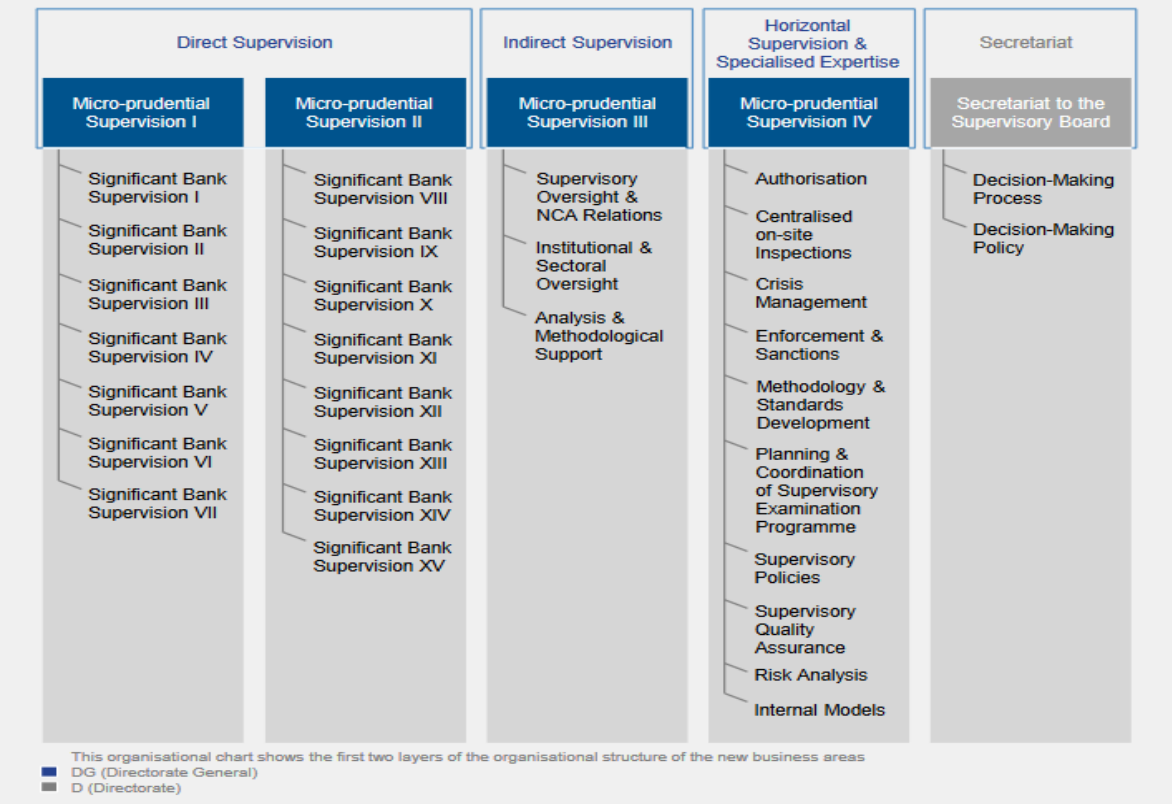
[6] doba mezi okamžikem platnosti a účinnosti právní normy

[7] Legislativní podoba přijata dne 19. března 2013, přijmutí legislativní podoby Evropskou radou 15. října a vstup v platnost 3. listopadu 2013

[8] Úvěrová instituce (credit institution) je podle evropského nařízení č. 575/2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky, čl. 4, odst. 1 podnik, jehož činnost spočívá v přijímání vkladů nebo jiných splatných peněžních prostředků od veřejnosti a poskytování úvěrů na vlastní účet

zúčastněných členských států[9]. Prioritně je dohled prováděn ve státech eurozóny, dále pak ve státech, které jsou členy Evropské unie a vstoupili pod SSM. Dohled je vykonáván ECB a vnitrostátními orgány dohledu zúčastněných států nebo států, které navázaly úzkou spolupráci, a to zejména nad velkými systémovými bankami. Banky, jejichž aktiva dosahují hodnoty 30 miliard eur nebo jsou tvůrcem přinejmenším 20 procent HDP své domovské země, podléhají přímému dohledu[10]. Kontroly bank nejsou zaměřeny pouze na poskytování úvěrů a způsobu jakým tak činí, ale taktéž jak je dodržován Single rulebook. Před zahájením jednotného dohledu byly provedeny komplexní kontroly jednotlivých úvěrových institucí, s čímž byly spojeny také zátěžové testy, které mají za cíl odhalit nekvalitní aktiva v bilancích bank na základě, kterých by banky hůře, nebo by ne odolávaly hospodářské krizi nebo by toho nebyly vůbec schopny. ECB nabyla kompetence v oblasti udělování pokut či odebírání bankovních licencí u subjektů, kde by shledala neakceptovatelné překračování předpisů, dále může aplikovat přímý dohled i nad menšími úvěrovými instituce, pokud to bude nezbytné.

Tabulka 5 Rozdělení pravomocí dohledu SSM v ECB

Zdroj: (European Central Bank, 2014)

[9] Definice v evropském nařízení 1024/2013 v kapitole I čl. 2 odst. 1: státy, které mají měnu euro, nebo členské státy EU, které navázaly úzkou spolupráci, která je definována tamtéž kapitola I. čl.2 odst. 1

[10] V eurozóně je v současnosti asi 120 bank, které tomuto dohledu podléhají a spravují necelých 85 procent celkových bankovních aktiv eurozóny

Za oblast dohledu je v rámci ECB zodpovědná Rada dohledu, která byla za tímto účelem zřízena. Rozhodnutí, která učiní, jsou přijatá, pokud je Rada guvernérů ECB nezamítne. Rada dohledu se skládá z:

- předsedy (od prosince 2013 Danièle Nouy),
- místopředsedy (od února 2014 Sabine Lautenschläger),
- 4 zástupců ECB,
- 1 zástupce z každého národního orgánu dohledu zúčastněných členských států EU. (EC, 2018b)

1.6. Jednotný mechanismu pro řešení krizí (SRM)[11]

K vytvoření jednotného institucionálního regulatorního rámce, který by měl za cíl zabezpečit řízení rizikových situací, do kterých se mohou dostávat úvěrové instituce a které mohou vyústit až v úpadek dané banky, přispěl nedostatek právního ukotvení v době krize i pokrizového vývoje. Při přijímání pokrizových opatření v rámci Basilejského výboru byl artikulován diskutovaný nedostatek a na tomto základě byly přijaty rezoluce o vytvoření ochranného systému, který by dokázal vyřešit rizikové situace zejména těch nejvlivnějších a nejvíce ovlivňujících, úvěrových institucí, reálnou ekonomiku.

Vymezení Jednotného mechanismu pro řešení krizí je možné nalézt v nařízení č. 806/2014 a směrnici Evropského parlamentu a Rady 2014/59/EU[12]. SRM nabyla plné funkčnosti teprve 1. ledna 2015, neboť přecházení některých dohledových funkcí bylo časově opožděno. Další právní zakotvení jednotných postupů při krizovém vývoji v bankovním sektoru nacházíme ve směrnici BRRD, o které již bylo referováno.

Opětovně je přesouván dohled a určitých pravomocí na nadnárodní úroveň, která by měla zajistit užití efektivnějších nástrojů než při dohledu národním a zároveň přinést

[11] Nařízení č. 806/2014 ze dne 15. června 2014, kterým se stanoví jednotná pravidla a jednotný postup pro řešení krize úvěrových institucí a některých investičních podniků v rámci jednotného mechanismu pro řešení krizí a Jednotného fondu pro řešení krizí a mění nařízení (EU) č. 1093/2010

[12] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/59/EU ze dne 15. května 2014, kterou se stanoví rámec pro ozdravné postupy a řešení krize úvěrových institucí a investičních podniků a kterou se mění směrnice Rady 82/891/EHS, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/24/ES, 2002/47/ES, 2004/25/ES, 2005/56/ES, 2007/36/ES, 2011/35/EU, 2012/30/EU a 2013/36/EU a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1093/2010 a (EU) č. 648/2012

možnost lépe ovlivňovat národní dohledové autority. K tomuto přesunu je v nařízení uvedeno následující: *„Jelikož cílů tohoto nařízení, totiž vytvoření účinného a efektivního jednotného evropského rámce pro řešení krizí subjektů a zajištění soudržného uplatňování pravidel pro řešení krizí, nemůže být uspokojivě dosaženo členskými státy, ale spíše jich může být lépe dosaženo na úrovni Unie, může Unie přijmout opatření v souladu se zásadou subsidiarity stanovenou v článku 5 Smlouvy o Evropské unii. V souladu se zásadou proporcionality stanovenou v uvedeném článku nepřekračuje toto nařízení rámec toho, co je nezbytné pro dosažení těchto cílů.“* (Nařízení č. 806/2014, preambule odst. 122)[13] Jak již bylo zmíněno, nadnárodní dohled by měl přinést efektivnější regulatorní funkce a vliv na reálnou ekonomiku, zároveň by se tímto přesunem mělo zamezit morálnímu hazardu národní dohledové autority. Jako zvyšování morálního hazardu mohou být obecně vnímána opatření, které rozšiřují pojištění vkladů, a právě takových regulatorních opatření jsme v rámci bankovní unie svědky. Ke zvyšování morálního hazardu dochází kvůli oslabování obezřetnosti vkladatelů a věřitelů úvěrových institucí. (Benston & Kaufman, 1996) Pokud je morální hazard takto definován, je zřejmé, že je součástí bankovnictví jako takového, avšak při aplikaci na případ Jednotného mechanismu pro řešení krizí, respektive jeho dohledové části, je možné jej spatřovat nejen při dohledu národních dohledových orgánů, které jistě dokáží upřednostnit svůj domácí trh na úkor eurozóny, ale i v konání nadnárodní dohledové autority, neboť se jedná taktéž o subjekt, který sleduje své zájmy.

Nařízení č. 806/2014 vymezuje působení dohledové funkce takto:

a) *„úvěrové instituce usazené v zúčastněném členském státě,*
b) *mateřské podniky, včetně finančních holdingových společností a smíšených finančních holdingových společností, které jsou usazeny v zúčastněném státě, pokud podléhají dohledu na konsolidovaném základě vykonávaném ECB,*
c) *investiční podniky a finanční instituce usazené v zúčastněném členském státě, jsou-li zahrnuty do dohledu nad mateřským podnikem na konsolidovaném základě vykonávaného ECB.“* (Nařízení č. 806/2014, čl. 2)

[13] Nařízení č. 806/2014 ze dne 15. června 2014, kterým se stanoví jednotná pravidla a jednotný postup pro řešení krize úvěrových institucí a některých investičních podniků v rámci jednotného mechanismu pro řešení krizí a Jednotného fondu pro řešení krizí a mění nařízení (EU) č. 1093/2010, preambule odst. 122

Takové vymezení referuje o zřetelně stanoveném rozdílu mezi vymezením SSM a SRM, kdy Jednotný mechanismus dohledu dopadá pouze na úvěrové instituce, zatím co, zde je pole působnosti viditelně širší, pokud bychom hovořili o teritoriálním vymezení, jedná se takřka o totožná vymezení, tedy zahrnuje zúčastněné státy i státy úzce spolupracující. V definici zahrnutých subjektů je možné spatřovat i další subjekty působící na finančním trhu, nesporně jsou to podniky, které svou působností ovlivňují evropský finanční sektor.

Struktura SRM je tvořena dvěma prvky, Jednotným výborem pro řešení krizí a Jednotným fondem pro řešení krizí. Jednotný výbor pro řešení krizí rozhoduje o:

- *„o programech řešení krize pro banky na pokraji úpadku (včetně toho, jakým způsobem se má jejich situace řešit a zda má být použit Jednotný fond pro řešení krizí),*
- *vytvoření a realizaci plánu řešení krize přeshraničních a velkých bank v bankovní unii, které jsou pod přímým dohledem Evropské centrální banky,*
- *řešení krize bez ohledu na velikost dotyčné banky, pokud je zapotřebí použít prostředky z jednotného fondu,“*
- uplatňování pravomoci vůči kterékoliv bance, neboť nese konečnou odpovědnost za všechny banky v EU. (EC, 2018c)

Výbor vykonává svou dohledovou a regulatorní funkci skrze dva druhy zasedání: výkonná a plenární. Výkonná zasedání slouží k přípravě veškerých rozhodnutí o řešení krizí, i z tohoto důvodu jsou zde přítomni zástupci členských států, kde se nachází úvěrová instituce v krizi. Do jeho pravomocí proto patří také rozhodování o užití fondu pro řešení krizí. Naproti tomu na plenárních zasedáních jsou přítomni pouze zástupci vnitrostátních orgánů příslušných k řešení krizí, avšak funkce tohoto zasedání je odlišná od té předchozí, zde je rozhodováno o jednacím řádu, ročním rozpočtu či o investicích a personálních otázkách. (EC, 2018c) Pokud je dosaženo úrovně zvané práh tiché procedury, výkonné zasedání je povinno zaslat na plenární zasedání návrh, o kterém musí plenární zasedání učinit rozhodnutí nejpozději do 3 hodin od doručení návrhu, tedy o vstoupení do procesu. Následně vstupuje návrh v platnost beze změn. (European Commission, 2014)[14]

[14] European Commission, Update – Single Resolution Board top management posts: frequently asked questions, MEMO/14/2764, EK, 2014

Z uvedeného vyplývá založení struktury na striktnější rozhodovacím procesu v rámci plenárního zasedání, které reaguje na významnější úbytky financí z fondu pro řešení krizí. Kromě zmíněného je dále rozhodování založeno na rychlosti a flexibilitě, což je možné považovat za pozitivní aspekt procesu řešení krizí.

Ozdravné plány a rezoluční procesy jsou uvedeny ve zmiňované směrnici č. 2014/59/EU, jak je v ní uváděno, v každém zúčastněném státě je orgán, který dozoruje ozdravné plány a procesy, dále provádí hodnocení včasnosti zásahu. Designovanou institucí je buď orgán veřejné správy, nebo instituce, které jsou svěřeny zodpovědnosti připadající orgánům veřejné správy. Pokud není instituce nově vytvořena, přejímá zmíněné pravomoci a povinnosti národní centrální banka nebo některé z ministerstev, nejpravděpodobněji ministerstvo financí. Tato instituce plní roli vnitrostátního článku v celém systému nadnárodního dohledu. (Směrnice 2014/59/EU, čl. 3) Ozdravný plán je závazným dokumentem, který určuje nápravné kroky finanční situace, které přijímá zmiňovaná designovaná instituce se zodpovědnostmi orgánu veřejné správy. Takové plány by měly zahrnovat nejen vhodné podmínky, konkrétní kroky nezbytné k včasnému aplikování, ale také ozdravné postupy. Řada scénářů vážného makroekonomického i finančního charakteru související s danými podmínkami instituce, taktéž události s dopady na celkovou kondici systému i potíže specifické, to vše je nutnou součástí ozdravných plánů. Dále jsou potřebné tyto části: analýza případného využití pomoci centrální autority, určení aktiv použitelných jako zajištění, vymezení případných opatření pro využití v případě včasného zásahu a aktuálnost. (Směrnice 2014/59/EU, čl. 5)

Po vytvoření ozdravného plánu, který obsahuje všechny nezbytné části, je předložen k hodnocení příslušné instituci. Posuzování ozdravného plánu je založené na hodnocení proveditelnosti a možnosti reakce na zhoršenou situaci. Směrnice o ozdravných postupech a řešení krize bank referuje o dvou obecných kritériích pro hodnocení ozdravného plánu, prvním je pravděpodobnost zachování či obnovení funkčnosti instituce, druhým je možnost provedení plánu i za zhoršené finanční situace. Po posouzení plánu je dalším krokem postoupení orgánu pro řešení krize, který opět posuzuje další aspekty, zejména potom dopady na celý bankovní sektor. (Směrnice 2014/59/EU, čl. 6).

Povinnost tvorby ozdravných postupů se objevila až po finanční krizi, cílem je připravit instituci, regulátora, sektor i systém na možnost zhoršení finanční situace ve specifické instituci nebo v celém systému. Ozdravné plánu jsou sice velmi kvalitní prevencí a přípravou na příchod rizikových situací, nicméně problém nastává, když se realita odchýlí

od diskutovaných scénářů v jednotlivých ozdravných plánech, protože jak bylo diskutováno, ozdravné plány obsahují konkrétní modelové situace a scénáře se kterými je počítáno a pro které jsou připravené nápravné postupy.

Jak bylo diskutováno, v reálné ekonomice nastávají situace, které nejsou v souladu se scénáři v ozdravných plánech a pokud taková situace nastane, je zahájen proces včasného zásahu. Cílem daného procesu je upozornění na možný rizikový vývoj, zabránění zhoršení situace, která je definována ve Směrnici 2014/59/EU jako: *„instituce porušuje nebo, mimo jiné z důvodů rychle se zhoršujících finančních podmínek, včetně zhoršující se likvidní situace, rostoucí míry cizího financování, nesplácení úvěrů nebo koncentrace expozic, posuzováno na základě souboru podmínek, které mohou zahrnout požadavek na kapitál instituce plus 1,5 procentního bodu, pravděpodobně v blízké budoucnosti nebude splňovat kterýkoli požadavek nařízení (EU) č. 575/2013, směrnice 2013/36/EU nebo hlavy II směrnice 2014/65/EU nebo jakýkoli z článků 3 až 7, 14 až 17, a článků 24, 25 a 26 nařízení (EU) č. 600/2014“* (Směrnici 2014/59/EU, čl. 27, odst. 1), a náprava, pokud však proces včasného zásahu není úspěšný, je zahájen proces řešení krize. Řešení krize je zahájeno pokud:

- *„banka je v selhání nebo je její selhání pravděpodobné,*
- *neexistují žádná opatření dohledu nebo soukromého sektoru, která mohou přiměřeného časového rámce obnovit životaschopnost banky, a*
- *řešení krize je nutné ve veřejném zájmu, tzn. účelu řešení krize by nebylo dosaženo ve stejném rozsahu, pokud by banka byla likvidována v běžném úpadkovém řízení.“* (Single resolution board, 2010, str. 3)

Po kumulativním splnění výše zmíněných podmínek je zahájen proces řešení krize. Základními aspekty, které upravují procesy řešení krizí, jsou následující zásady:

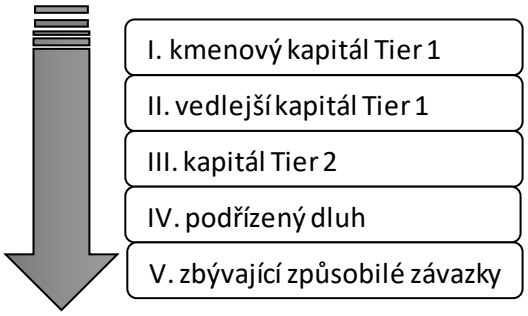
- *„Nejprve musí nést ztráty akcionáři instituce,*
- *věřitelům stejné třídy se dostane rovného zacházení (není-li stanoveno jinak),*
- *žádnému věřiteli nevzniknou větší ztráty, než jaké by mu vznikly v běžném úpadkovém řízení,*
- *po akcionářích nesou ztráty věřitelé instituce (v souladu s pořadím priority jejich pohledávek dle běžného úpadkového řízení, není-li v nařízení o jednotném mechanismu pro řešení krizí / ve směrnici o ozdravných postupech a řešení krize bank výslovně stanoveno jinak),*

- *vedení a vrcholné vedení instituce musí být vyměněno, s výjimkou těch případů, kdy je jejich zachování ve funkci považováno za nezbytné pro dosažení účelu řešení krize,*
- *fyzické a právnické osoby nesou v souladu s vnitrostátním právem podle občanského nebo trestního práva za selhání instituce v režimu řešení krize svou odpovědnost,*
- *pojištěné vklady jsou plně chráněny. Podle směrnice o systémech pojištění vkladů představuje částka 100 000 EUR odpovídající úroveň ochrany a měla by být zachována. Pojištění vkladů se vztahuje na každého vkladatele a banku. Znamená to, že se limit ve výši 100 000 EUR vztahuje na všechny sdružené účty u té samé banky. Vkladatelé musejí být informováni o tom, že vklady držené pod různými obchodními názvy té samé banky nejsou pojištěny samostatně. Na vklady toho samého vkladatele u různých bank se však vztahují veškeré výhody plynoucí ze samostatné ochrany."* (Single resolution board, 2010, str. 5)

Pro řešení krizí jsou používány tyto nástroje:

- *„**převod činnosti:** umožňuje prodej části nebo všech aktiv, závazků a/nebo akcií subjektu soukromému kupujícímu,*
- ***překlenovací banka:** část nebo všechna aktiva, závazky a/nebo akcie jsou převedeny na ovládaný dočasný subjekt,*
- ***oddělení aktiv:** aktiva lze převést na společnost pro správu aktiv,*
- ***rekapitalizace z vnitřních zdrojů:** vlastní kapitál a závazky mohou být odepsány a konvertovány, což více zatěžuje akcionáře a věřitele banky než veřejnost."* (Single resolution board, 2010, str. 3)

Tabulka 6 Pořadí odepisování položek

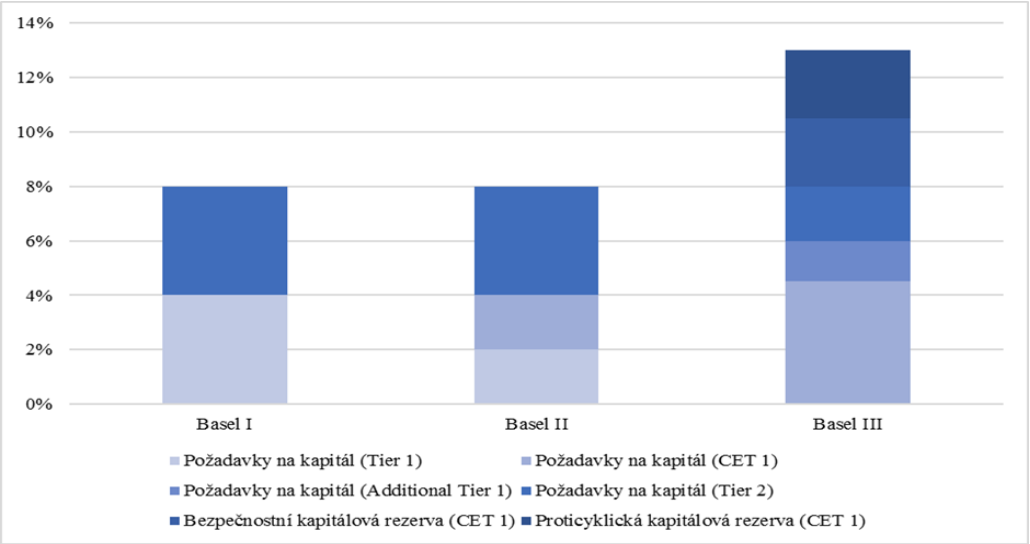

Zdroj: Směrnice č. 2014/59/EU, čl. 48 odst. 1

1.7. Basel III

Hospodářská krize z roku 2008 odhalila nedostatky v předchozích regulacích, tzv. basilejských dohodách. V důsledky těchto skutečností vzniká aktualizovaná verze, Basel III. Analýza obsažená v diskutovaném dokumentu obsahuje výtky vůči kvalitě kapitálového základu a nárůstu rozvahových i mimorozvahových aktiv bankovních institucí, současně je bankám vytýkána nedostatečná zásoba likvidních aktiv, likvidity. Tyto důvody zapříčinily nedostatečnou odolnost bankovních institucí v realitě zvýšeného systémového rizika a zároveň narůstajícího kreditního rizika, který je průvodním jevem zvýšených ztrát. Procyklické snižování tzv.leverage ratio[15] a signifikantní spojení celého bankovního sektoru, následovaný propadem důvěry, ve finanční sektor jako celek, vedla k prohlubování krizové situace. Hlavním cílem vymezeným v dokumentu k Basel III. se proto jeví zdokonalení nejen způsobu, jak je nezbytné řídit vznikající rizika, ale také správa jednotlivých rizik, jak již bylo uvedeno, aby vznikaly plány s množstvím možných scénářů, jak by bylo možné, aby daná rizika dopadla na celý systém nebo konkrétní instituci. Dále také posílené transparentnosti bankovního sektoru jako celku i jednotlivých institucí, s čím souvisí zveřejňování informací. Nadnárodní řešení systémově důležitých bank se také jeví tématem diskutovaného dokumentu. (BCBS, 2010a)

Graf 1 Vývoj minimálních kapitálových požadavků

Zdroj: (Bank for international settlements, 2016)

[15] Pákový poměr (neboli leverage ratio) se zavádí jako alternativa ke kapitálové přiměřenosti za účelem velkého „nárůstu“ bilance a podrozvahy (nezávisle na jejich rizikovosti).

Basel III. definuje změnu kapitálové přiměřenosti, která oproti předchozím verzím nejenže mění strukturu a definuje další skupiny kapitálu, ale také dochází k nárůstu požadovaného minimálního kapitálu. Zároveň je nutné uvažovat fakt, že největším rizikem, odkud hrozí příchod krize, se jeví nedostatečně zajištěné penzijní fondy. (Citigroup, 2016)

Jak již bylo diskutováno, jednou z hlavních příčin finanční krize v roce 2008 byl nedostatečně kvalitní kapitálová vybavenost bankovních institucí, jedním z důsledků tohoto faktu je rozdělení původně nejkvalitnější skupiny kapitálu Tier 1[16] na Common Equity Tier 1 (CET 1), který nově představuje nejkvalitnější skupiny kapitálu a obsahuje kmenové akcie vydávané bankou, prémia získaná jejich vydáním, nerozdělený zisk a další zveřejňované rezervy. Druhou část, na kterou byl rozdělen Tier 1, představuje Additional Tier 1. Tier 2[17] dostál úpravy v požadovaném poměru, avšak jeho definování je ponecháno nezměněné. Oproti poměru, o kterém referuje Graf 1, je nezbytné uvést, že povinné minimální požadavky na kapitál jsou v součtu 10,5 % definovaného kapitálu k rizikově váženým aktivům. (BCBS, 2010a)

Tabulka 7 Kapitálové kategorie Basel III.

Kapitálová kategorie	Poměr
CET 1	4,50%
Additional Tier 1	1,50%
Tier 2	2%
Bezpečnostní kapitálová rezerva z CET 1	2,50%

Zdroj: (BCBS, 2010a)

Tabulka 7 referuje prakticky stejném poměru minimálních kapitálových požadavcích, tedy celkový poměr činí 8 %, až do Bezpečnostní kapitálové rezervy, které nově přidává nad rámec původního minima 2,5 %. Touto změnou bylo dosaženo omezení výplaty zisku akcionářům a tím pádem zamezení snižování Common Equity Tier. Další kategorií, která není uvedena v Tabulce 7 a dovysvětlí hodnoty v Grafu 1, je proticyklická kapitálová rezerva. Proticyklická kapitálová rezerva z CET 1 se může pohybovat na úrovni

[16] Tier 1 je část kapitálu banky, představuje součet splaceného základního kapitálu zapsaného v obchodním rejstříku, splacené emisní ažio, povinné rezervní fondy, ostatní rezervní fondy ze zisku (bez účel.vytvořených), nerozdělený zisk z předchozích období po zdanění, zisk ve schvalovacím řízení snížený o předpokládané dividendy, zisk běžného období snížený o předpokládané dividendy a snížený o odečitatelné položky. (ČNB, 2018b)

[17] dodatkový kapitál = podřízený dluh A – odečitatelné položky

0-2,5 %, tento poměr dosahuje v jednotlivých státech rozdílných hodnot, neboť je určován rozhodnutím vnitrostátní regulační instituce, cílem této rezervy se jeví snaha omezit dopady kreditního cyklu. Tento ukazatel je možné měnit v čase a dohledová autorita, tak může přizpůsobovat poměr situaci, ve které se země nachází s cílem absorbovat ztráty v hospodářsky rizikovém stádiu cyklu. V dokumentu basilejských dohod se nachází ještě poslední nově vzniknuvší rezerva, která má za cíl regulovat velké bankovní instituce, které ovlivňují více národních trhů najednou. G-SIB rezervu je možné určovat opět v rozmezí 0-2,5 % a určuje jej pověřená dohledová autorita, zároveň jsou takové banky podrobovány přísnějšímu monitoringu. (BCBS, 2010a)

„Basel III v reakci na finanční krizi nově definoval a rozšířil kapitálové požadavky k rizikově váženým aktivům a dále navrhl zavedení pákového poměru, který by bankám stanovil minimální výši kapitálu ve vztahu k celkovým expozicím. K navyšování kapitálového požadavku dochází zejména aktivním využíváním makroobezřetnostních kapitálových rezerv. V návaznosti se pak objevují návrhy, aby požadavek na pákový poměr rovněž zohledňoval výši kapitálových rezerv a stal se tak jedním z nástrojů makroobezřetnostní politiky. Argumentem podporujícím tyto návrhy je, že bez zohlednění výše kapitálových rezerv by pákový poměr nemusel vytvářet dostatečné omezení pro rozsah expozic bank a neplnil by tak zamýšlený účel.“ (Pfeifer, Holub, Pikhart, & Hodula, 2016) Pákový poměr má zajišťovat správný podíl rozvahových i mimorozvahových aktiv vůči kapitálu, avšak testování probíhá nejen na základě prostého pákového poměru. Základem testování je průměrný měsíční pákový poměr za čtvrtletí, který zahrnuje dva ukazatele, ukazatel kapitálu[18] a ukazatel vystavení, který obsahuje aktiva mimo rizikově vážená aktiva. Výsledný podíl diskutovaných ukazatelů nesmí převyšovat hranici 0,03 a bere si za cíl eliminaci ohrožení stability v případě bank, které využívají pákový efekt[19], neboť v recentní finanční krizi byl u těchto institucí zaznamenán výsledek hluboko pod uvedenou hodnotou a v takovém případě by vysoké ztráty z kreditního rizika znamenali riziko pro stabilitu bankovních institucí.

Mezi zaváděné ukazatele patří také ukazatel dostatečné likvidity, který má za cíl zajištění dostatečného množství likvidní prostředků pro krátkodobé financování banky. V rámci stresové testování je předpokládán specifický scénář, který testuje, zda je instituce schopna plnit požadavky likvidního financování. Poměr mezi kvalitními likvidními aktivy a

[18] Tier 1 kapitál

[19] Obchodování nejen se svým kapitálem, ale především s pomocí dodatečně zapůjčeného kapitálu

čistými peněžními výdaji[20] musí být během 30 dní testování roven nebo větší než jedna. (Kabelík, 2015)

Posledním nově definovaným poměrovým ukazatelem je Net stable funding ratio[21] (NSFR), který, na rozdíl od předchozího ukazatele, míří na střednědobé a dlouhodobé financování banky. Cílem se jeví ukončení využívání nástrojů krátkodobého financování na financování střednědobých a dlouhodobých pozic.[22] Riziko takového postupu spočívá v nenadále nastalém nedostatku krátkodobé likvidity na mezibankovním trhu, bankovní instituce v takovém případě mohou čelit riziku nedostání svých střednědobých a dlouhodobých pozic. NSFR má za cíl určit takové portfolio, které je pro banky udržitelné a zajistí stabilní financování střednědobých a dlouhodobých pozic, pomocí správné struktury rozvahových a mimorozvahových aktiv. (BCBS, 2010a) Kompletní zavedení NSFR může znamenat další nárůst úrokových sazeb. (Laušmanová, 2010)

Basel III vstoupil v platnost 1. ledna 2014 s nutností splňovat definované podmínky a standardy od začátku roku 2019. (Bank for international settlements, 2016)

1.8. Ukazatele

Koncentrace národního bankovního trhu

Konkurence na trzích bude analyzována pomocí dvou základních ukazatelů, jedná se o Herfindahl – Hirschmanův index a podíl pěti největších bankovních institucí na celkových aktivech každé země. Pokud je koncentrace trhu vysoká a zároveň je počet subjektů na trhu nízký, existuje zde reálné riziko většího ovlivnění celého trhu v případě krize hlavních institucí, ačkoliv opačný extrém, tedy nízká koncentrace může způsobovat informační asymetrie. Jak již bylo diskutováno, dohledové autority EU se zaměřují na systémově nepostradatelné a nadnárodní instituce. Tato skutečnost samozřejmě otevírá prostor pro prohlubování nastalé krize bankovními institucemi, které nejsou pod takovým dohledem a nejsou tedy identifikována jako systémově důležité.

Herfindahl – Hirschmanův index je užívaným indikátorem pro měření koncentrace na trhu. Využití nachází zejména v rámci teorie antimonopolní politiky. Výpočet daného ukazatele „*je definován, jako součet druhých mocnin tržních podílů (v %) každé firmy*

[20] Souhrn peněžních příjmů a výdajů

[21] Ukazatel čistého stabilního financování

[22] Výhoda tohoto způsobu financování spočívá v levnějších krátkodobých mezibankovních půjčkách

v odvětví" (ČNB, 2005), nabývá hodnot 0 – 1 nebo 0 – 10 000. Čím menší je výsledné číslo, tím větší je konkurence v daném odvětví, pokud by byly hodnoty maximální, jednalo by se o trh s monopolní silou. (ČNB, 2005)

Pro analýzu ziskovosti budou užity poměrové ukazatele ziskovosti, tento typ ukazatelů je možné považovat za nejpoužívanější indikátory. Data pro analýzu ziskovosti nalezneme ve výročních zprávách bankovních institucí. Zejména pak budou využity a níže popsány ukazatele ROA a ROE.

Výnosnost aktiv (ROA)

Ukazatel občasně označovaný jako rentabilita celkového kapitálu, je jedním z nejznámějších a nejvíce užívaných, v základní formě je podoba vzorce následující[23]:

$$ROA = \frac{\text{Hrubý zisk (EBIT)}}{\text{Celková aktiva}}$$

V elementární formě je tedy ukazatelem prezentován poměr zisku (EBIT) k celkovému kapitálu, ve své podstatě je kvalitním ukazatelem pro odhalení efektivnosti bankovní instituce v nakládání s aktivy k vytváření zisku. Indikátor je využíván zejména řídícími pracovníky banky, neboť jeho vypovídací schopnost se omezuje na banku jako celek. Avšak uvedená podoba není jedinou existující mutací daného ukazatele, můžeme se setkávat také s následující podobou, ze které je možné definovat vzájemný vztah mezi ROA a ROE[24]:

$$ROA = \frac{\check{c}ist\acute{y}\ zisk\ po\ zdanění\ (EAT)}{celková\ aktiva}$$

Další modifikací, se kterou je možné se setkat a která se, z níže uvedených příčin, jeví jako vhodnější ukazatel je ROAA[25]. Aktiva dosazovaná do takového ukazatele se počítají jako průměr za dané časové rozmezí.

[23] EBIT = earnings before interest and taxes

[24] EAT = earnings after taxes

[25] Výnosnost průměrných aktiv

Rentabilita vlastního kapitálu (ROE)

Pokud byl předchozí ukazatel zmiňován jako vhodný pro řídící pracovníky banky, tak tento je možné označit za příhodný pro akcionáře či investory, neboť dává vhled do návratnosti vloženého kapitálu, tedy čistý zisk z investice. Tradiční podoba vzorce pro výpočet ROE je následující:

$$ROE = \frac{\text{čistý zisk (EAT)}}{\text{kapitál (tier1)}}$$

ROAE[26] je opět existující modifikací diskutovaného indikátoru a stejně tak jako v předešlém případě i zde je výpočet prováděn průměrem daných hodnot za sledované období.

Kritikou a nedostatkem diskutovaných ukazatelů je fakt, že jsou zde spojovány stavové[27] a tokové[28] veličiny . Stavovými veličinami ve vzorci jsou aktiva a vlastní kapitál, zatímco zisk je veličinou tokovou, rozdílem je také to, v jakých materiálem se diskutované hodnoty nachází, uváděné stavové veličiny bychom měli hledat v rozvaze, avšak zisk je získáván z výkazu zisků a ztrát. Ke zkreslení indikátorů by došlo v případě, že by byly hodnoty, například aktiva, během roku výrazně odlišná od výsledku vydávaném na konci roku. Právě z takového důvodu se jeví jako vhodné užití již zmiňovaných průměrných ukazatelů, respektive ROAA a ROEA, nicméně v této práci budou užiti indikátory v původní podobě, neboť nebude předpokládán scénář signifikantně rozdílných stavových hodnot v průběhu a na konci účetního období.

Vzájemný vztah ukazatelů ROA a ROE je možné vyjádřit skrze Du Pontův model, který je často užívaným prvkem ve finanční analýze:

$$ROE = \frac{EAT}{E}$$

$$ROE = U \times ROA \times LM$$

$$\frac{EAT}{E} = \frac{EAT}{EBT} \times \frac{EBT}{TA} \times \frac{TA}{E}$$

[26] Rentabilita průměrného kapitálu

[27] Údaj, který vyjadřuje stav k určitému časovému okamžiku

[28] Její velikost je dána délkou období, ke kterému se vztahuje, údaje lze za více období sčítat

Kde U značí daňovou zátěž, která je nositelem informace o efektivnosti využívání daňových slev a kolik banka zaplatí na daních, tudíž v homogenních podmínkách pro dvě a více institucí můžeme srovnávat, kteří zaměstnanci v řídících pozicích spravují bankovní instituci v diskutovaném směru efektivněji. Dále potom LM je pákový multiplikátor, EAT – zisk po zdanění, EBT – zisk po zdanění, TA – celková aktiva a E – kapitál. (Růčková, 2015)

2.Praktická část

V praktické části je zacházeno se znalostmi nabytými ze zdrojů použitých v průběhu práce, dále potom (BCBS, 2012), (BCBS, 2010b), (EBA, 2014), (Slovik & Cournede, 2011) či (European Central Bank, 2011). Na základě této skutečnosti jsou analyzována a srovnávána vybraná data.

2.1. Analýza velikosti, vlastnictví a koncentrace

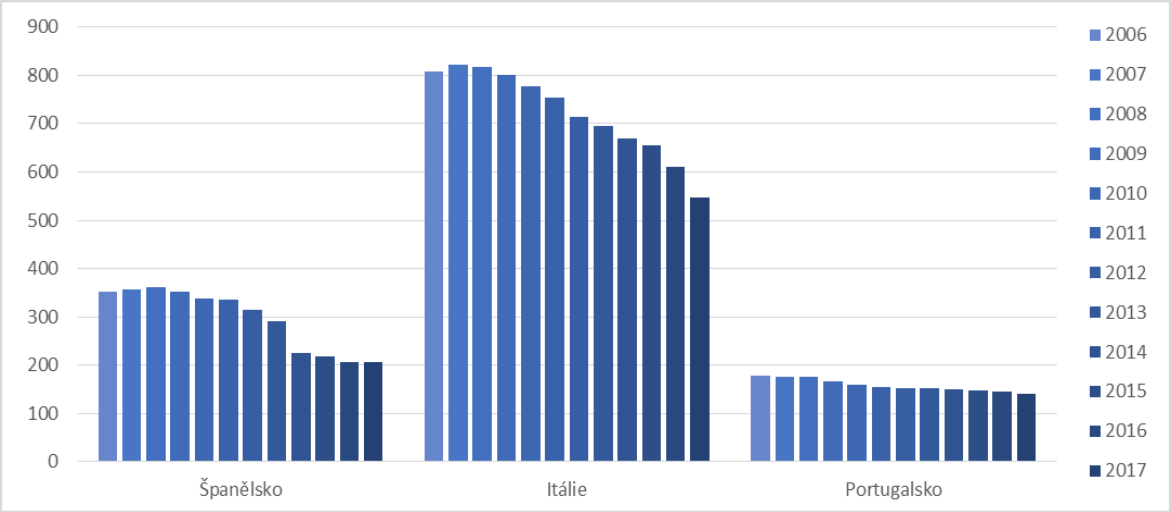
V této části práce bude nejprve analyzována velikost jednotlivých bankovních sektorů, vlastnické struktury a konkurence, následně makroekonomické ukazatele, které poskytují celkový vhled do ekonomiky a napovídají, v jaké fázi se hospodářství nachází a to samozřejmě souvisí se stavem bankovních sektorů, neboť tyto dva sektory jsou nezpochybnitelně svázány. Jako další jsou analyzovány obě strany rozvahy, aktivní i pasivní strana, kde sledujeme zejména strukturu, vývoj v čase a rozdílnosti napříč analyzovanými státy. Poslední skupinou analyzovaných indikátorů jsou ukazatele ziskovosti. Všechny ukazatele jsou analyzovány s respektem ke zlomových obdobím či rokům v rámci analyzovaného tématu, dále jsou sledovaná a srovnávána období, která následovala i předcházela, nejedná se tedy pouze o srovnávání dvou období, ale i srovnání mezi státy.

Ve všech ukazatelích budou sledovány dva typy období, za prvé rozmezí let 2006 – 2017, za druhé srovnání let 2010, 2014, 2017, výjimečně může dojít k použití jiného období v určité analýze. Výběr ze dvou kategorií, které byly uvedeny, může probíhat na základě dostupnosti dat či vhodnosti pro daný ukazatel.

Pro přehlednost a zřejmost budou všechny ukazatele zobrazovat data v pořadí zemí Španělsko, Itálie, Portugalsko, pokud toto nebude u vybraného grafu platit, jedná se pravděpodobně o ukazatel s nedostupností dat pro vybraný stát.

Ukazatel absolutního počtu úvěrových institucí nám dává vhled do velikosti jednotlivých bankovních sektorů, zároveň díky adekvátně dlouhé časové ose je možné sledovat trend vývoje v analyzovaných zemích. Nejen o velikosti, ale i o významnosti jednotlivých zemích referuje diskutovaný ukazatel. Významnost bankovního sektoru je možné chápat ve smyslu plátce do rozpočtu země či do rozpočtu EU, taktéž jako element ovlivňující HDP.

Graf 2 Počet úvěrových institucí (2006 - 2017)

Zdroj: ECB, vlastní zpracování

V Graf 2 je viditelné rozdělení zemí na dvě skupiny, Itálie evidentně spadá do skupiny zemí s objemnějším bankovním sektorem. Do takové skupiny se dále v rámci EU řadí země jako Německo, Francie nebo Rakousko, tyto země mají společnou přítomnost většiny evropských a nadnárodních světových bank. Menší bankovní sektory mohou být způsobeny méně výkonnou ekonomikou, pozdějším začátkem vzniku bankovního sektoru či konsolidací, která probíhá v dané zemi.

Společným rysem všech bankovních sektorů je klesající trend po celou dobu zaznamenanou v grafu, konsolidace. Španělsko v roce 2014, kdy vstoupila v platnost Basel III., zaznamenalo nejvýznamnější pokles ze všech tří zemí, avšak i přesto referuje Mezinárodní měnový fond v roce 2017 o, na poměry EU, husté síti poboček úvěrových institucí. Španělské banky čelí výzvě v podobě změny byznys modelů, díky které by dosáhli

zvýšení profitability, jak již bylo zmíněno, síť poboček bank je příliš hustá a jejich redukcí může docházet ke zvýšení ziskovosti jednotlivých bankovních institucí, nejlepší finanční výsledky dosahují instituce orientované nejen na vnitronárodní transakce. (IMF, 2017) Začátek španělské konsolidace se datuje do roku 2009, důležitým faktorem byla zejména konsolidace tzv.“savings banks“[29]. Potřeba zvýšení efektivity v hospodaření byla identifikována i v Portugalských bankách, takového jevu se snaží dosáhnout pomocí řízení nákladů, konkrétně snižování režijních nákladů včetně snižování počtu zaměstnanců či snižování poboček jednotlivých bank, a to může vést až k odcházení úvěrových institucí z národního trhu, stejně jako ve Španělsku.

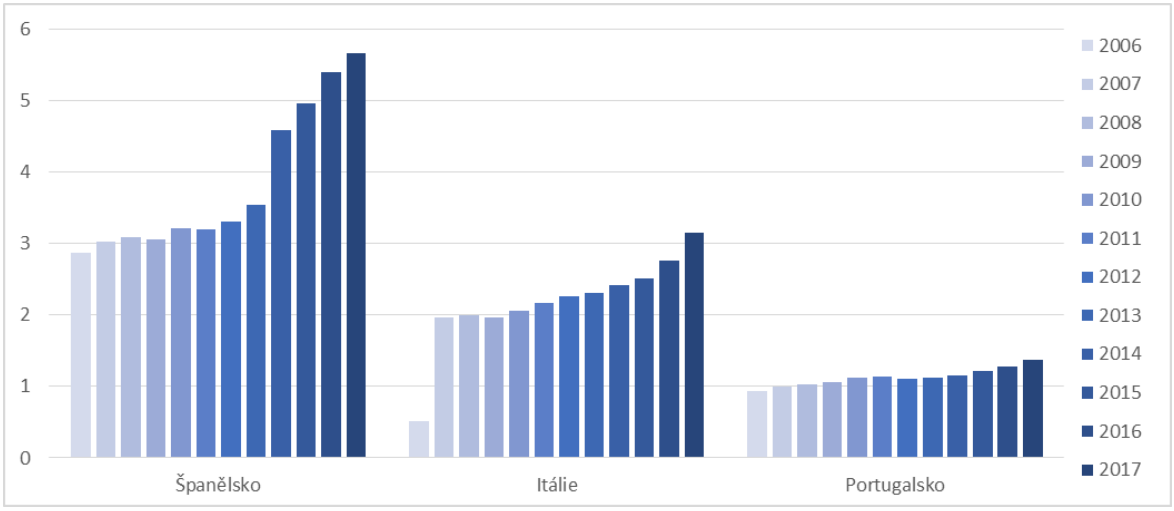
Absolutní počet úvěrových institucí je však pouze jeden úhel pohledu a může se jevit jako mírně povrchní, neboť si musí uvědomit, že i tento ukazatel do určité míry reflektuje velikost dané země, proto provedeme analýzu také relativních ukazatelů. Jak bylo diskutováno, bankovní trhy mají tendenci se konsolidovat ve všech analyzovaných zemích, tento fakt můžeme vysvětlit globální nebo evropskou měnou bankovního sektoru, který zapříčinila hospodářská krize a počáteční boom je v současné době krocen a jednotlivé bankovní instituce vytvářejí snahu naleznout ideální byznys modely, které by generovaly dostatečné zisky a dostatečnou finanční stabilitu zemí, či při nadnárodním působení, finanční stabilitu Evropské unie. Dalším vysvětlením přítomné unifikace bankovních trhů se může jevit akvírování menších bank a tím zlepšování postavení na trhu, budování konkurenční výhody apod.

Graf 3 reprezentuje přepočtené úvěrové instituce na jednu miliardu eur HDP vybrané země. Takový indikátor přináší lepší pohled na velikost bankovního sektoru vůči hospodářství. Během hospodářské recese dosahovalo přelévání z bankovního sektoru do reálné ekonomiky vyšších hodnot u takových zemí, u kterých byly zaznamenány nejvyšší hodnoty, v rámci EU se diskutované země pohybovaly spíše ve středu spektra.

Dopady recese proto nebyly tak destabilizující v porovnání například s Irskem, avšak obecně můžeme tvrdit, že jižní část EU prošla relativně větším poklesem výkonu ekonomiky než jiné části. V Graf 3 vidíme růst ukazatele zejména po roce 2014, včetně. Kromě růstu HDP ve všech zemích se jeví jako příčina také snižování počet bankovních institucí, který souvisí s probíhající konsolidací na všech zmiňovaných trzích, kdy jsou hledány možnosti zvýšení rentability bankovních institucí či zvýšení stability bankovního sektoru.

[29] Tento typ bank je z legislativního hlediska rozdílný ve Španělsku a například v Itálii

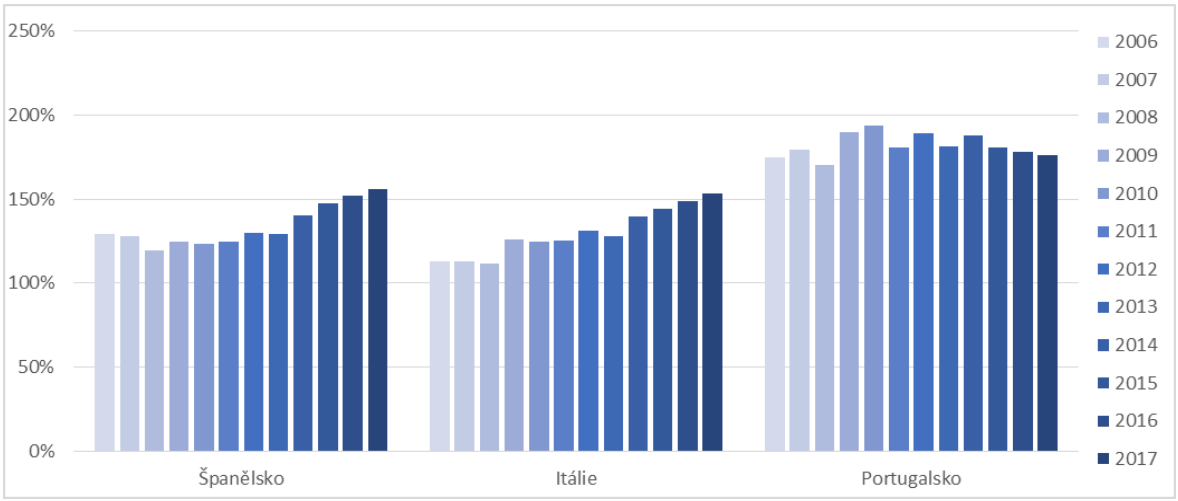
Graf 3 Počet úvěrových institucí na 1 mld. € HDP (2006 - 2017)

Zdroj: ECB, Eurostat, vlastní zpracování

Zatímco předcházející ukazatelé dokumentovali velikost ekonomiky v rámci většího celku. V následujícím ukazateli je provedena analýza velikost bankovního sektoru v rámci dané země. Graf 4 reflektuje realitu podílu celkových aktiv vyjádřených jako procento HDP. Ve Španělsku a Itálii vidíme konstantní růst, počínaje rokem 2014, v porovnání let 2014 a 2017 vzrostl tento podíl o 27, respektive 26 procentních bodů, tzn. růst téměř o třetinu. V Portugalsku dosahuje bankovní sektor významnějších hodnot, než v předešlých zemích. Naproti tomu průměr EU27 a EA dosahuje přibližně 300 % diskutovaného podílu, avšak tento průměr v nejbližší době poklesne, neboť jednou ze zemí, která jej významně zvyšuje je Spojené království.

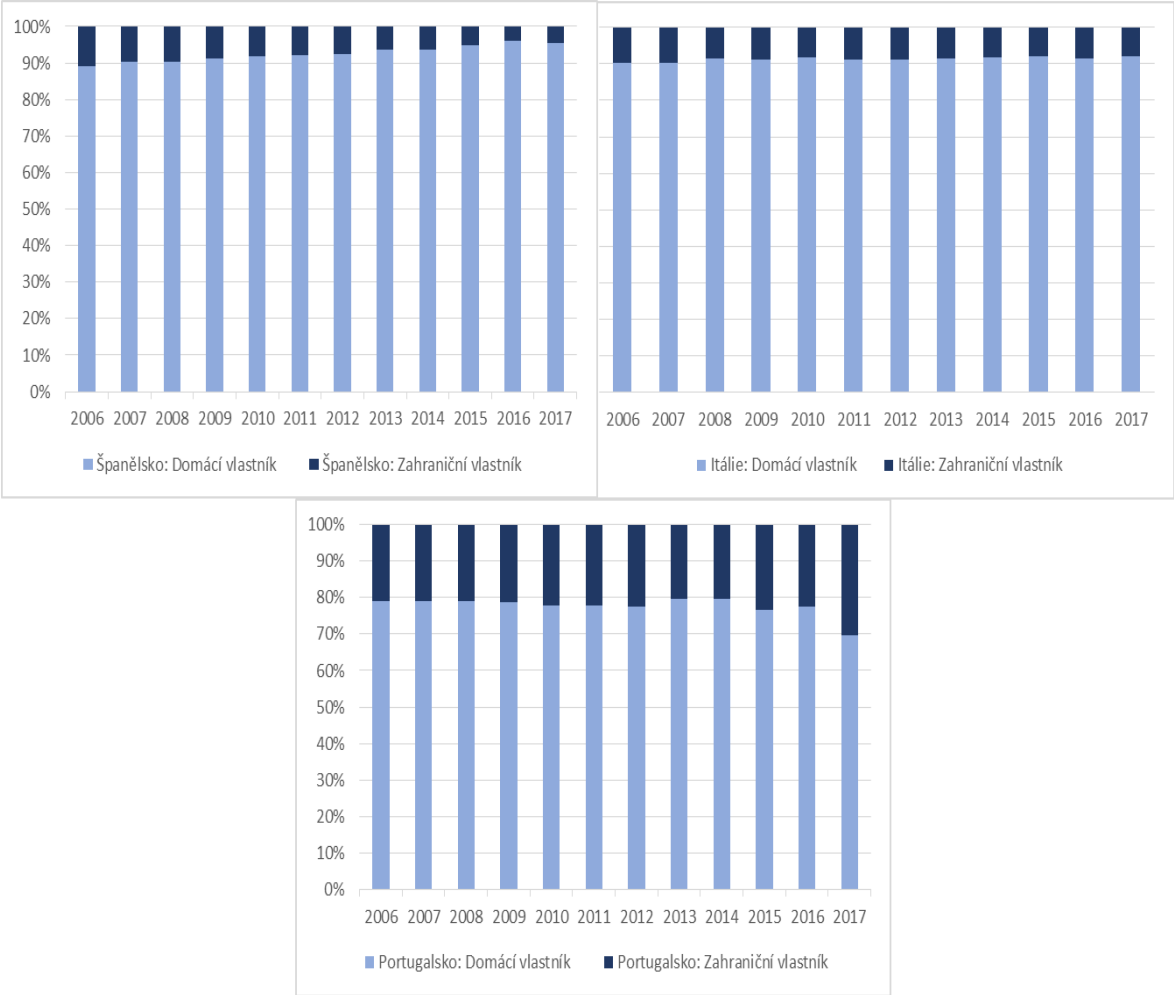
Graf 4 Podíl celkových aktiv na HDP v € (2006 - 2017)

Zdroj: ECB, Eurostat, vlastní zpracování

Trendem se jeví, od recese, zmenšování velikosti evropských bank, a to zejména kvůli deleverage a konsolidaci rozvah, avšak v analyzované části Evropy, kromě Portugalska, pozorujeme evidentně opačný trend, takový trend je možné dále sledovat ve středoevropském bankovnictví. V rámci vývoje jednotlivých bankovních sektorů se můžeme setkat se situací, kdy nadnárodní regulatorní orgány budou požadovat dodržování standardů, které budou v rozporu s vývojem v jednotlivých zemích a bude, tak docházet k dodatečné neefektivnosti.

Graf 5 Vývoj vlastnické struktury: podíl na aktivech (2006 - 2017)

Zdroj: ECB, Eurostat, vlastní zpracování

Graf 5 udává podíl na aktivech vybrané země podle domácího, respektive zahraničního, vlastictví. Z

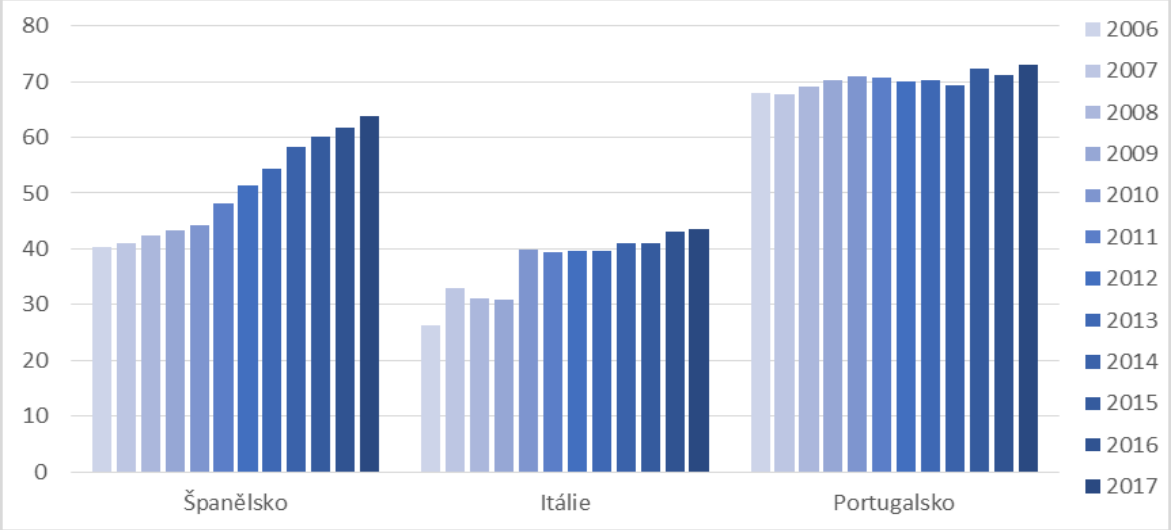
Graf 5 se jeví, že vlastnitcví bankovních intitucí je v podstatě ve všech třech zemích téměř výhradně v rukou domácích vlastníků, nejvíce se tomuto trendu vymyká Portugalsko,

kde se zároveň v posledním sledovaném roce skokově zvýšil podíl u zahraničních vlastníků téměř o 10 procentních bodů. Itálie a Španělskou jsou opět více homogenní, ačkoliv Španělsko postupně navyšuje podíl u domácích vlastníků. Za sledované období neproběhla žádná významnější změna ve vlastnických podílech. Specifickou vlastnickou strukturu z pohledu podnikatelských subjektů mají banky v Itálii, kde je nezanedbatelná část bank vlastněna nadacemi.

V průměru jsou banky v EU vlastněny z jedné šestiny zahraničními vlastníky. Tento průměr výrazně zvyšují země jako Estonsko či Česká republika, kde jsou bankovní instituce vlastněny zahraničními finančními skupinami ve více než 90 procentech případů.

O koncentraci bankovních sektorů nebo trhů obecně můžeme referovat jako o elementárním indikátoru, který mimo jiné vysvětluje vliv na mikroekonomické úrovni trhu, jakožto i dopad na práci regulatorních institucí.

Graf 6 Herfindahl – Hirschmanův Index (2006 - 2017)

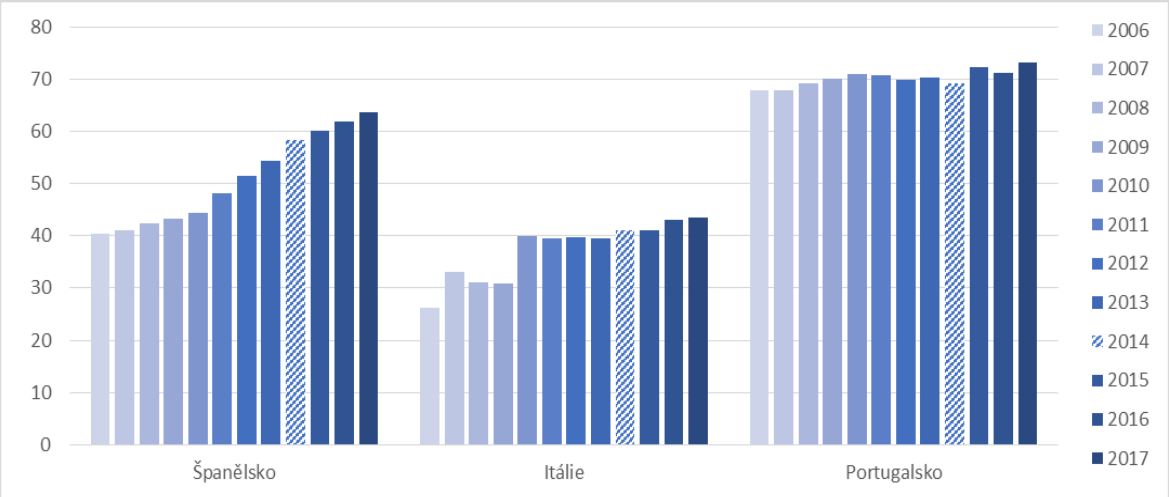
Zdroj: ECB, vlastní zpracování

Konkurence v bankovním sektoru podle toho, jak jí vyjadřuje Herfindahl – Hirschmanův index[30] v Graf 6, poskytuje informace o nadprůměrně vysokých hodnotách v kontextu průměru Evropské unie zejména u států Španělska a Portugalska, o čemž jsme se přesvědčili již v předchozích grafech. V Itálii i přes nízké hodnoty došlo i k dalšímu poklesu mezi lety 2007 – 2009 a následnému skokovému nárůstu v roce 2010. Opět se zde prokazuje teze, která je společným vodítkem veškeré dosud provedené analýzy, Portugalsko se vymyká

[30] Čím více se hodnoty blíží 1, tím méně je prostředí konkurenční

ostatním zemím a narušuje, tak původní myšlenku homogenity dané části Evropské unie. Úpravy a standardy, které přináší Basel III, se nejeví jako původcem vývoje vybraného ukazatele, s výjimkou Itálie, u které počínaje rokem 2014 začal pozvolný pokles konkurence trhu, tento fakt mohl způsobit zahájený proces konsolidace nejen rozvah, ale také bankovních institucí, pomocí akvizic nebo jiných nástrojů. Z podstaty logiky, ze které vychází Herfindahl – Hirschmanův index, můžeme konstatovat, že se jedná o ukazatel průměrný, vhodným doplněním analýzy konkurence na bankovním trhu se proto jeví kumulativní ukazatel pěti největších bankovních institucí, který poskytne vhled do drženého podílu na celkových aktivech.

Graf 7 Podíl 5 největších bank na aktivech (2006 - 2017)

Zdroj: ECB, vlastní zpracování

Téměř totožný trend vývoje dvou předchozích ukazatelů není překvapivým výsledkem. Z Graf 7 můžeme získat důležité poznatky v oblasti vlivu významných bankovních institucí na národní sektory. Země můžeme rozdělit na dvě skupiny, v první skupině se nachází Španělsko a Portugalsko a do druhé skupiny zařadíme Itálii. Dopad případné krize významných institucí na národní sektory států z první skupiny bude významnější než u Itálie, neboť drží větší část všech aktiv. Taktéž z pohledu regulátora se může jednat o rozdílný přístup ke vzniklé situaci, je také otázkou jak účinně by i v případě této poměrně na první pohled homogenní skupiny zafungovala Jednotná pravidla dohledu[31], natož potom v rámci celé Evropské unie. Itálie je z pohledu obou ukazatelů nejméně

[31] Single rulebook., kapitola 1.4

koncentrovaným trhem, což vzhledem k faktu, že se jedná o největší ekonomiku se všech třech analyzovaných států, vzhledem k předchozím ukazatelům, které prokazovali největší počet úvěrových institucí objevujících se na její trhu a v rámci kontextu všech velkých ekonomik v EU, není překvapivý výsledek

I přes původní deklaraci, že trend vývoje je v předchozích dvou indikátorech téměř totožný, si není možné nevšimnout rozdílnosti výsledků u Španělska a Itálie. HHI v národním sektoru Španělska se zvýšil od roku 2014 o 15 %, zatímco podíl 5 největších bankovních institucí na celkových aktivech pouze o 9 %, došlo zde tedy k podhodnocení v druhém ukazateli. Tuto skutečnost můžeme vysvětlit omezením HHI na 50 největších institucí na trhu, došlo tudíž ke kumulaci aktiv mimo největších 5 úvěrových institucí, na trhu se tedy vyskytuje více silnějších hráčů, kteří kumulují aktiva. Na bankovním trhu Itálie došlo k evidentně nerovnovážnému růstu mezi lety 2016 a 2017, kdy koncentrace vzrostla o 15 %, ale druhý indikátor zaznamenal pouze 1% růst. Vzniklou situaci můžeme chápat jako přelévání tržního podílu v rámci jedné skupiny od větších institucí k menším.

Tabulka 8 Ukazatelé kapacity bankovního sektoru (2016)

	Populace/úvěrová instituce	Populace/bankovní pobočka	Populace/bankomat
Španělsko	224 484	1 613	931
Itálie	99 218	2 067	1 202
Portugalsko	71 232	2 096	666

Zdroj: ECB, vlastní zpracování

Doplňkové ukazatele pro vyjádření kapacity bankovního sektoru dávají náhled do situace, kdy Španělsko má jednoznačně nejmenší relativní počet úvěrových institucí, to koresponduje se zjištěními uskutečněnými v Graf 2. V Tabulce 8 dále vidíme, že v relativním počtu bankovních poboček jsou na tom Itálie a Portugalsko téměř stejně, zatím co v posledním ukazateli má relativně nejméně bankomatů Itálie. Z těchto faktů můžeme dovodit zvyk častějších návštěv přímo poboček jednotlivých bank ve Španělsku, naopak v Portugalsku je největší poptávka po využití bankomatů.

Ze srovnání s průměrem eurozóny[32] vychází diskutované země s menším relativním počtem úvěrových investic, naopak u poboček je situace opačná a všechny země disponují

[32] Data ke konci roku 2016:

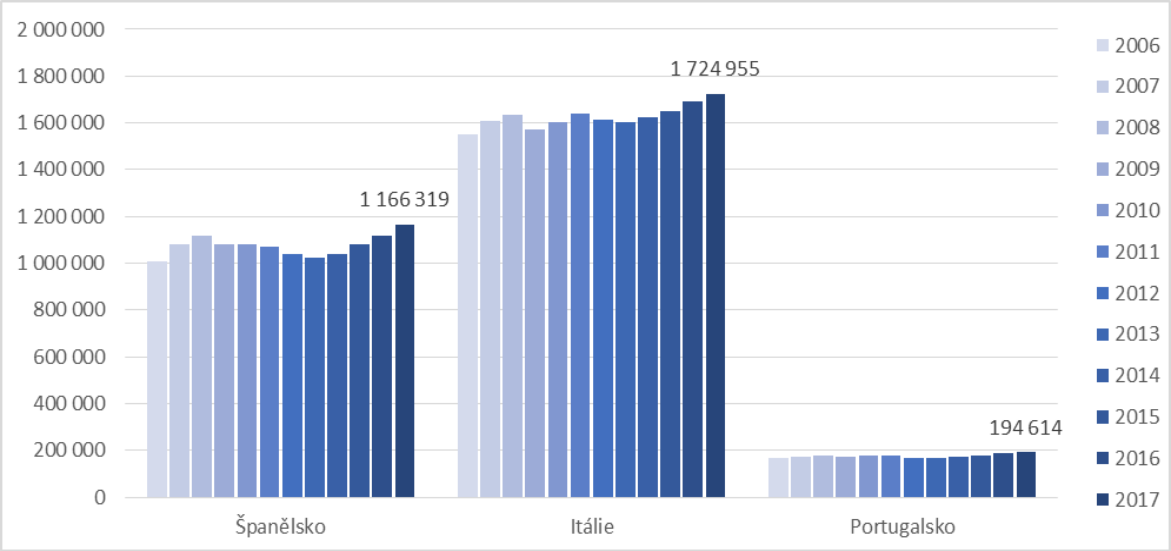
Populace/úvěrová instituce: 67 341, Populace/bankovní pobočka: 2 278, Populace/bankomat: 1 064 (ECB)

relativně větším počtem bankovních poboček. U posledního ukazatele je pouze Itálie nad průměrem za eurozónu. Ve vývoji za průměr eurozóny[33] se objevuje trend zvyšování počtu populace na jednotlivé prvky související s bankovními institucemi, je to logický vývoj v důsledku konsolidace.

2.2. Analýza makroekonomických ukazatelů

Před analýzou bankovních sektorů, jejich rozvahových struktur a ziskovosti předkládáme analýzu makroekonomických ukazatelů, které referují o situaci ekonomiky a na jejímž základě bude možné vystavět analýzy následující. Bankovní sektory nejsou samozřejmě bez závislosti na situaci celé ekonomiky, a naopak výkon ekonomiky je ovlivňován situací na bankovních trzích. Jak bylo předestřeno, jako první krok k analýze bankovních sektorů budou užity indikátory stability a výkonu hospodářství.

Graf 8 Objem HDP v mil. € (2006 - 2017)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

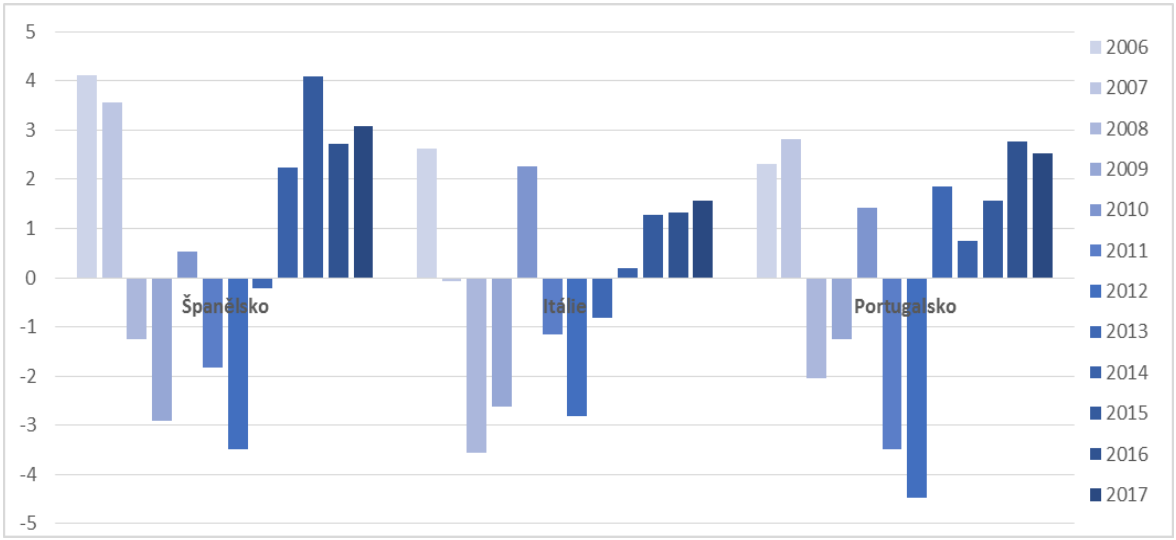
[33] Data ke konci roku 2015:

Populace/úvěrová instituce: 62 155, Populace/bankovní pobočka: 2 170, Populace/bankomat: 1 078 (ECB)

Prvním z ukazatelů je indikátor objemu HDP, ze kterého vyplývá velikost dané země, respektive ekonomiky. Z Graf 8 je zřejmý růstový trend zejména od roku 2014, z pohledu objemu HDP je největší ekonomikou Itálie.

Vhodnější vhled do vývoje ekonomiky nám poskytne ukazatel vývoje HDP. Z Graf 9 vyvozujeme, že nejhorším po krizovým vývojem prošla ekonomika Itálie, v letech 2008 a 2009, v roce 2010 byl vykázán kladný vývoj, napříč všemi analyzovanými ekonomikami, a i přesto přichází další pokles ve vývoji HDP, opět napříč všemi diskutovanými hospodářstvími, nejsilněji se pokles v letech 2011 a 2012 projevil v Portugalsku, naproti tomu v Itálii i Španělsku trval záporný vývoj ještě o rok déle, tedy do roku 2013. V současné době vykazují všechny země pozitivní růst HDP, Španělsko i přes vysokou nezaměstnanost a v souladu s, na poměry jižní Evropy, nižším veřejným zadlužením, Portugalsko v souladu s nízkou nezaměstnaností a, i přes vyšší veřejné zadlužení či právě veřejné zadlužení vzniká v důsledku financování hospodářského růstu. Obecně však lze tvrdit, že v EU probíhá proces konvergence[34], která je ovlivňována jak vstupem nových států do Evropské unie, tak hospodářskými cykly, ačkoliv tempo a směr konvergence je v EU dlouhodobě neměnný. (Abrhám & Vošta, 2011)

Graf 9 Vývoj HDP v % (2006 - 2017)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

[34] *„Konvergence je v ekonomii chápána jako sbližování ekonomických proměnných, přičemž jsou rozlišovány dva základní typy konvergence, a to reálná a nominální. Pojem nominální konvergence je v prostředí Evropské unie užíván v souvislosti se sbližováním nominálních makroekonomických veličin, a to zejména v souvislosti se vstupem do eurozóny. V případě konvergence reálné se jedná o přibližování (catching up) ekonomické úrovně daných zemí"* (Abrhám & Vošta, 2011, str. 4)

Následujícím ukazatelem je míra nezaměstnanosti, která reflektuje stav trhu práce. Její průběh je dán vývojem ekonomiky, proto do značné míry kopíruje předcházející ukazatel vývoje HDP. Ve specifických případech je zřejmá korelace mezi ukazatelem míry nezaměstnanosti a podílem nesplácených úvěrů či vývojovou křivkou poptávky po úvěrech.

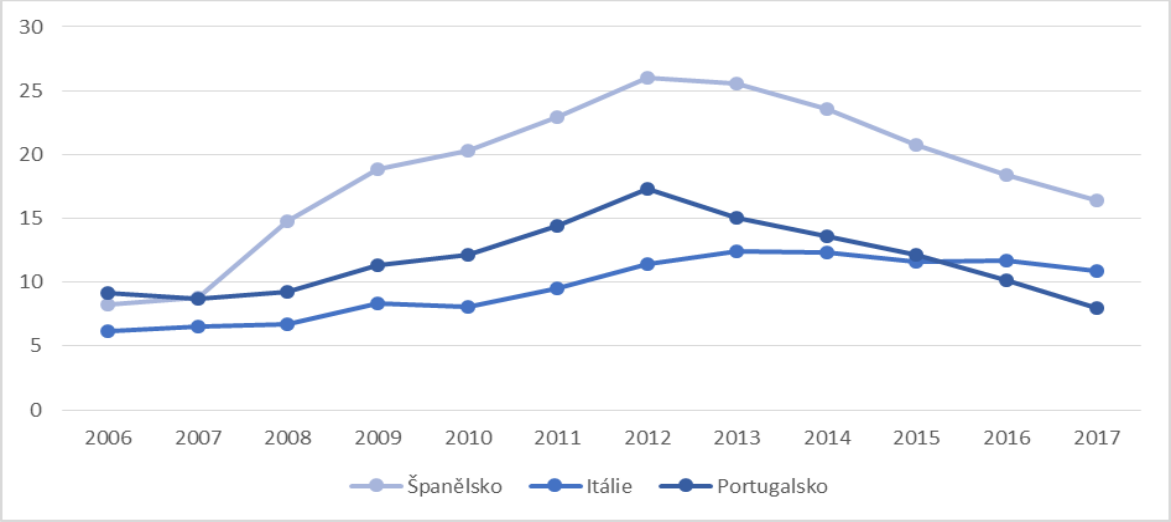
Finanční krize s sebou přinesla hospodářskou recesi a následně i růst míry nezaměstnanosti, největší ovlivnění zaměstnanosti pozorujeme ve Španělsku, kde podle Graf 10 hned v roce 2008 vzrostla míra nezaměstnanosti o přibližně 50 %, také v pokračujícím vývoji převyšoval ukazatel diskutované země ostatní trhy. Společným rysem se jeví vrchol hodnot v roce 2012, ačkoliv Itálie i po tomto roce mírně rostla, v jednotkách procentních bodů. Portugalsko je naopak jedinou zemí, která se na konci sledovaného ukazatele dostala pod úroveň, kterou vykazovalo na začátku sledování. Španělsko vykazuje v kontextu Evropské unie i eurozóny velmi vysoké hodnoty a je druhou zemí v největší nezaměstnaností v EU, i přes tento fakt dosahuje Španělsko největšího růstu HDP ze sledovaných států, z toho usuzujeme, že potenciál, který je v této zemi skrytý, je značně nevyužitý.

Korelaci mezi mírou nezaměstnanosti a podílem nesplácených úvěrů můžeme demonstrovat na případu Španělska, kde hodnoty míry nezaměstnanosti dosáhly vrcholu v roce 2012, a v roce 2013 dosáhl vrcholové hodnoty podíl nesplácených úvěrů, faktem ovšem také je, že podíl nesplácených úvěrů je ve Španělsku nejnižší ze všech tří zemí.

Indikátor míry nezaměstnanosti kromě jiného referuje o složení pracovního trhu a aspektech, které skrývá. Mobilita pracovní síly, relativní konkurenceschopnost a zvyklosti účastníků pracovního trhu v oblasti přeškolování jsou aspekty, které pomáhají ke zvyšování míry zaměstnanosti. Z tohoto pohledu je na tom dle Graf 10 nejlépe Portugalsko. Bariéry v mobilitě pracovní síly mohou být například jazykové znalosti, v tomto kontextu by tedy mohl relativně hladce probíhat přesun mezi Portugalskem a Španělskem, ovšem Graf 10 to nepotvrzuje, neboť v takovém případě by byly míry nezaměstnanosti v podstatě harmonizovány.

Posledním ukazatelem v tomto oddílu je podíl veřejného dluhu na HDP, veřejný dluh je kumulací deficitů veřejných rozpočtů. Veřejné zadlužení dává vhled do stability ekonomiky, je zároveň ukazatelem, který demonstruje jak je místní vláda schopná hospodařit a jaké vytváří prostředí pro vývoj ekonomiky.

Graf 10 Míra nezaměstnanosti v % (2006 - 2017)

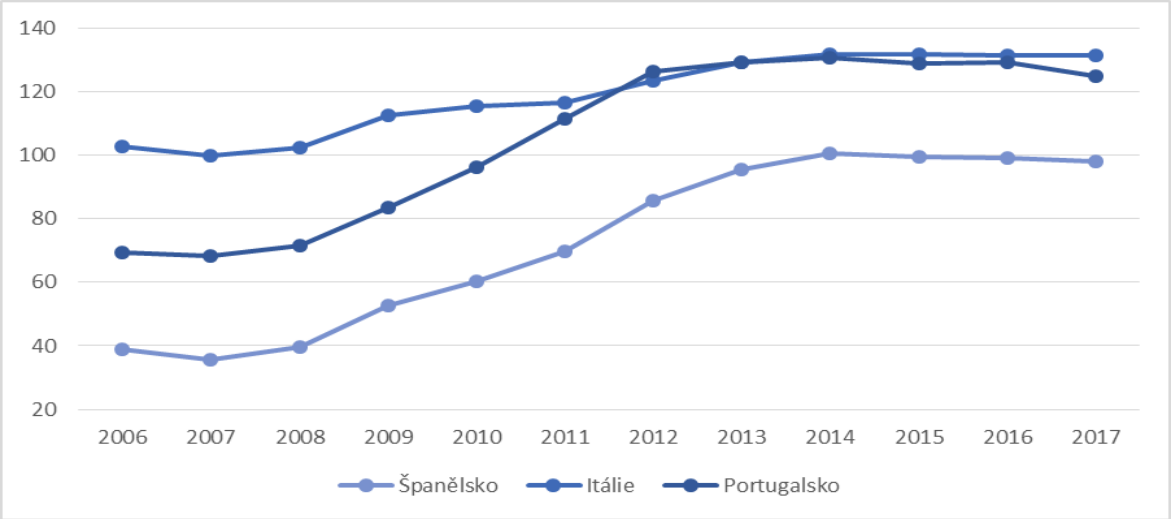
Zdroj: ECB, vlastní zpracování

Velké zadlužení není dobrým signálem, nicméně při dostatečné výkonnosti dané ekonomiky může podíl veřejného zadlužení dosahovat i hodnot výrazně převyšujících 100 procent, jako například v případě Japonska. Veřejné zadlužení je možné vnímat také jako indikátor vymahatelnosti pohledávek v dané ekonomice, v tomto lze spatřovat možný motor růstu Španělska, které se může jevit pro investory jako nejvíce kredibilní stát z jižní Evropy, a tak je investováno zde, na rozdíl od ostatních dvou států.

V Graf 11 pozorujeme na počátku sledovaného období značné rozdíly, Španělsko dosahovalo hodnot pouze 40 % podílu veřejného zadlužení na HDP, naproti tomu Itálie byla nad 100 %. V současné době jsou Portugalsko a Itálie jedny z nejvíce zadlužených států v EU v tomto kontextu, vyšší zadlužení má v EU či eurozóně pouze Řecko. Nárůst této hodnoty zejména u Portugalska byl předznamenán zasažením hospodářským útlumem při a následně po finanční krizi, tento propad byl v procentních hodnotách nejvyšší ze všech diskutovaných zemí. Vládní výdaje byly také složkou, která zapříčinila nárůst ukazatele ve všech třech zemích.

Od roku 2014 sledujeme stabilizaci vývojového trendu, jež nastala v důsledku konsolidace veřejných rozpočtů, respektive jejich výdajové části. Tlak ze strany nadnárodních regulátorů na pokles tohoto podílového ukazatele je zřejmý, nicméně žijeme v době ekonomické konjunktury, kdy vzniká opačný tlak od politických subjektů, které přicházejí s množstvím populistických návrhů a některé z nich jsou realizovány. V kontextu celé eurozóny jsou státy jižní Evropy jedny z nejvíce zadlužených států.

Graf 11 Veřejné zadlužení - podíl veřejného dluhu na HDP v % (2006 - 2017)

Zdroj: ECB, vlastní zpracování

2.3. Analýza rozvahových aktiv

Pro potřeby této práce bude užito členění aktiv přesně dle ECB:

- Úvěry
- Cenné papíry
- Akcie peněžních fondů
- Equita a podíly
- Externí aktiva[35]
- Dlouhodobý majetek
- Ostatní aktiva

Analýzou rozvahy získáme kromě přehledu o vývoji jednotlivých složek, také informace o obchodních modelech bank. Složení aktiv, respektive pasiv, prezentované na národní úrovni v letech 2014 a 2017[36]. Ve všech diskutovaných zemích tvoří nejvýznamnější část aktiv úvěry, jak můžeme vidět v Graf 12, dalším společným rysem je rostoucí trend vývoje v podílu úvěrů na celkových aktivech v čase. Zmiňovaný růst předestírá nepřítomnost omezování nebo jinou restrikci v oblasti poskytování úvěrů, ačkoliv k úvěrům v rozvaze se může uplatňovat i poněkud odlišný přístup, kdy dříve byly vedeny všechny

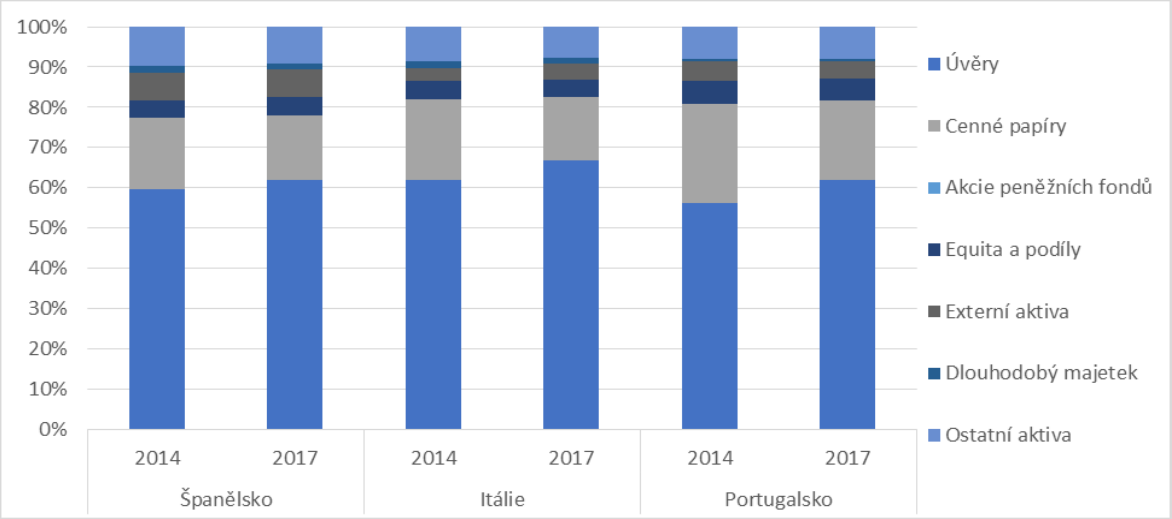
[35] Zahraniční aktiva držená v jiných měnách než €

[36] Nedostupnost dat za rok 2010

úvěry v rozvaze, a naopak v současnosti mohou bankovní instituce častěji přistupovat k sekuritizaci[37]. Důvody proč sekuritizovat úvěry jsou poměrně prosté, jako příklad můžeme uvést vyvádění mimo rozvahu, což v realitě znamená žádnou povinnost na držení regulatorního kapitálu a všechny výnosy mohou být použity na další investice. Taková praxe ovšem není úplně bez nebezpečí, neboť jedním z aspektů vypuknutí finanční krize v roce 2008 byly právě praktiky sekuritizace. Dále bychom mohli uvést jako důvod snižování podílu úvěrů snahu o snižování závislosti na cizím kapitálu[38]. Naopak klesá oblast cenných papírů, do tohoto ukazatele se nepromítají sekuritizované úvěry prodávané jako cenné papíry, neboť ty jsou prodávány na sekundárním (kapitálovém) trhu. Podíly úvěrů dosahují u všech států při obdobných hodnot v kontextu eurozóny i Evropské unie.

Vyjma diskutovaných částí aktiv a ostatních aktiv, dosahují výraznějšího podílu Externí aktiva, jedná se o aktiva se zahraniční expozicí, tedy jsou držené v zahraniční měně, rozvahy a výkon bankovního sektoru může být ovlivňován na základě změny měnového kurzu, v takovém případě sledujeme vliv kurzového rizika na tuto rozvahovou část účetní uzávěrky.

Graf 12 Složení aktiv v % (2010, 2014, 2017)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

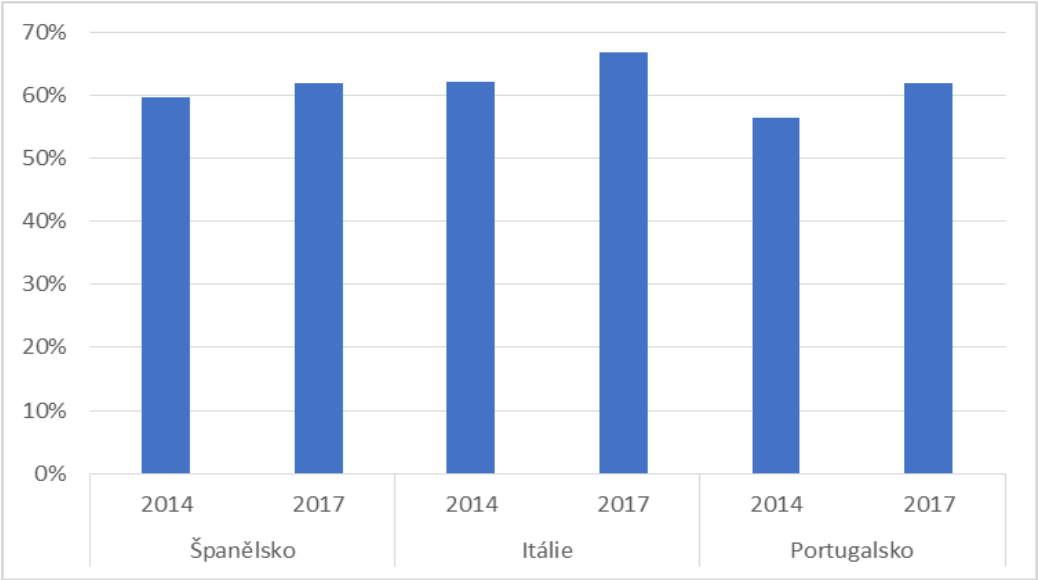
[37] Přeměna úvěrů na cenné papíry

[38] Tzv. deleverage

V kontextu Basel III, můžeme vidět problém v oblasti pákového poměru, protože ten je sledován v rozvahových i mimo rozvahových aktivech[39] a i když praktiky tohoto typu[40] zvyšují pákový poměr, tak v rozvaze se žádné změny neprojeví, a proto stoupá systémové riziko.

Struktury národních aktiv bankovních sektorů jsou obdobné a v čase se téměř nemění, můžeme tedy tvrdit, že byznys modely bank ve všech sektorech jsou podobné, ačkoliv z takto agregovaných dat není možné potvrdit takovou tezi se stoprocentní jistotou. Ve všech sektorech, jak již bylo zmíněno, zaujímají nejvýznamnější pozici úvěry, tento fakt není překvapivým zjištěním, neboť ve většině států EU je uplatňován převážně takový podnikatelský model[41]. V posledním sledovaném roce v Graf 12 můžeme vidět, že se podíl úvěrů pohybuje okolo hranice 60 % a více, cenné papíry disponují podílem zhruba 15 – 20 % ve všech národních sektorech. V tomto ukazateli spatřujeme poměrně homogenní data, ačkoliv to v dosavadních indikátorech rozhodně nebylo pravidlem.

Graf 13 Podíl úvěrů na celkových aktivech v % (2014, 2017)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Při bližším pohledu na poměr úvěrů a celkových aktiv sledujeme zřetelný nárůst podílového ukazatele ve všech národních bankovních sektorech. V případě Španělska se jedná o nárůst o více než 2 p.b., mezi lety 2014 a 2017, Itálie dosahuje nárůstu přes 4

[39] Kapitola 1.7

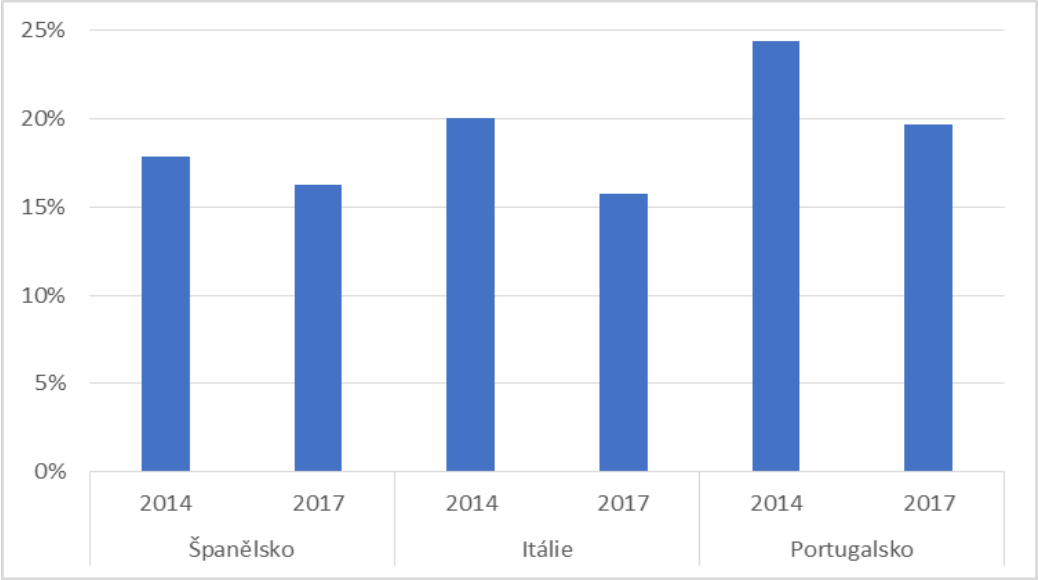
[40] sekuritizace

[41] Většina evropských bank uplatňují princip úvěrové instituce

procentní body, taktéž jako Portugalsko. Španělsko a Itálie mohla mimo jiné růst z důvodu rozvoje objemu poskytnutých úvěrů nadnárodními bankovními skupinami, kdy byly tyto účetní operace zařazeny do jiné země, než kde je jejich původ. Basel III nepřímo může ovlivňovat tento ukazatel, například větší obezřetností při poskytování úvěrů, nicméně vliv ve smyslu poklesu poměrového ukazatele se v Graf 13 nedostavuje, ačkoliv růst hodnot nemusí být dán pouze růstem objemu úvěrů, neboť objem celkových aktiv reálně mezi obdobími klesnul.

Mediánové hodnoty eurozóny mají klesající tendenci a u velkých ekonomik potom vidíme i pokles v absolutních číslech objemů, hlavně Španělsko a Itálie, společně s Německem, ale ve všech třech uvedených případech mohl tento vývoj být ovlivněny nadnárodními bankovními skupinami. Silný růst naproti tomu zaznamenali malé národní sektory a tak v průměru pozorujeme spíše pokles.

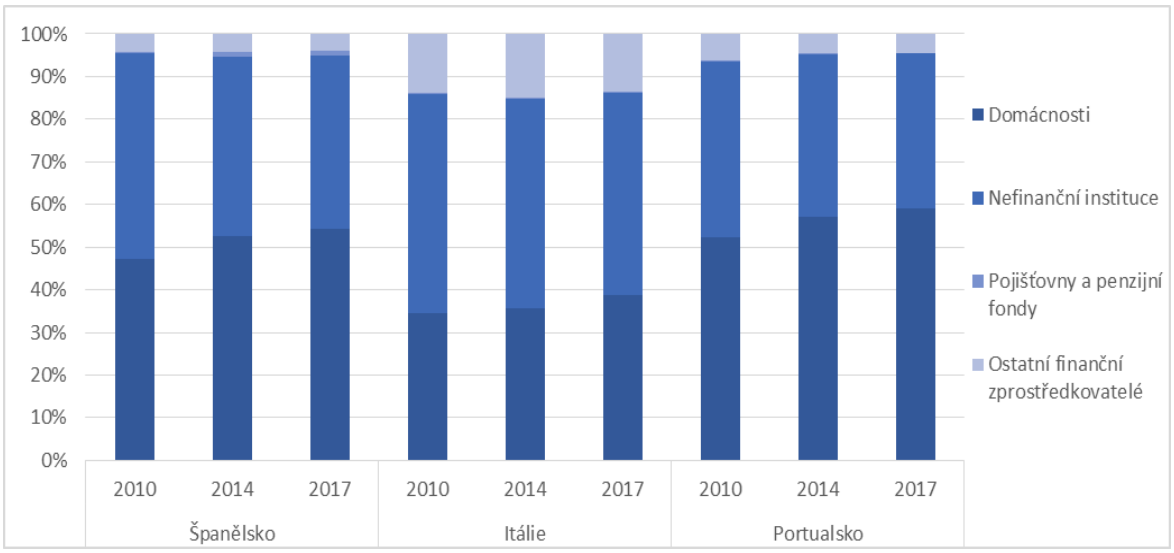
Graf 14 Podíl cenných papírů na celkových aktivech v % (2014, 2017)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Z Graf 14 je zřejmé, že podíl cenných papírů na celkových aktivech klesá, jedná se tedy o opačný vývoj proti úvěrům, a to ve všech sledovaných sektorech, z tohoto pohledu se jedná o homogenní ukazatel. Nejnižší podíl již v počátku sledovaného období vykazovalo Španělsko, tento fakt může být důsledkem nejmenšího zásahu španělské ekonomiky hospodářskou recesí nebo rychlejší proces vyčištění rozvah od státních dluhopisů, protože již od roku 2014 rostla jejich ekonomika rychlejším tempem než 2 %. Naopak nejvyšší podíl obsahují rozvahy Portugalska.

Graf 15 Podíl úvěrů podle typu dlužníka v % (2010, 2014, 2017)

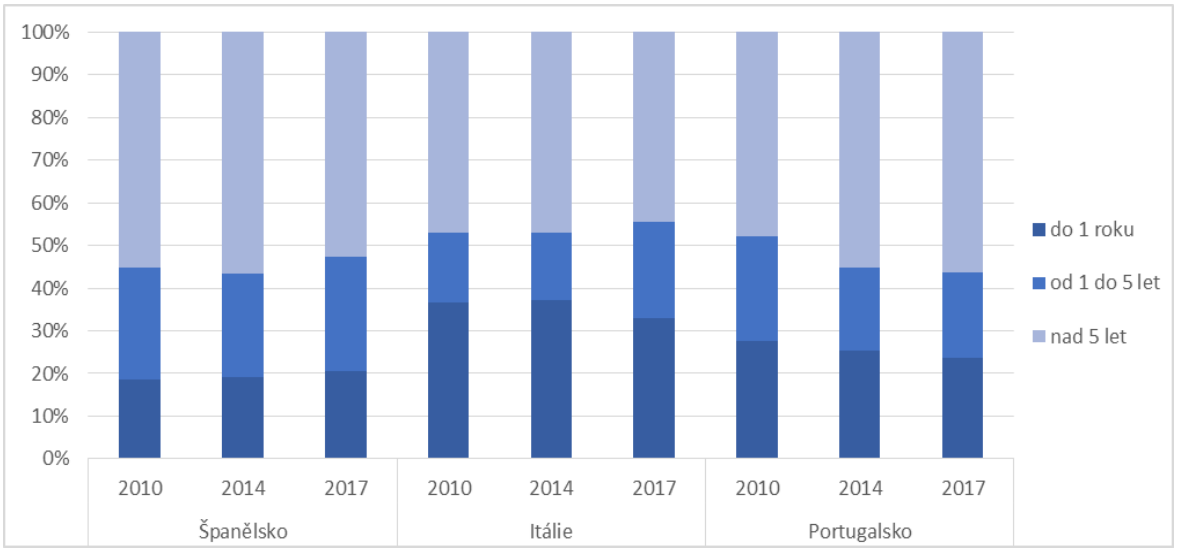
Zdroj: ECB, vlastní zpracování

Obecně se podíly cenných papírů na aktivech snižují často z důvodu snižování držby vládních dluhopisů, které se do rozvah dostaly po finanční krizi například v rámci rozšířeného programu nákupu aktiv ECB. Eurozóna celkově prochází poklesem daného poměru.

Rozdělení podle typu dlužníka, tak jak to můžeme sledovat v Graf 15, dává vhled to struktury poskytovaných úvěrů. Ve všech sektorech zastávají majoritní pozici Domácnosti a Nefinanční instituce, doplněné v některých zemích výrazněji a v některých méně výrazně typem dlužníka Ostatní finanční zprostředkovatelé. Ve Španělsku a Portugalsku pozorujeme téměř homogenní strukturu, kde pouze v čase mírně roste podíl Domácností. Naproti tomu Itálie dosahuje nejnižšího podílu ve skupině Domácnosti, a naopak hlavní složkou její struktury jsou Nefinanční instituce, další, v porovnání s ostatními, zvýšená položka Ostatní finanční zprostředkovatelé může indikovat přesouvání likvidity od bank do této skupiny, které následně poskytují půjčku se zvýšeným úrokem jako poplatkem původní bance, které patřila likvidita.

Uvedené poznatky jsou v souladu s tezí, že evropské bankovní sektory se orientují spíše na poskytování úvěrů než na správu aktiv, dále je možné se domnívat, že nefinanční instituce používají k financování růstu či jiné potřeby dluhové financování. V případě krize likvidity se mohou dostávat bankovní sektory, na jejichž trhu převažují byznys modely založené na poskytování úvěrů do problémů, a právě k tomuto tématu a jaké země jsou k tomu náchylnější, že nastane taková krize, vznikl Graf 16.

Graf 16 Struktura úvěrů podle splatnosti – nefinanční sektor (2010, 2014, 2017)

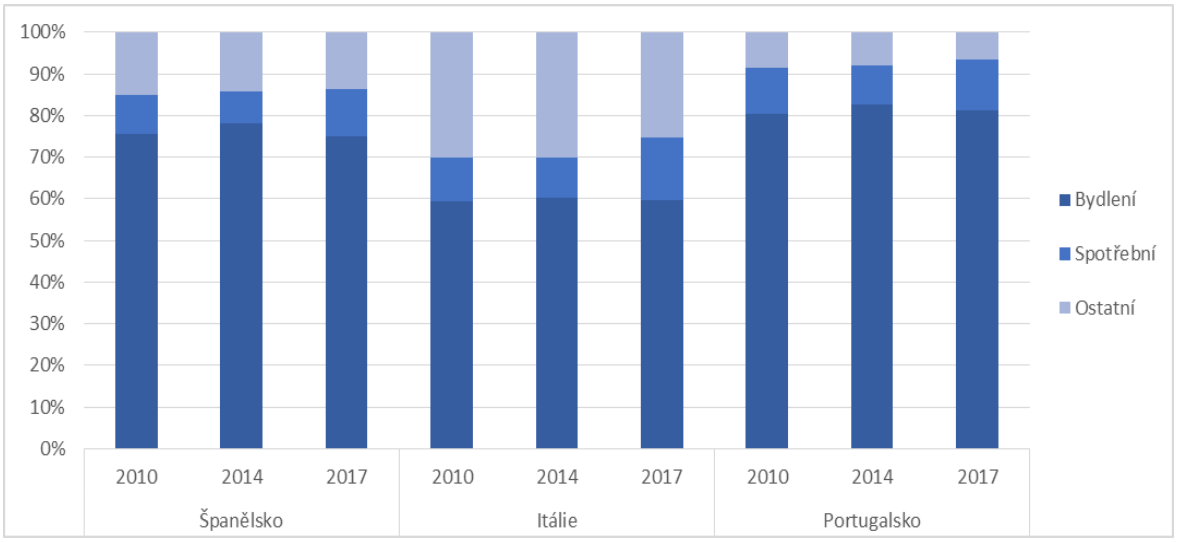
Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Graf 16 obsahuje data za krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé úvěry, touto definicí rozumíme užité skupiny úvěrů, úvěry se splatností do jednoho roku včetně, úvěry se splatností mezi jedním rokem a pěti lety a úvěry se splatností nad pět let.

Z Graf 16 je zřejmé, že největší podíl ve všech státech mají dlouhodobé úvěry, tedy úvěry se splatností nad 5 let, státy s největším podílem dlouhodobých úvěrů jsou v roce 2017 Španělsko a Portugalsko, zatímco Španělsko se na úrovni 60 % pohybuje od začátku časové řady, Portugalsko zaznamenalo změnu struktury v průběhu vývoje ukazatele. V absolutních hodnotách nalézáme největší objem úvěrů v Itálii, což se nejeví jako překvapení, neboť z analýzy již dříve vyplynulo, že se jedná o největší ekonomiku. Z opačného pohledu je zjevné, že největšího podílu na krátkodobých úvěrech dosahuje Itálie, struktura daného indikátoru se samozřejmě odvíjí od poptávky na daném trhu, z toho usuzujeme, že sbližování podílů v případě Španělska a Portugalska bylo buď nahodilé, nebo bylo způsobeno homogenizací preferencí na jednotlivých trzích.

V případě vzniku nedostatku likvidity se mohou dostat do problému bankovní sektory, které dosahují vysokých hodnot u dlouhodobých úvěrů, neboť zde vznikne tlak na rentabilitu takových úvěrů, tímto pohledem leží největší riziko v sektorech Španělska a Portugalska, nicméně toto riziko je zmírňováno podílem střednědobých úvěrů, jejichž splatnost se pohybuje v rozmezí jednoho až pět let. Podíl střednědobých úvěrů je ve Španělsku asi 25 %, v Portugalsku přibližně 20 %, to znamená, že největšímu riziku v tomto ohledu může čelit Portugalsko, kde se nachází největší podíl dlouhodobých úvěrů, takových které jsou splatné déle než pět let.

Graf 17 Struktura úvěrů - domácnosti (2010, 2014, 2017)

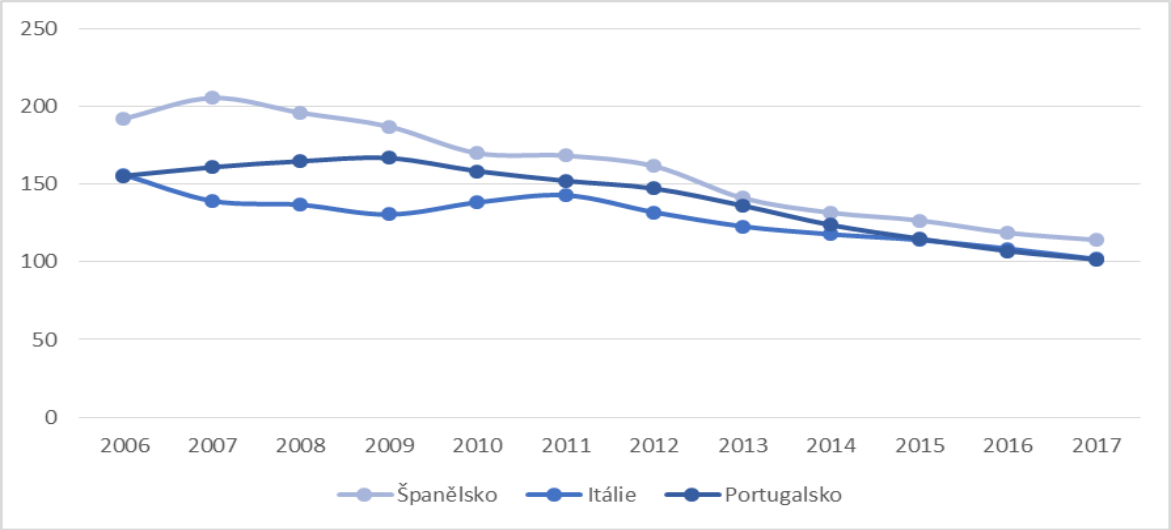
Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Na Graf 17 vidíme rozdělení úvěrů podle potřeb domácností. Nejnižšího podílu doznala spotřební funkce úvěrů, a to ve všech zemích i ve všech letech vývoje. Opakem jsou úvěry nabývané za účelem potřeby financování bydlení, které dosahují největšího podílu, zároveň Portugalsko zaznamenalo nejvyšší podíl tohoto typu úvěru ve všech letech. Ostatní typy úvěrů dosahují například v Itálii, kde je nejvyšší podíl těchto úvěrů, až 30% hodnot. Opět se zde projevuje více homogenní struktura Španělska a Portugalska oproti Itálii, což napovídá dříve vyřčené tezi o podobnosti poptávkových preferencí na trzích těchto dvou zemí.

Nejvíce rizikovými úvěry bývají nezřídka kdy označovány spotřební úvěry kvůli svému malému zajištění, ačkoliv ve finanční recesi v roce 2008, jak již bylo výše referováno, se ukázali jako rizikové i hypoteční úvěry.

Obecně je možné tvrdit, že v kontextu průměrné struktury států Evropské unie či eurozóny není struktura sledovaná u států jižní části Evropy výjimečná. Kromě poptávky či podmínek reálné ekonomiky ovlivňují rozložení úvěrů také jiné způsoby poskytování úvěrů nebo podpůrné programy vlády. V rámci této práce bude předpokládáno, že všechny uvedené vlivy jsou ve všech státech v průměru stejné a nezvýhodňují nebo neznevýhodňují žádný z diskutovaných národních sektorů. Příslušná diverzifikace rizika pomocí volby struktury úvěrů pro domácnosti přispívá ke snižování systémového úvěrového rizika, taktéž i přílišné zadlužování se jeví možnou příčinou vzniku systémových rizik, avšak v Graf 17 celkový objem aktiv mezi lety 2010 a 2017 poklesl.

Graf 18 Poměr úvěry/vklady v % (2006 - 2017)

Zdroj: ECB, vlastní zpracování

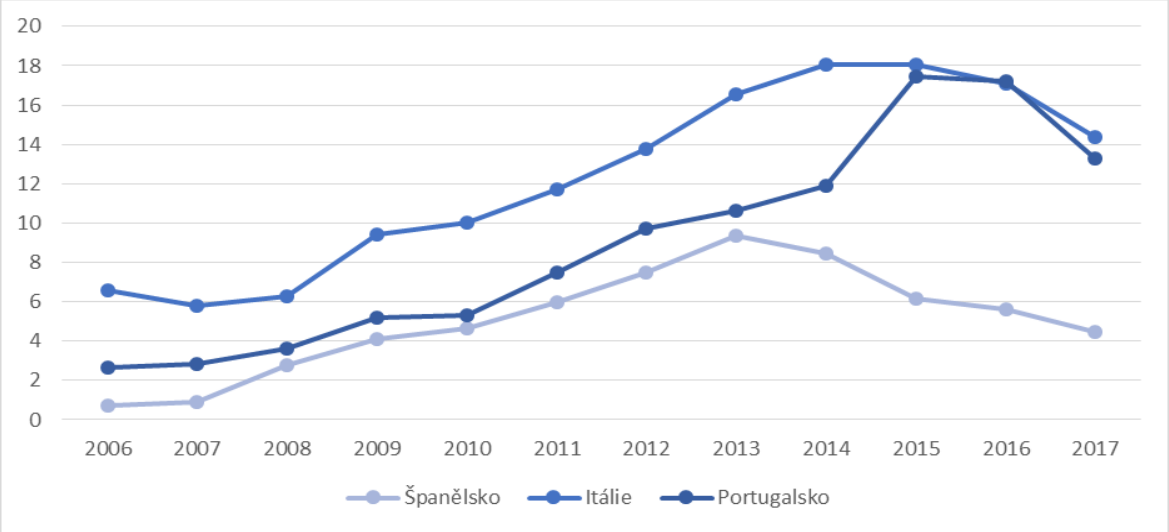
Graf 18 ukazuje poměr poskytnutých úvěrů a přijatých vkladů, jedná se o ukazatel vyjadřující zprostředkovaně stabilitu, naznačuje i možnosti ziskovosti daného sektoru. Vidíme zde dále poměrně rozdílný vývoj v průběhu let, avšak přibližně po roce 2014 se vývoj harmonizoval a poměr ve všech národních sektorech klesá obdobným tempem. Největší rozpětí ukazatele evidujeme v roce 2007, v průměru se v současnosti sektory Itálie a Portugalska pohybují pod průměrem eurozóny, zatímco Španělsko nad jeho průměrem, vychází tak jako nejméně likvidní sektor s největší teoretickou potřebou financování ze zahraničí, na druhé straně to může indikovat největší ziskovost. Shodným znakem se jeví klesání poměru v podstatě po celou analyzovanou dobu, případně mírné meziroční nárůsty trvající maximálně jedno období.

Tento pokles je pro země žádoucí, neboť přebytek vkladů nad úvěry dává bankám systémově stabilnější pozici, protože zamezuje situaci, kdy by banky museli být závislé na financování ze zahraničí, taktéž poskytuje bankám likviditu. Naopak úroveň ukazatele na 100 procenty značí využití všech vkladů v bankách, takže jsou využity a přispívají k ziskovosti daného sektor, zároveň když jsou ukazatele všech zemí nad úrovní 100 %, tak je indikována využívání mezibankovního úvěrování. Tento poměr má také vliv na kapitalizaci bankovního sektoru a skrze zátěžové testy napovídá, jak jsou bankovní instituce připraveny na negativní ekonomický vývoj. Čím menší hodnoty jsou dosaženy, tím více můžeme o vybraném sektoru referovat jako o sektoru s dobrou likviditní pozicí., i když opět musíme vše vnímat konzervativně. V další fázi této práce, konkrétně v části analýzy rozvahových pasiv, se dostaneme k analýze rychlosti likvidity vkladových aktiv.

Podíl nesplácených úvěrů podle Graf 19 dosahuje výrazně nejnižších hodnot ve Španělsku, až o 70 % nižší hodnoty, než ve zbylých dvou státech. Také vývoj je odlišný, zatímco Španělsko dosáhlo hraniční hodnoty v roce 2013 a od té doby klesá, Itálie zažila tzv. peak o rok později, tedy v roce 2014, a od tohoto roku také její hodnoty klesají, Portugalsko dokonce až o další rok později, v roce 2015, a poté zde taktéž sledujeme pokles.

Heterogenita u nejméně jedné země je v Graf 19 zřejmá, ale co jí způsobuje, nemusí být podobně zřejmé. Účetní definice nedobytných úvěrů nemusí, být ve všech zemích stejné, každá legislativa nahlíží na NPL s jinou přísností a jinými standardy. Na vývoj také negativně dopadla síla finanční krize, jakou byly ovlivněny ekonomiky, nebo současná situace v reálně ekonomice. Nicméně je faktem, že významný podíl nesplácených úvěrů zvyšuje v průměru riziko nesplácení, tudíž riziková prémie, jež je uvažována, se s růstem diskutovaného průměru, zvyšuje, tedy roste úrok.

Graf 19 Podíl nesplácených úvěrů na celkových úvěrech v % (2006 - 2017)[42]

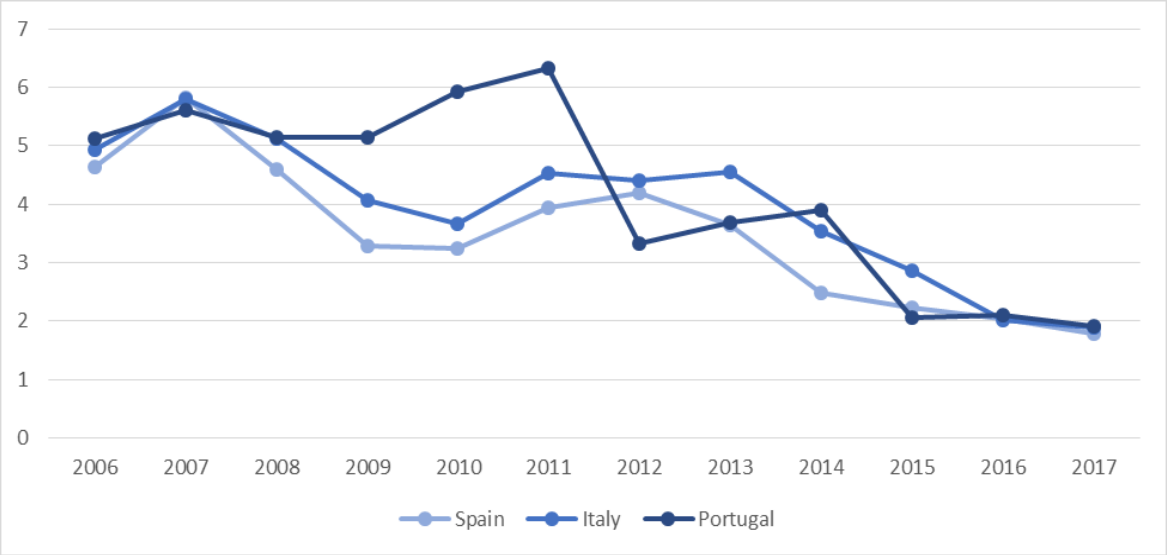

Zdroj: IMF, vlastní zpracování

Vyšší úrok znamená dražší úvěry a může mít negativní dopad na objem poskytnutých úvěrů, a to opět ovlivňuje ziskovost bankovního sektor, i jednotlivých bank a jak bylo již v práci zjištěno, objem poskytnutých úvěrů ve všech třech zemích klesá, i přesto, že riziková prémie není ve všech zemích totožná a úvěry tedy nejsou identicky nákladné.

[42] V angličtině nazýváno NPL = non-performing loans

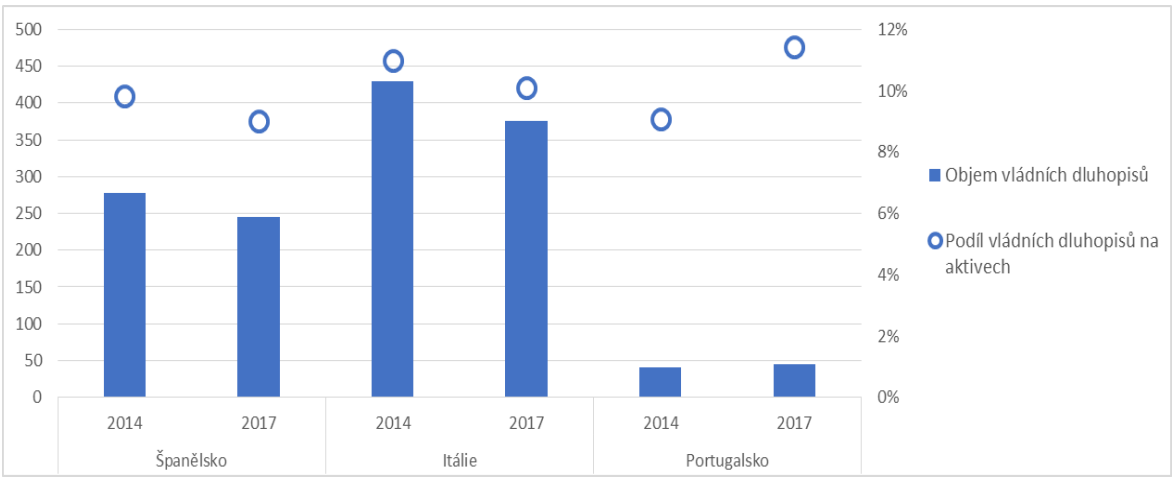
Graf 20 Náklady na půjčku - domácnosti a nefinanční instituce v % (2006 - 2017)

Zdroj: ECB, vlastní zpracování

Tento souhrnný ukazatel sdružuje dvě skupiny s nejvyšším podílem na poskytnutých úvěrech, zároveň zahrnuje všechny náklady spojené s půjčkou, včetně úrokové míry. V Graf 20 sledujeme poměrně homogenní vývoj v zemích Španělska a Itálie, taktéž zde pozorujeme velmi nekonstantní trend vývoje Portugalska. Nicméně od roku 2016 zde dochází k absolutní harmonizaci úrovně nákladů na půjčky v dlouhém období. Dalším společným znakem, který spojuje rok 2014, je počátek klesání nákladů v tomto roce.

Graf 21 Podíl vládních dluhopisů na celkových aktivech v mld € a v % (2014, 2017)

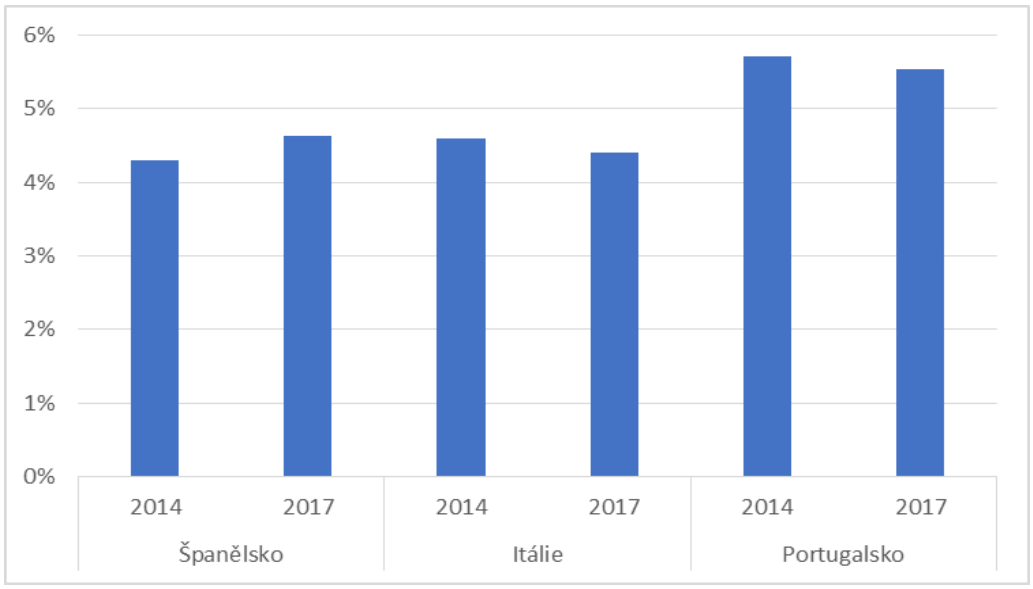
Zdroj: ECB, vlastní zpracování

Podíl vládních dluhopisů na celkových aktivech umožňuje analýzu míry závislosti veřejných rozpočtů na financování bankovním sektorem. Situace, kterou dokumentuje Graf

21, referuje o významnější závislosti na financování bankovním sektorem, neboť průměrný podíl vládních dluhopisů na celkových aktivech za eurozónu činí 5 %. Španělsko a Itálie prochází obdobným vývojem a podíl i objem vládních dluhopisů v těchto zemích klesá, zatímco Portugalsko, které v těchto letech zaznamenalo pokles celkových aktiv, zvýšilo objem vládních dluhopisů a tím spíše se zvýšil podíl. Itálie dosahuju výrazně vyšších hodnot v rámci absolutního objemu vládních dluhopisů, naopak v podílových hodnotách se nijak výrazně nevymyká, tento jev může být dán faktem, že tyto dluhopisy jsou vlastněny převážně domácími subjekty.

Pokud bylo dříve referováno o Graf 21 jako o indikátoru závislosti veřejných financí na bankovním financování, je dále nutné doplnit, že držení vládních dluhopisů se nachází v rozvahách takových bank, které upřednostňují držbu relativně méně rizikových cenný papírů, a to je právě příkladem Itálie. Tato strategie se může pozitivně projevit na kondici a stabilitě bank či celého bankovního systému v zemi a následně v Evropské unii, v době ekonomické recese.

Graf 22 Podíl equity na celkových aktivech v % (2014, 2017)

Zdroj: ECB, vlastní zpracování

Graf 22 reprezentuje podíl equity na celkových aktivech a vidíme, že pouze ve Španělském národním bankovním sektoru můžeme identifikovat nárůst mezi obdobími, tento nárůst v podstatě znamená snižování míry zadlužení daného sektoru. Zvyšování tohoto poměru by mělo být cílem všech diskutovaných zemí, ačkoliv v Graf 22 pozorujeme u Itálie i Portugalska pokles mezi sledovanými obdobími. Portugalsko disponuje nejvyšším podílem

sledovaného ukazatele v rámci analyzovaných států. V kontextu eurozóny, případně Evropské unie, je rozptyl hodnot analyzovaného poměrového ukazatele standardně existujícím jevem.

2.4. Analýza rozvahových pasiv

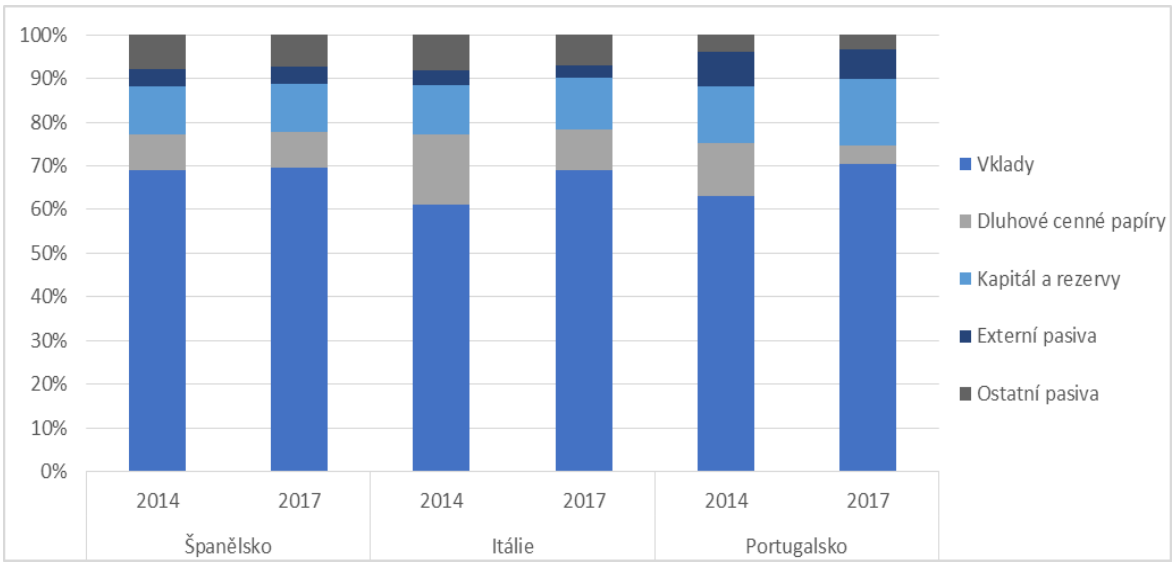
Pro potřeby této práce bude užito členění pasiv přesně dle ECB:

- Vklady
- Dluhové cenné papíry
- Kapitál a rezervy
- Externí pasiva
- Ostatní pasiva

Rozvahová pasiva prozrazují způsob, jakým jsou bankovní instituce financovány, poskytují tedy vhled do již zmiňovaných podnikatelských modelů. Touto formou budou rozebrány závazky bank, případně spojení bankovních institucí s jinými sektory, například provázání přes vklady a vkladové splatnosti. Nepochybně při analýze systémové stability či ziskovosti budou vhodné další poměrové ukazatele spojené s rozvahovými pasivy, příkladem může být poměr vkladů a celkových závazků. Bližší pozornost opět bude věnována vývoji v čase a ve struktuře, zejména pak jak ovlivnil dané ukazatele rok 2014, tedy rok, kdy vstoupila v platnost Basel III.

Graf 23 dává vhled do struktury financování bankovních institucí, za klasický zdroj financování jsou považovány vklady, které opravdu převažují v každém jednom bankovním sektoru. Z tohoto pohledu jsou v průměru v roce 2017 všechny bankovní sektory v podstatě harmonizovány, ačkoliv některé prošli výraznějším růstem v této položce. Portugalsko a zejména Itálie zaznamenali výrazný růst podílu vkladů, na druhé straně Španělsko neprošlo téměř žádným pokles či růstem v žádné z uváděných položek. Podíl vkladů je v Itálii, Španělsku i v Portugalsku v podstatě na úrovni 70 %.

Graf 23 Složení pasiv v % (2014, 2017)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

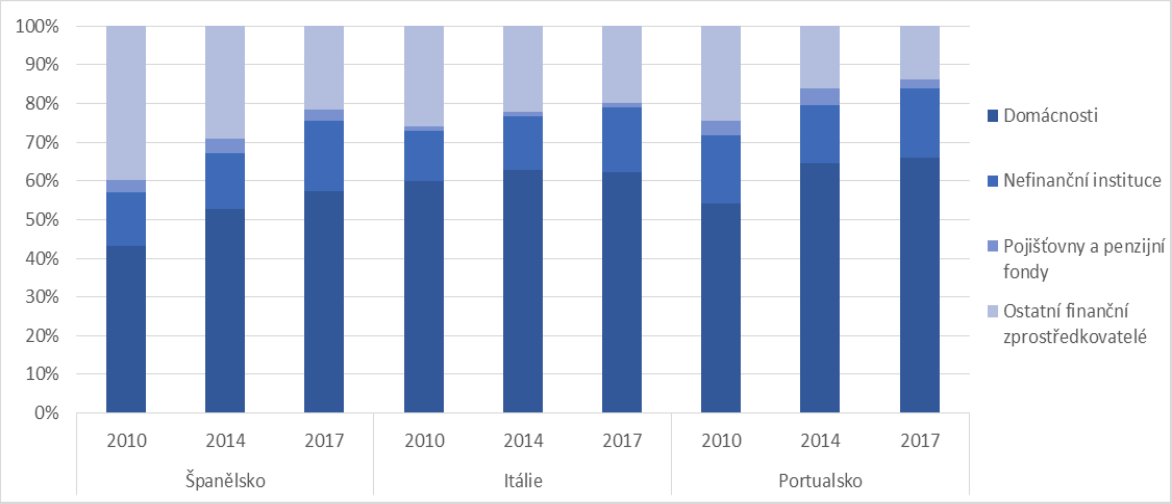
Ze zkušenosti z finanční krize v letech 2007 – 2009 víme, že bankovní sektory, kde převažují banky financované z vkladů, vykazují relativně vyšší stabilitu systému v porovnání s financováním tržními aktivy, jak se ukázalo na středoevropském trhu, ačkoliv financování vklady pouze samo o sobě nestačí, důležitou přidruženou záležitostí je relativně velká likvidita vkladů. Ani tyto dvě podmínky nejsou dostatečnou zárukou pro bezchybnou identifikaci stabilního systému bez rizika signifikantního dopadu hospodářské recese. Rozsáhlé expozice cenných papírů na pasivní straně rozvahy byly s to ještě více umocnit dopad krize na daný sektor a následně ekonomiku. V souladu s tímto tvrzením se jeví srovnání pokrizového vývoje HDP v Itálii a expozice cenných papírů, tento podíl právě od recese klesá a v roce 2017 dosáhl úrovně pouze 9 %, to je pokles pouze ve sledovaném období o více než 40 %.

Rozdělení vkladů podle typu vkladatele referuje o provázání reálné ekonomiky s bankovním sektorem, konkrétně pak zejména domácností, kde je podíl vkladů v bankovních institucí nejvyšší. Tímto typem vkladatele se blíže zabývá Graf 25, indikátor splatnosti vkladů. Dále se problematikou splatnosti vkladů zabývá **Chyba! Nenalezen zdroj odkazů.**.

Z Graf 24 sice vyplývá, že domácnosti disponují největším podílem na všech vkladech, nicméně například ve Španělsku byl podíl domácností v roce 2010 téměř naprosto totožný s podílem Ostatních finanční zprostředkovatelů. U všech sledovaných zemí podíl v rámci ukazatele vzrostl, to značí mimo jiné zvýšení provázanosti mezi domácnostmi a

reálnou ekonomikou. Obecně můžeme konstatovat, že průměr za EU se pohybuje okolo 50 až 60 procent podílu vkladů domácností a tyto průměrné hodnoty přesahují Itálie a Portugalsko.

Graf 24 Podíl vkladů podle typu vkladatele v % (2010, 2014, 2017)

Zdroj: ECB, vlastní zpracování

V posledním sledovaném roce je struktura v podstatě harmonizovaná, o největším podílníkovi na vkladech již bylo diskutováno, dále přibližně 15 – 20 % podíl zastávají nefinanční instituce, které drží na bankovních účtech své volné prostředky. Pojišťovny a penzijní fondy dosahují minoritního podílu v řádech jednotek procent.

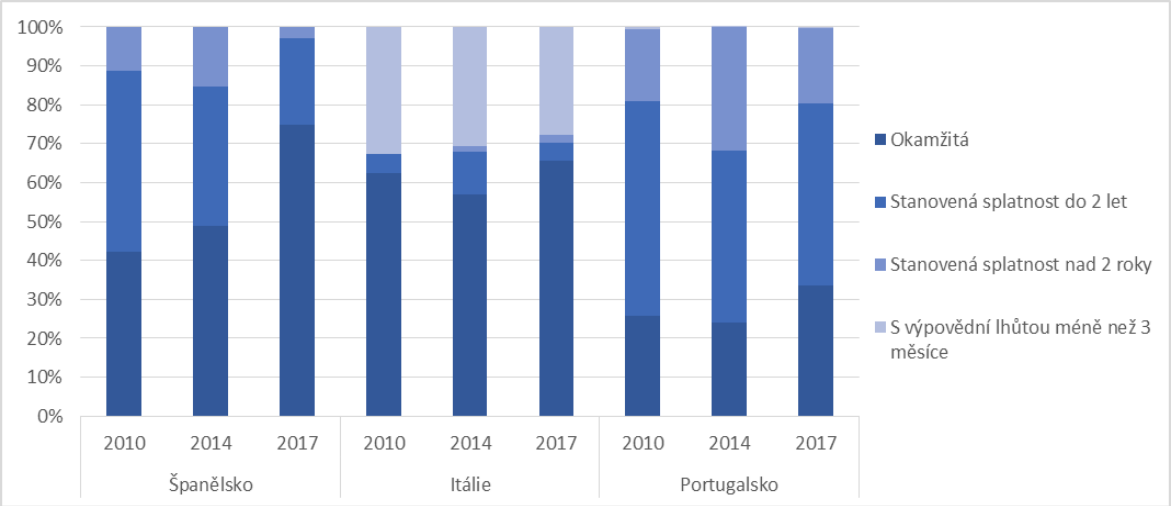
Vklady ostatních finančních zprostředkovatelů tvoří také poměrně významnou část a v průměru větší než nefinanční instituce, konkrétně 15 – 25 %. Jak již bylo diskutováno v rámci Graf 18, podíl úvěrů na vkladech přesahující hodnotu sta procent otevírá prostor pro účast jiných než bankovních institucí na poskytování úvěrů a nejméně v rámci Graf 24 se tato teze potvrdila a Španělsko disponuje největší podílem Ostatních finančních zprostředkovatelů na všech vkladech. V kontextu EU se jeví podíl nefinančních institucí na vkladech tím větší, čím menší je výkonnost dané ekonomiky, proto o hodnotách z Graf 24 referujeme jak o podprůměrných.

Ukazatel splatnosti vkladů odhaluje likviditu bankovních sektorů, která nám napovídá, jak by mohl být daný sektor ziskový a stabilní. Splatnost vkladů je rozdělena na dvě skupiny, které zaujímají výrazný podíl na všech vkladech: Domácnosti a Nefinanční instituce.

Graf 25 referuje o výrazně heterogenní struktuře i vývoji. Národní bankovní sektor Španělska disponuje nejvyšším podílem ve skupině vkladů s okamžitou splatností ze všech

analyzovaných zemí, zároveň tento sektor prodělal poměrně zásadní vývoj v průběhu celého ukazatele, vidíme, že v roce 2010 dosahovaly vklady s okamžitou splatností pouze 40% podílu na vkladech, nejvyšší zastoupení měly vklady se stanovenou splatností do dvou let. Při pohledu na vývoj ukazatele u Itálie zjistíme, že prošla nejmenší změnou struktury a je tedy konstantní.

Graf 25 Splatnost vkladů domácností v % (2010, 2014, 2017)

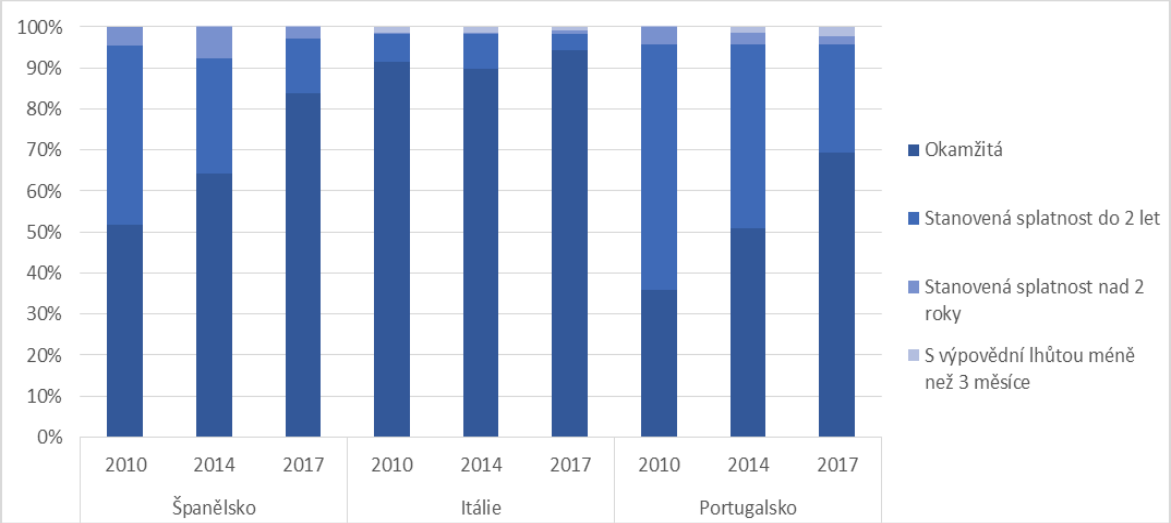

Zdroj: ECB, vlastní zpracování

Představě o klasickém rozložení splatností vkladů se vymyká Portugalsko, které nedisponuje největším podílem u vkladů s okamžitou splatností, nýbrž u vkladů se stanovenou splatností do dvou let, ale stejně tak jako u Španělska zde v podstatě nevidíme vklady s výpovědní lhůtou méně než tři měsíce. Tuto odlišnost mezi sektory můžeme vysvětlit nestejnou klasifikací spotřebitelských účtu u bank či jiné spotřebitelské návyky.

Klasický model financování i model financování tržními pasivy čelí riziku transformace splatnosti. Problémy bank mohou vznikat při nesouladu splatnosti úvěrů a vkladů, jak bylo ukázáno v Graf 18, poměr těchto dvou hodnot nám dává vhled do využívání vkladů na bankovních účtech a napovídá nám, jak by mohl být daný bankovní sektor profitabilní, ale také díky tomuto způsobu financování čelí banky, již vyřčenému, riziku nesouladu splatnosti.

Graf 26 Splatnost vkladů nefinančních institucí v % (2010, 2014, 2017)

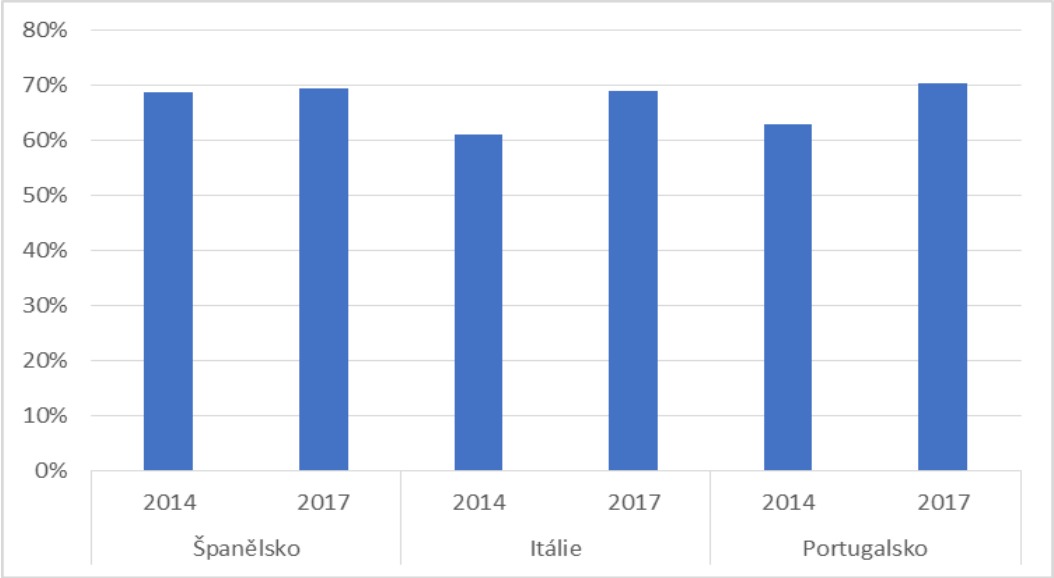
Zdroj: ECB, vlastní zpracování

Nefinanční instituce vykazují dle **Chyba! Nenalezen zdroj odkazů.** naprosto jiné rozložení splatnosti vkladů než Domácnosti. Napříč všemi státy jsou okamžitě splatné vklady složkou s nejvyšším podílem, ačkoliv ve Španělsku a Portugalsku tomu nebylo pravidlem, mezi lety 2010 a 2017 byl zaznamenán růst až 30 procentních bodů. Druhou nejvýznamnější položkou jsou opět shodně vklady se stanovenou splatností do dvou let. Výraznější homogennost segmentu diskutovaného v **Chyba! Nenalezen zdroj odkazů.** napovídá obdobnému chování těchto institucí, alespoň v posledních letech, což o segmentu z Graf 25 referovat nelze.

Důvodem rozdílnosti v rozložení vkladů Domácností a Nefinančních institucí se jeví odlišný důvod využívání této služby. U Nefinančních institucí referujeme o užívání vkladů zejména z důvodu držení likvidity na běžnou činnost či ukládání financí na nadcházející investice.

Z Graf 27 je zřejmá postupná harmonizace podílů všech diskutovaných států, růst podílu zejména u Itálie může znamenat postupnou změnu v obchodních modelech bank v daném sektoru, neboť financování bankovních institucí se postupně přesunulo do vkladů, jedná se o poměrně specifickou situaci, protože obchodní model založený na tržních pasivech není příliš dlouho užívanou alternativou.

Graf 27 Podíl vkladů na celkových závazcích v % (2014, 2017)

Zdroj: ECB, vlastní zpracování

Španělský národní bankovní sektor neprochází v tomto ukazateli téměř žádným vývojem, důvodem pro změnu v tomto ukazateli nebude výnosnost bankovního sektoru, neboť z tohoto pohledu je na tom španělský národní bankovní sektor nejlépe z analyzovaných zemí. Pokud je u Itálie artikulována možná změna podnikatelských modelů v bankovních institucích, v Portugalsku tomu nemusí být jinak, neboť z rozvahových pasiv Portugalska dluhové cenné papíry téměř zmizeli. Podílově největší změna proběhla v italském bankovním sektoru, kde poměrový ukazatel vzrostl o 10 procentních bodů mezi roky 2014 a 2017.

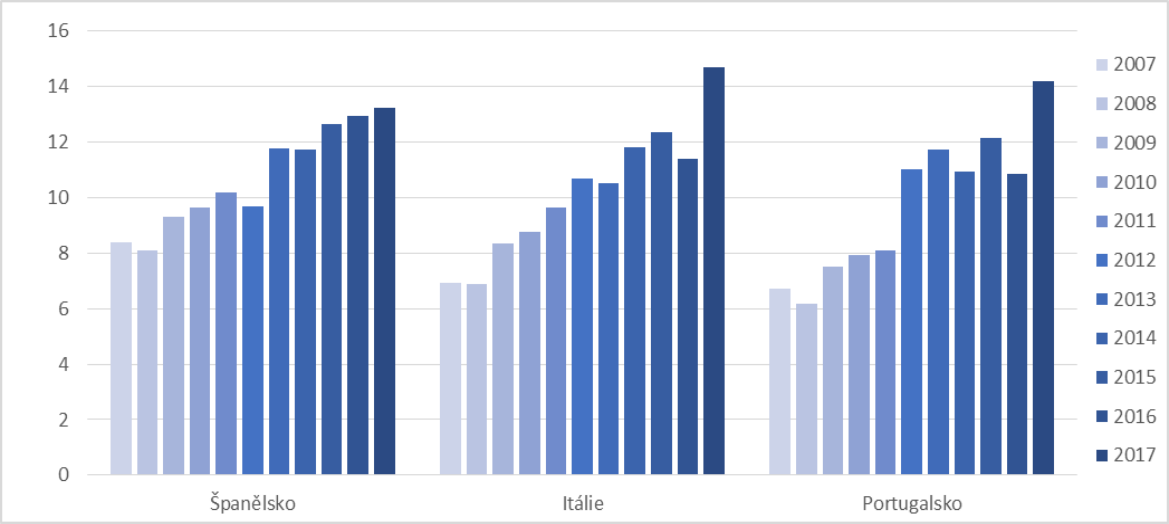
2.5. Analýza profitability

V následujícím oddíle bude analyzována profitabilita národních bankovních sektorů jakožto i další aspekty související danou tematikou, například kapitálová přiměřenost či nákladová specifika jednotlivých sektorů.

Jak dokumentuje Graf 28, bankovní sektory se přizpůsobily zvýšeným kapitálovým požadavkům. Některé z nich musely zvýšit kapitál výrazněji, například Portugalsko, které disponovalo nejnižším podílem v začátku sledovaného ukazatele, aby se dostaly nad úroveň 10,5 %, kterou stanovuje směrnice CRD IV. Poznatkem je dodržení stanoveného minima všemi zeměmi. Ačkoliv v počátku mělo Španělsko nejlepší výchozí pozici, ještě v roce 2012

nesplňovalo dané požadavky. S vytvářením rezerv jsou spojeny krátkodobé náklady, uvidíme níže, jak tyto náklady ovlivnily profitabilitu bankovních sektorů.

Graf 28 Kapitálový ukazatel Tier 1, podíl na celkových aktivech v % (2007 - 2017)

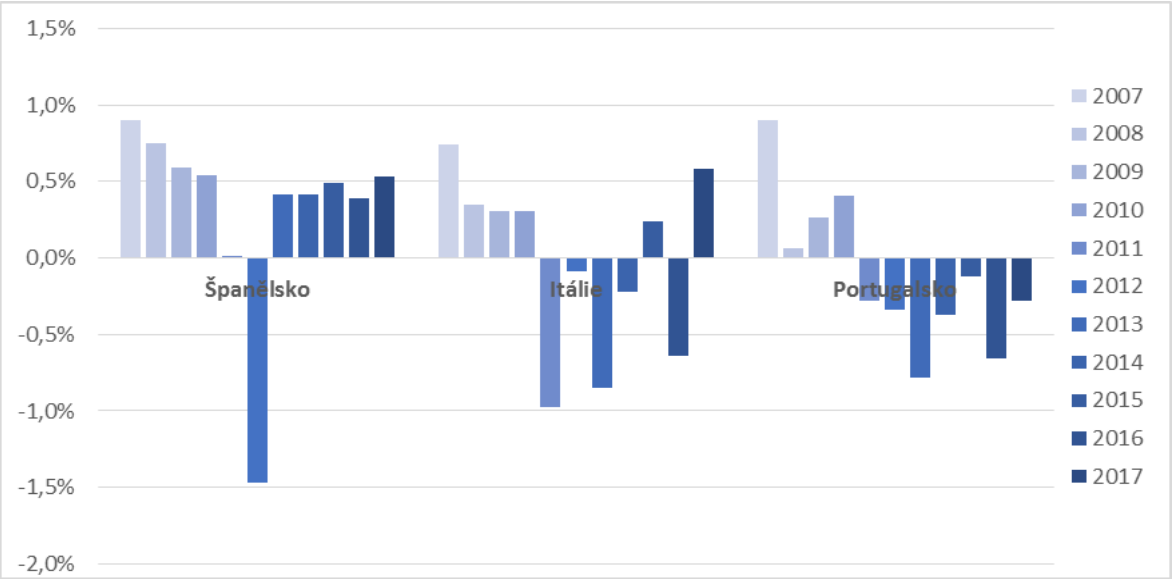
Zdroj: ECB, vlastní zpracování

Ukazatelé profitability ROA a ROE budou analyzovány v dalších grafech, dle předcházející analýzy můžeme konstatovat, že indikátory pro ziskovost daného bankovního sektoru jsou ukazatelé: za prvé poměr úvěrů a vkladů, který v žádném z uvedených případů nenaznačoval možnost nevyužití zdrojů na bankovních účtech, naopak v případě Španělska je možné považovat mimobankovní poskytovatele úvěrů jako častější účastníky na trhu s úvěry než u zbylých dvou států, za druhé poměr nesplácených úvěrů na celkovém objemu úvěrů, tento ukazatel implikuje při vyšších hodnotách zvýšený úrok jako prémii za riziko, které zvyšují náklady na úvěry, vyšší podíl nesplácených úvěrů je možné identifikovat v Portugalsku a Itálii, za třetí likvidita bankovních vkladů, v případě vysoké likvidity vkladů jsou zdroje financovány s nižšími náklady a za čtvrté míru veřejného zadlužení, která vypovídá o kredibilitě dané země.

Výnosnost aktiv neboli ROA je ukazatelem, který reflektuje výnosy banky na jednotky aktiv. V kontextu eurozóny se nejedná o překvapivé hodnoty, mediánové výsledky se vážně pohybují pod jedním procentem. Nejvíce ziskovým sektorem, optikou Graf 29, je Španělský národní bankovní sektor, ačkoliv ve všech zemích vidíme, že krátkodobé náklady spojené s nárůstem poměrového ukazatele Tier 1 či snaha dosáhnout kapitálových požadavků, mohla krátkodobě ovlivnit dané sektory, nicméně náklady vzniklé se zvyšování

diskutovaných rezerv se jeví jako uhrazené a dále již neovlivňují sektory a ty opětovně rostou. Je nezbytné referovat o ukazateli ROA jako o obecně velmi nekonzistentním ukazateli.

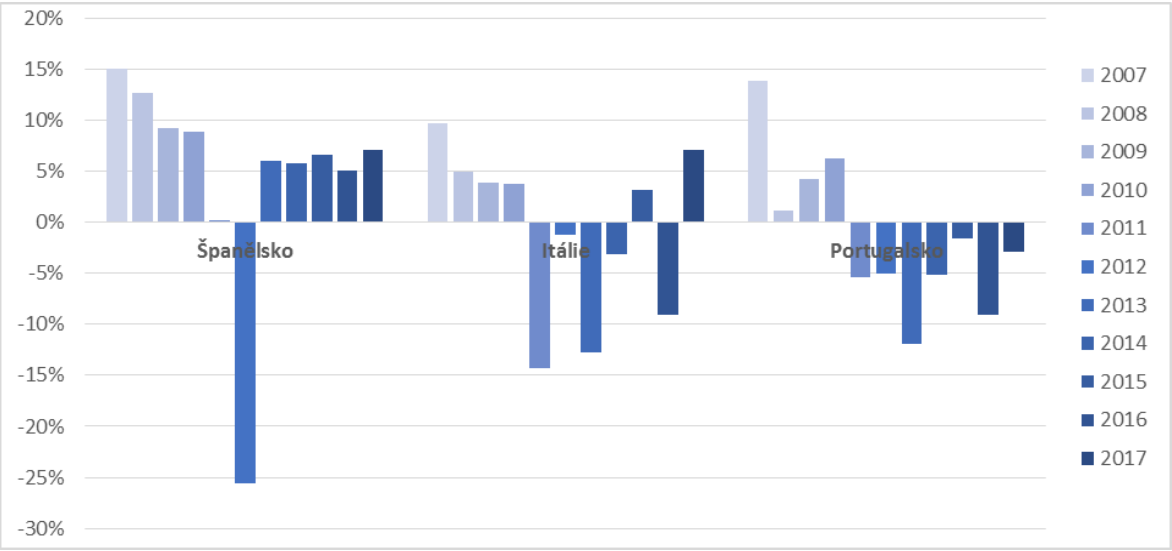
Graf 29 Výnosnost aktiv v % (2007 - 2017)

Zdroj: ECB, vlastní zpracování

Rentabilita vlastního kapitálu neboli ROE je indikátorem, který reflektuje návratnost akcií bankovních institucí. Z hlediska Graf 30 je trend vývoje totožný s trendem vývoje Graf 29.

Graf 30 Rentabilita vlastního kapitálu v % (2007 - 2017)

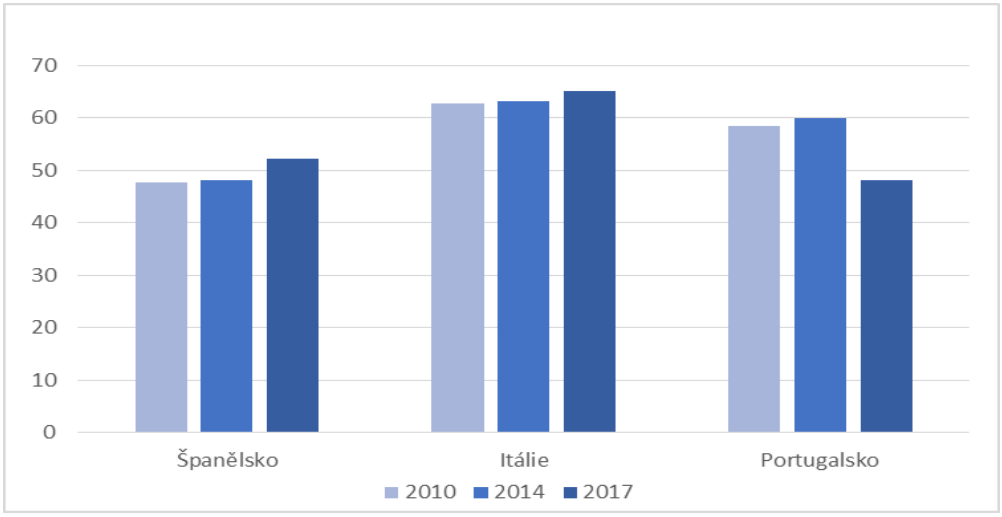

Zdroj: ECB, vlastní zpracování

Nicméně tento trend je dosahován na vyšších hodnotách, pozorujeme také nejvíce konzistentní vývoj ve Španělsku. Obdobně jako v předchozím ukazateli vidíme již v roce 2010 kladné hodnoty po finanční krizi z let 2007 – 2009, naopak další velký pokles nastal v roce 2012 ve Španělsku (- 25 %) a v roce 2013 v Portugalsku (-12 %) a Itálii (-12 %), tento pokles se mírně přenesl do dalších let, v případě Portugalska se ještě v roce 2017 nepodařilo dostat do kladných hodnot. V kontextu eurozóny je mediánově dosahovanou hodnotou v roce 2017 výsledek okolo 5 %.

Ukazatel míry provozních nákladů na provozních výnosech, tak jak jsou sledovány v Graf 31, poskytuje vhled do nákladově efektivní, případně neefektivní, konstrukce v daných národních bankovních sektorech. V rámci sledovaného ukazatele, Graf 31, dosahuje nejvyšších hodnot Itálie, zároveň u Itálie a Španělska vidíme v průběhu vývoje růstový trend, naopak Portugalsku se podařilo snížit daný poměr mezi sledovanými obdobími. Takové snížení znamená zvýšení nákladové efektivity a může být výsledkem snahy o konsolidaci rozvah bankovních institucí s cílem zvýšit profitabilitu daného sektoru a zároveň zvýšit systémovou stabilitu v případě příchodu hospodářské recese. Všechny tyto kroky jsou samozřejmě ovlivněny požadavky v rámci Basel III a v rámci regulatorních doporučení.

Graf 31 Poměr provozních nákladů a provozních výnosů v % (2010, 2014, 2017)

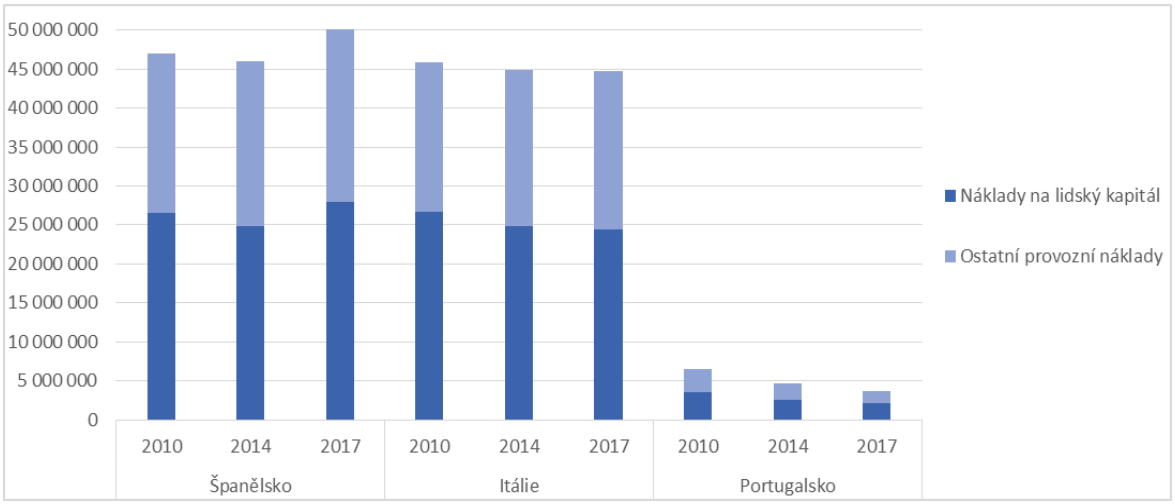
Zdroj: ECB, vlastní zpracování

V kontextu eurozóny dosahuje Itálie opravdu relativně vyšších hodnot oproti jiným národním sektorům, avšak protože podobně vysokých hodnot dosahují ekonomiky jako

Německo či Francie, můžeme se domnívat, že je to alespoň částečně výsledkem přítomnosti bankovních institucí, které jsou aktivní v obchodu a veškeré účetně zaznamenané operace do daného národního sektoru, nemusí přímo do takového sektoru patřit.

Potřebu reflektovat svou nákladovou pozici nejsilněji pociťovali bankovní instituce v Portugalsku, alespoň to vyplývá z Graf 32, kde v podstatě jako jediný, bankovní sektor Portugalska, zaznamenal pokles provozních nákladů a to téměř na polovinu hodnot z roku 2010. Již dříve bylo uvedeno, že Portugalsko nutně potřebuje restrukturalizovat svou nákladovou stránku, neboť výsledky ukazatelů ROA i ROE dosahují záporných hodnot, v posledním sledovaném roce, tato redukce nákladů měla obsahovat také snížení počtu bankovních poboček i zaměstnanců, také sledujeme, že redukce nákladů opravdu probíhá i v poměru k provozním výnosům, kde dle Graf 31, došlo ke zlepšení podílu a vylepšení efektivity.

Graf 32 Rozklad provozních nákladů v € (2010, 2014, 2017)

Zdroj: ECB, vlastní zpracování

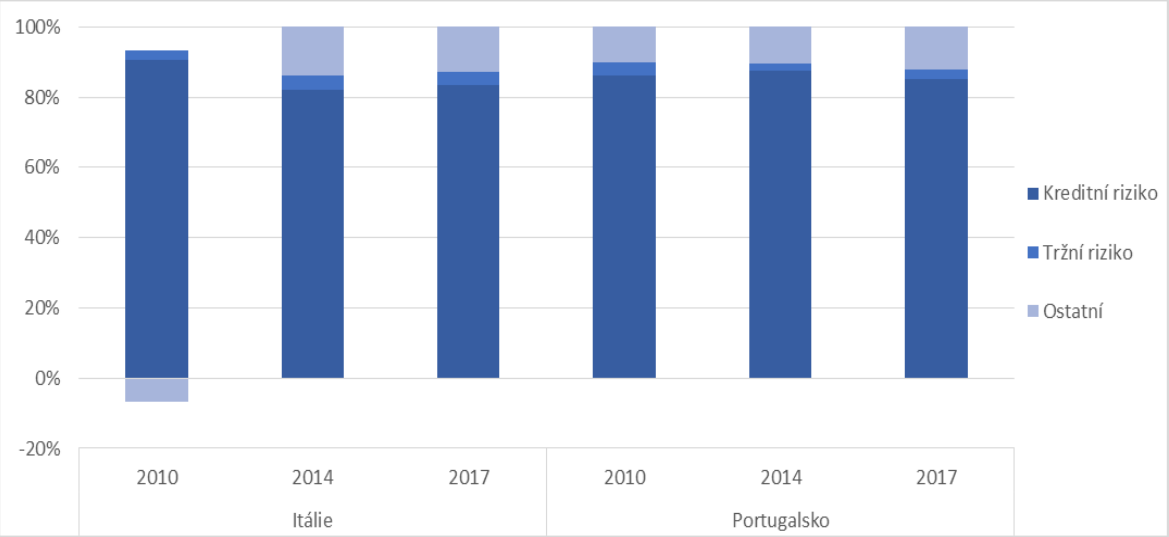
Původní pokles v národním bankovním sektoru Španělska byl vystřídán růstem mezi roky 2014 a 2017, změnu ve struktuře v podstatě nepozorujeme. Itálie neprokazuju žádný nárůst ani pokles, což se může jevit jako pozitivní fakt, neboť ukazatele profitability v tomto bankovním sektoru v daném období vzrostli, zároveň v porovnání se Španělskem sledujeme nižší absolutní objemy provozních nákladů, ačkoliv se jedná o prokazatelně větší ekonomiku, analogicky i bankovní sektor, jak již bylo dříve referováno, Itálie patří do stejné skupiny zemí jako Německo.

Rozklad rizikové expozice dle ECB, jak jej prezentuje Graf 33, poukazuje na evidentní převahu kreditního rizika, tedy rizika které vyplývá z neochoty protistrany dostát

svému závazku, druhé nejvíce zastoupené jsou tzv. ostatní rizika, která v sobě zahrnují různé vlivy, například reziduum, vyrovnání, koncentraci, specifika státu či měnový kurz.

Itálie ve srovnání dvou období, které stojí na prvních dvou místech – 2010 a 2014, zaznamenala výrazný pokles kreditního rizika, až 10 procentních bodů, v roce 2010 dokonce pozorujeme záporné hodnoty v kategorii ostatní rizika, naopak mezi dvěma posledními obdobími není v podstatě zřetelná žádná změna trendu vývoje.

Graf 33 Rozklad rizikové expozice rizikově vážených aktiv v % (2010, 2014, 2017)[43]

Zdroj: ECB, vlastní zpracování

Portugalsko se mezi obdobími 2010 a 2014 pohybuje na obdobné úrovni v kategorii kreditního rizika a naopak rizikem, které pokleslo na celkovém objemu, je tržní riziko. Mezi roky 2014 a 2017 je evidentní pokles kreditního rizika a naopak nárůst kategorie ostatních rizik. V porovnání s italskými rizikově váženými aktivy sledujeme mírně vyšší hodnoty kreditního rizika a naopak nižší podíly ve skupinách ostatních a tržních rizik.

Z výše uvedeného vyplývá, že v tomto ohledu jsou uvedené bankovní sektory, sektory za které byla dostupná data, téměř homogenními prvky a vstoupení Basel III v platnost v podstatě neovlivnila zmiňovanou kompozici.

[43] Pro Španělsko nebyly hodnoty dostupné

2.6. Shrnutí

V tomto oddílu budou shrnuta fakta a popsán pouze vývoj či rozdílnosti bez dalšího vyvozování závěrů, který bude vyvozen v kapitole Závěr, do pěti přehledných bodů praktická část, která si brala za cíl analyzovat nejen strukturu bankovních sektorů, ale také přiblížit obecnou situaci v daných ekonomikách jako celku, neboť hospodářství a bankovní sektor jsou dva provázané prvky a jeden ovlivňuje druhý. V neposlední řadě byla analyzována profitabilita národních bankovních sektorů, v rámci této analýzy bylo přiblíženo nákladové pozadí bankovních sektorů a srovnáno s výzvami, kterým čelí v rámci zlepšování ziskovosti svých bankovních sektorů.

První část, v absolutních objemech jsou analyzované systémy velmi odlišné, mírné homogenizace se nám dostává v relativním ukazateli podílu celkových aktiv na HDP (Graf 4). V podstatě všechny ekonomiky rostou, v části věnované koncentraci pozorujeme vysoké hodnoty v Portugalsku, následuje Španělsko, nejmenších hodnot dosahuje Itálie, se stejným výsledkem skončil indikátor podílu 5 největších úvěrových institucí na aktivech (Graf 7). Téměř stejnorodými státy jsou Itálie a Španělsko z pohledu zahraničního vlastnictví, objevuje se zde převážně vlastnictví domácích subjektů, naproti tomu Portugalsko dosahuje vyššího podílu v diskutovaném ukazateli. Španělský národní bankovní sektor pojímá velmi malé množství úvěrových institucí a to jak v absolutních, tak v relativních, v poměru k velikosti země, číslech.

Druhá část, ekonomiky dosahují různých velikostí, největší ekonomikou se jeví Itálie, následovaná Španělsko, posléze Portugalskem. Jejich výkon je také odlišný, o Španělské ekonomice můžeme referovat jako o v průměru nejvýkonnějším hospodářství, v době před krizí dosahovala největšího růstu HDP a není tomu jinak ani v poslední sledovaném roce, 2017. Naopak Portugalsko během sledovaného období strávilo nejvíce let v kladných hodnotách růstu HDP, v trendu vývoje HDP můžeme spatřovat relativní stejnorodost napříč všemi ekonomikami. Následují dva ukazatele, které jsou harmonizovány v podstatě zrcadlově opačně, v každém z nich sledujeme hodnoty na podobné úrovni u států Itálie a Portugalska a naopak Španělsko vykazuje oproti ostatních státům odlišnosti, jedná se o míru nezaměstnanosti a veřejné zadlužení. Míra nezaměstnanosti, shodně ve všech státech, narůstá po období finanční krize, která se následně přelila do celého hospodářství, avšak Španělsko narůstá na hodnoty o třetinu vyšší než v ostatních dvou zemích, v současné době jsou stále míry nezaměstnanosti Portugalska a Itálie obdobné, avšak v Portugalsku

sledujeme silnější tendence k poklesu, naproti tomu Itálie již spíše stagnuje, Španělsko vykazuje stále o třetinu vyšší hodnoty. Druhým ukazatelem prokazujícím rozdělení na dvě skupiny je veřejné zadlužené, v tomto případě se naopak, možná překvapivě, máme možnost seznámit s hodnotami nejnižšími, v rámci ukazatele, u Španělska (98 %). Itálie dosahuje 131 %, Portugalsko 124 %, ačkoliv trend vývoje je opět téměř totožný. Z výše uvedeného docházíme k závěru, že obdobné podněty nutí ekonomiky v nestejné reakci z pohledu intenzity a naopak téměř stejné reakci z pohledu trendu vývoje.

Třetí část, ve struktuře rozvahových aktiv sledujeme téměř homogenní strukturu, největšími nesoulady mezi státy se jeví odlišné podíly Ostatních finančních zprostředkovatelů v rámci bankovního sektoru Itálie ve srovnání se sektory dvou zbývajících zemí. Další rozdílností jsou následně úvěry typově označené jako Ostatní, které jsou taktéž podílově více zastoupené v Itálii než ve Španělsku a Portugalsku. Mezi výhradně heterogenní ukazatele této části lze zařadit indikátor míry vládních dluhopisů a indikátor míry nesplácených úvěrů. O obdobném vývoji ukazatele míry NPL můžeme referovat až do roku 2013, následně ve Španělsku pozorujeme pokles této míry, naprosto opačný vývoj zaznamenávají sektory Itálie a Portugalska, kde míry nesplácených úvěrů rostou až do roku 2015, posléze začíná rokem 2016 pokles. V rámci podílu vládních dluhopisů na celkových aktivech (Graf 21) můžeme poprvé referovat o stejném vývojovém trendu ve skupině dvou zemí – Španělsko a Itálie, naproti kterým stojí Portugalsko, stejným trendem vývoje se rozumí v případě první zmiňované skupiny pokles mezi obdobími, to je opačný vývoj než v rozvaze Portugalska.

Čtvrtá část, struktura rozvahových pasiv se jeví v současné době jako homogenní, ačkoliv na počátku sledovaného období byly zřejmé rozdíly mezi strukturami jednotlivých států, avšak ukazatel byl v průběhu období v podstatě harmonizován, z pohledu struktury. Následné ukazatele splatnosti vkladů ovšem popisují velmi heterogenní prostředí napříč státy. V oddílu nefinančních institucí nacházíme shodu v celkovém podílu, kdy vklady s okamžitou splatností zastávají nejvyšší podíl z celé struktury napříč všemi státy v posledním sledovaném roce, dále je splatnost stanovená do dvou let částí zaujímající druhý nejvyšší podíl opět ve všech státech, nicméně podílové zastoupení se v jednotlivých zemích značně liší. Španělsko a Portugalsko zaznamenalo vývoj, v rámci kterého se snížily podíly vkladů s diskutovanou dobou splatnosti na hodnoty necelých 15 procent, respektive 25 procent. Oddíl domácností vykazuje ještě daleko větší různorodost, ve Španělsku zaujímají nejvyšší podíl vklady s okamžitou splatností, také díky vývoji, v rámci kterého podíl vzrostl,

následují vklady se stanovenou splatností do dvou let s podílem asi 20 % a minoritní skupina vkladů se stanovenou splatností nad 2 roky – necelých 5 %. Itálie také disponuje nejvyšší podílem v kategorii okamžitě splatných vkladů, ovšem téměř bez vývoje ve sledovaném období, naopak druhým nejvíce zastoupeným typem jsou vklady s výpovědní lhůtou kratší než 3 měsíce, v tomto směru je Itálie jedinečná. Portugalsko následně již nedisponuje nejvyšším podílem u kategorie okamžitě splatných vkladů, nýbrž u skupiny vkladů se stanovenou splatností do dvou let. Heterogenita v rámci diskutovaných ukazatelů není jediným tématem, které bude dále diskutováno v kapitole Závěr, nesoulad dob splatnosti úvěrů a vkladů se jeví jako ještě závažnější problém.

Pátá část, podíl kapitálu Tier 1 se nachází nad minimální požadovanou úrovní u všech sledovaných států, v průběhu času sledujeme téměř konstantní růst ukazatele. Mezi lety 2007 a 2017 vzrostly podíl ve Španělsku o 57 %, v Itálii o 112% a v Portugalsku o 111 %. Naopak zisk mezi lety 2007 a 2017 klesl ve Španělsku o 27 %, v Itálii o 22 % a v Portugalsku o 123 %. Analýza ziskovosti prokázala, že nejvíce ziskový je bankovní sektor Španělsko, naopak nejméně profitabilním sektorem se jeví Portugalský národní bankovní sektor. Následné zkoumání nákladových indikátorů odhalilo zlepšující se hodnoty na straně Portugalska.

Závěr

Za prvé, snaha o konsolidaci rozvah v Evropské unii se stala jedním z hlavních znaků napříč všemi členskými státy, nicméně v analyzované části EU se ve stejné fázi vývoje nachází pouze Portugalsko, aktiva ostatních dvou zemí rostou. Konsolidace rozvah, případně trhu, je vykonávána například kvůli snížení míry zadlužení, alespoň takto to vyplývá z Graf 4. Nejblíže k monopolu má z diskutovaných Portugalsko, následované Španělskem a právě v těchto dvou zemích evidujeme poměrně vysoký podíl ř největších úvěrových institucí na všech aktivech bankovního sektoru, na základě uvedeného můžeme konstatovat, že zde existuje větší riziko destabilizace systému v případě útlumu některé z velkých úvěrových institucí. V koncentraci se objevuje heterogenita napříč diskutovanými státy. Vlastnictví z pohledu srovnání zahraničního a domácího podílu vychází většinově pro domácí vlastníky ve všech státech.

Za druhé, analyzovány byly různě velké ekonomiky, avšak z pohledu vývoje HDP jsou všechny harmonizovány a nejméně poslední čtyři roky všechny z nich rostou. V oblasti míry nezaměstnanosti je tato část Evropy rozdělena na dvě skupiny, po vypuknutí finanční krize rostla míra nezaměstnanosti nejrychleji ve Španělsku, tehdejší socialistická vláda reagovala vydáním podpůrného balíčku a v zemi tak rostlo i veřejné zadlužení, i přesto veřejné zadlužení nedosahuje takových hodnot jako ve zbylých dvou státech, zřejmě i proto, že Španělsko mělo nejlepší výchozí pozici, v roce 2006 vykazovalo pouze 40 % v diskutovaném ukazateli, taktéž zde mohl v pozdějších letech zapůsobit silnější ekonomický růst. V ukazatelích míry nezaměstnanosti a míry veřejného zadlužení spatřujeme heterogenitu.

Za třetí, struktura rozvahových aktiv je homogenním ukazatelem, podíl úvěrů je harmonizován okolo hodnoty 60% podílu na celkových aktivech. V rámci položky cenných papírů referujeme o klesající tendenci v celém analyzovaném vzorku, ve státech Španělska a Itálie je to dáno zejména vyčišťováním rozvah od státních dluhopisů, které byly vydávány pro pokrizovou pomoc státům. V Portugalsku podíl vládních dluhopisů roste.

Za čtvrté, struktura rozvahových pasiv je taktéž homogenním indikátorem, podíl vkladů zastává část pohybující se okolo 70 % celkových pasiv. Většinová část vkladů není překvapením, protože podnikatelské bankovní modely financované uvedeným způsobem se jeví jako stabilnější než ty, které jsou financované na základě tržních pasiv. Nicméně hodnoty okolo 70 % byly dosaženy až v průběhu času, v Itálii a Portugalsku k tomu došlo

právě na úkor tržních pasiv, neboť ty byly prvkem, který zhoršoval proběhnuvší recesi. Financování na základě vkladů je klasickým zdrojem financování bank. Zřejmost stejnorodé struktury v podílech vkladů domácností na všech vkladech potvrzuje Graf 24.

Za páté, minimálních hodnot kapitálového poměrového ukazatele Tier 1 dosahují všechny státy, ačkoliv na začátku sledovaného období disponovalo Španělsko nejvyšším podílem diskutovaného ukazatele, v současné době vykazuje Itálie a Portugalsko podíl kapitálu Tier 1 vyšší. Ukazatele ROA a ROE jsou napříč státy velmi nesourodé, avšak Španělsko a Itálie zaznamenaly kladné hodnoty v posledním sledovaném roce, Portugalsko zůstává v hodnotách záporných již od roku 2011.

Indikátory ziskovosti jsou zejména ukazatele poměru vkladů a úvěrů, splatnosti obou zmiňovaných prvků, míra nesplácených úvěrů a velikost veřejného dluhu v poměru k HDP. Dále profitabilitu ovlivňují regulatorní kapitálové požadavky či nákladová struktura a její řízení. Bankovní sektor ovlivňuje mimo jiné i vývoj HDP, pokud ekonomika roste, je větší pravděpodobnost, že budou bankovní sektory ziskové, nicméně není to, dle výsledků práce, hlavní faktor.

Španělsko, před finanční krizí dosahovalo až 200 % v poměru úvěrů ke vkladům, to značí využití všech vkladů v systému a podstatnou roli další zprostředkovatelů půjček. Míra nesplácených úvěrů se pohybovala pod dvěma procenty, velikost veřejného dluhu v poměru k HDP byla identifikována na úrovni 40 %, ROA téměř 1 %, ROE 15 %, poměrový ukazatel Tier 1 nad úrovní 8 %. Po vládním financování krizového vývoje klesla bonita státu a veřejný dluh se vyšplhal až na úroveň 100 %. V průběhu sledovaného období klesl poměrový ukazatel úvěrů a vkladů až taktéž téměř na 100 %, to však stále znamená využívání veškerého potenciálu vkladů, ukazatel NPL se vývojem dostal na současná 4 %. Kapitálové požadavky jsou rostoucí v čase, v posledním sledovaném roce byla splněna podmínka 10,5 %. Z výše uvedeného vyplývá, že vývoj profitability nejvíce korespondoval s vývoje ukazatele NPL, tento ukazatel se ve Španělsku projevil zřejmě jako ukazatel kredibility daného bankovního sektoru. Ve sledovaném období byly hodnoty ROE a ROA pouze dva roky v záporných číslech, zároveň s tím, že Španělsko dosahuje dobrého poměru nákladů a provozních výnosů (okolo 50 %), je tedy relativně efektivní ve správě svých nákladů, provozní náklady v čase nerostou signifikantně. Po finanční krizi je sice zřejmá průměrně nižší výnosnost, nicméně v práci se nepotvrdilo, že by byla dána pouze zvýšenými kapitálovými požadavky. Riziko tohoto bankovního sektoru spočívá v nesouladu splatnosti úvěrů a nákladů a vysokém veřejném zadlužení.

Itálie, před finanční krizí dosahovala více než 150 % poměru úvěrů ke vkladům, míra nesplácených úvěrů přesahovala hodnotu 6 %, veřejné zadlužení představovalo 100 % HDP. Nižší objemy financování pomocí vládních dluhopisů způsobili pouze minimální následný růst veřejného zadlužení. Návratnost aktiv přesahovala úroveň 0,5 %, rentabilita vlastního kapitálu činila 10 %. I přes nepříznivé hodnoty v ukazatelích indikující dobrou výkonnost bankovního sektoru, bylo dosahováno vysoké ziskovosti, avšak nebyl držen tak velký podíl kapitálu Tier 1. Růst všech klíčových ukazatelů, zvýšení míry nesplácených úvěrů, zvyšování podílu kapitálu Tier 1, neefektivní správa nákladů způsobili, že vývoj profitability Itálie není stabilní a většinou pokrizového vývoje rostl záporně. Riziko tohoto bankovního sektoru spočívá v nesouladu splatnosti úvěrů a nákladů.

Portugalsko, před finanční krizí dosahoval poměr úvěrů a vkladů 150 %, z toho vyplývá, že byly využity všechny zdroje skrývající se ve vkladech. Velikost veřejného dluhu v poměru k HDP činila 70 %, avšak při následné krizi byla ekonomika silně podporována a veřejný dluh se zvýšil až na současných 125 %. Poměr nesplácených úvěrů dosahoval hodnoty 3 %. Podíl kapitálu mírně přesahoval hodnotu 6 %, výnosové indikátory referovali o téměř stejných hodnotách jako ve Španělsku v extrémním roce 2007. V průběhu sledovaného času došlo k negativnímu vývoji téměř všech ukazatelů, vývoj indikátoru poměru úvěrů a vkladů nelze primárně označit za negativní, společně s klesající bonitou státu pozorujeme zhoršení návratnosti aktiv i rentability vlastního kapitálu na což musel portugalský národní bankovní sektor reagovat a vzhledem k nákladové neefektivitě přistoupil ke konsolidaci, kterou můžeme pozorovat na Graf 31. Poměr kapitálu Tier 1 byl také razantně navýšen na požadované minimum, tento fakt s sebou nesl zvýšené krátkodobé náklady, které ale již byly uhrazeny. Riziko tohoto bankovního sektoru spočívá v nesouladu splatnosti úvěrů a nákladů a vysokém veřejném zadlužení.

Z výše uvedeného vyplývá, že pokud zvýšené kapitálové požadavky ovlivňují výnosnost národních bankovních sektorů, tak lépe jsou na tom sektory, které již před finanční krizí držely relativně vysoký podíl požadovaného kapitálu (Španělsko) a nemuseli jej tak razantně navyšovat, což jim přineslo menší náklady na tvorbu těchto rezerv. Obecně se ziskovost po finanční krizi jeví v průměru nižší než v období před krizí. Sektory nejsou plně homogenní, a tak se jeví jednotné regulatorní rámce jako prvek, který nemusí adekvátně reagovat na všechny teoretické scénáře, avšak v některých ukazatelích, které nebyly homogenizované, je možné sledovat probíhající sbližování.

Seznam tabulek

Tabulka 1 Přehled základních volitelných parametrů systémů pojištění vkladů (DGS) 18
Tabulka 2 Objem prostředků ve fondech Itálie 19
Tabulka 3 Objem prostředků ve fondech Španělska 20
Tabulka 4 Objem prostředků ve fondech Portugalska 21
Tabulka 5 Rozdělení pravomocí dohledu SSM v ECB 23
Tabulka 6 Pořadí odepisování položek 29
Tabulka 7 Kapitálové kategorie Basel III. 31
Tabulka 8 Ukazatelé kapacity bankovního sektoru (2016) 43

Seznam grafů

Graf 1 Vývoj minimálních kapitálových požadavků 30
Graf 2 Počet úvěrových institucí (2006 - 2017) 37
Graf 3 Počet úvěrových institucí na 1 mld. € HDP (2006 - 2017) 39
Graf 4 Podíl celkových aktiv na HDP v € (2006 - 2017) 39
Graf 5 Vývoj vlastnické struktury: podíl na aktivech (2006 - 2017) 40
Graf 6 Herfindahl – Hirschmanův Index (2006 - 2017) 41
Graf 7 Podíl 5 největších bank na aktivech (2006 - 2017) 42
Graf 8 Objem HDP v mil. € (2006 - 2017) 44
Graf 9 Vývoj HDP v % (2006 - 2017) 45
Graf 10 Míra nezaměstnanosti v % (2006 - 2017) 47
Graf 11 Veřejné zadlužení - podíl veřejného dluhu na HDP v % (2006 - 2017) 48
Graf 12 Složení aktiv v % (2010, 2014, 2017) 49
Graf 13 Podíl úvěrů na celkových aktivech v % (2014, 2017) 50
Graf 14 Podíl cenných papírů na celkových aktivech v % (2014, 2017) 51
Graf 15 Podíl úvěrů podle typu dlužníka v % (2010, 2014, 2017) 52
Graf 16 Struktura úvěrů podle splatnosti – nefinanční sektor (2010, 2014, 2017) 53
Graf 17 Struktura úvěrů - domácnosti (2010, 2014, 2017) 54
Graf 18 Poměr úvěry/vklady v % (2006 - 2017) 55
Graf 19 Podíl nesplácených úvěrů na celkových úvěrech v % (2006 - 2017) 56
Graf 20 Náklady na půjčku - domácnosti a nefinanční instituce v % (2006 - 2017) 57
Graf 21 Podíl vládních dluhopisů na celkových aktivech v mld € a v % (2014, 2017) 57
Graf 22 Podíl equity na celkových aktivech v % (2014, 2017) 58
Graf 23 Složení pasiv v % (2014, 2017) 60
Graf 24 Podíl vkladů podle typu vkladatele v % (2010, 2014, 2017) 61
Graf 25 Splatnost vkladů domácností v % (2010, 2014, 2017) 62
Graf 26 Splatnost vkladů nefinančních institucí v % (2010, 2014, 2017) 63
Graf 27 Podíl vkladů na celkových závazcích v % (2014, 2017) 64
Graf 28 Kapitálový ukazatel Tier 1, podíl na celkových aktivech v % (2007 - 2017) 65
Graf 29 Výnosnost aktiv v % (2007 - 2017) 66
Graf 30 Rentabilita vlastního kapitálu v % (2007 - 2017) 66
Graf 31 Poměr provozních nákladů a provozních výnosů v % (2010, 2014, 2017) 67

Graf 32 Rozklad provozních nákladů v € (2010, 2014, 2017) 68
Graf 33 Rozklad rizikové expozice rizikově vážených aktiv v % (2010, 2014, 2017) 69

Zdroje

Knižní zdroje

Kabelík, K. (2015). *Bankovní regulace: Trendy a dopady.* Praha: Česká bankovní asociace.

Mejstřík , M., Pečená, M., & Teplý , P. (2015). *Bankovnictví v teorii a praxi = Banking in theory and practice.* Praha: Karolinum.

Revenda, Z. (2011). *Centrální bankovnictví.* Praha: Management Press s.r.o.

Růčková, P. (2015). *Finanční analýza.* Praha: Grada Publishing.

Periodické zdroje

Abrhám, J., & Vošta, M. (2011). *EKONOMICKÝ RŮST A KONVERGENCE ROZŠÍŘENÉ EVROPSKÉ UNIE.* Praha: ACTA OECONOMICA PRAGENSIA.

Banco de España. (2010, July). *Results of the stress tests for Spanish banks and savings.* Retrieved from Stress test 2010 of the European banking sector: https://www.bde.es/f/webbde/GAP/Secciones/SalaPrensa/InformacionInteres/PruebasResistencia/Ficheros/es/EN_Technical_notice.pdf

Bank for international settlements. (2016, December 30). *History of the Basel Committee*. Retrieved from Bank for international settlements: https://www.bis.org/bcbs/history.htm

BCBS. (2010a). *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems.* Načteno z Bank of International Settlements: https://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf

BCBS. (2010b). *Results of the comprehensive quantitative impact study.* Retrieved from Basel Committee on Banking Supervision: https://www.bis.org/publ/bcbs186.htm

BCBS. (2012). *Results of the Basel III monitoring exercise as of 30 June 2011.* Retrieved from Basel Committee on Banking Supervision: https://www.bis.org/publ/bcbs217.htm

Benston, G., & Kaufman, G. (1996). The Appropriate role of bank regulations. *The Economic Journal*, 688-697 .

Citigroup. (2016). *The Coming pensions crisis.* Retrieved from Citi GPS: http://www.agefi.fr/sites/agefi.fr/files/fichiers/2016/03/citi_retraite_hors_bilan_21_mars_1.pdf

ČNB. (2005). *Herfindahl - Hirschmanův index.* Načteno z ČNB: https://www.cnb.cz/docs/ARADY/MET_LIST/hhi_cs.pdf

ČNB. (2013). *Databáze časových řad ARAD*. Načteno z ČNB: https://www.cnb.cz/docs/ARADY/MET_LIST/hhipoj_cs.pdf

ČNB. (2014). *Časté otázky a odpovědi – směrnice Capital Requirements Directive (CRD IV) a nařízení Capital Requirements Regulation (CRR)*. Načteno z ČNB: https://www.cnb.cz/cs/faq/caste_otazky_a_odpovedi_smernice.html#3

ČNB. (2018a). *Centrální banky členských zemí Evropské unie*. Načteno z ČNB: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni_vztahy/mezinarodni_odkazy/mv_links_cb-eu.html

ČNB. (2018b). *Slovník pojmů*. Načteno z ČNB: https://www.cnb.cz/cs/obecne/slovnik/index.html

Diamond, D., & Dybvig , P. (1983). Bank Runs, Deposit Insurance, and Liquidity. *Journal of Political Economy*, 401-19.

Dvořák, P. (2012). Je bankovní unie budoucností pro stabilitu evropského bankovnictví? *Český finanční a účetní časopis*, 18-27.

EBA. (2014). *Basel III. monitoring exercise – results based on data as of 30 June 2013.* Retrieved from European Banking Authority: https://eba.europa.eu/-/eba-publishes-results-of-the-basel-iii-monitoring-exercise-as-of-30-june-2013

EBA. (2018). *Deposit Guarantee Schemes data*. Retrieved z EBA: https://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/recovery-and-resolution/deposit-guarantee-schemes-data

EC. (2018). *What is the banking union*. Retrieved from European commission: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/banking-union/what-banking-union_en#arulebookforallfinancialactorsintheeu

EC. (2018a). *Bank recovery and resolution.* Retrieved z European council: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/banking-union/single-rulebook/bank-recovery-resolution/

EC. (2018b). *Single supervisory mechanism*. Retrieved from European council: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/banking-union/single-supervisory-mechanism/

EC. (2018c). *Single Resolution Mechanism*. Načteno z European Council: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/banking-union/single-resolution-mechanism/

European Central Bank. (2011). *The monetary policy of the ECB.* Retrieved from European Central Bank: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/monetarypolicy2011en.pdf

European Central Bank. (2014). *Guide to banking supervision.* Frankfurt nad Mohanem: European Central Bank.

European Central Bank. (2018). *ECB, ESCB and the Eurosystem*. Retrieved from ECB: https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/html/index.en.html

Eurostat. (2018). Načteno z ec.europa.eu/eurostat

Gaertner, M., Santos, A., Cai, Y., Gershenson, D., Bayle, T., Lundback, E., & Queyranne, M. (2017). *IMF Country Report.* Retrieved from International monetary fund: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=7&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwj7yrnJqqneAhWBKlAKHYARCKcQFjAGegQIAxAC&url=https%3A%2F%2Fwww.imf.org%2F~%2Fmedia%2FFiles%2FPublications%2FCR%2F2017%2Fcr17279.ashx&usg=AOvVaw21X_ndLW7ZNRFroXwB-Uxo

IMF. (2012). *Detailed assessment of campliance.* Retrieved from Basel core principles for effective banking supervision: https://www.imf.org/~/media/Websites/IMF/imported-full-text-pdf/external/pubs/ft/scr/2012/_cr12142.ashx

IMF. (2017). *IMF Country Report No. 17/321* . Retrieved from IMF: https://www.imf.org/~/media/Files/Publications/CR/2017/cr17321.ashx

Laušmanová, M. (2010). *Basel III: Požadavky nové regulace a její dopad na bankovní sektor*. Načteno z CSAS: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Komunikace/Tiskove_centrum/Prezentace_novinari/Prilohy/101208_Basel_III_dopady_regulace.pdf

Mandel, M., & Tomšík, V. (2011). Regulace bankovního sektoru z pohledu ekonomické teorie. *Politická ekonomie*, 58-81.

Marek, L. (2017). Evropský systém pojištění vkladů a řešení krizí bank: příležitost k rozšíření jednotného mechanismu pro řešení krizí. *Acta Oeconomica Pragensia*, 59-76.

Pfeifer, L., Holub, L., Pikhart, Z., & Hodula, M. (2016). Role pákového poměru v kapitálové regulaci bankovního sektoru. *Zpráva o finanční stabilitě 2015/2016*, stránky 135-146.

Ralyea, J., Schoelermann, H., & Jeasakul, P. (2017). *IMF Country Report.* Retrieved from International Monetary Fund: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=7&ved=2ahUKEwiS9-KlraneAhXREVAKHRKWDtsQFjAGegQIAhAC&url=https%3A%2F%2Fwww.imf.org%2F~%2Fmedia%2FFiles%2FPublications%2FCR%2F2017%2Fcr17320.ashx&usg=AOvVaw2e0c7CSy33tP-fpEgft0y2

Single resolution board. (2010). *Řešení krizí - otázky a odpovědi.* Načteno z Single resolution board: https://srb.europa.eu/sites/srbsite/files/cs_czech_qa_2018.pdf

Slovik, P., & Cournede, B. (2011). Macroeconomic Impact of Basel III. *OECD Economics Department Working Papers, 2011, No. 844*.

Weber, A. (2017). *Bank Consolidation, Efficiency, and Profitability in Italy.* Retrieved from International monetary fund: https://www.imf.org/~/media/Files/Publications/WP/2017/wp17175.ashx

Wyman, O. (2012). *Asset Quality Review and Bottom-up Stress Test Exercise.* Retrieved from Banco de España: https://www.bde.es/f/webbde/SSICOM/20120928/informe_ow280912e.pdf

Statistické zdroje

ECB, Statistical Data Warehouse

Eurostat

Právní předpisy

Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2013/36/EU ze dne 26. června 2013 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi a investičními podniky, o změně směrnice 2002/87/ES a zrušení směrnic 2006/48/ES a 2006/49/E

Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky a o změně nařízení (EU) č. 648/2012

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/59/EU ze dne 15. května 2014, kterou se stanoví rámec pro ozdravné postupy a řešení krize úvěrových institucí a investičních podniků a kterou se mění směrnice Rady 82/891/EHS, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/24/ES, 2002/47/ES, 2004/25/ES, 2005/56/ES, 2007/36/ES, 2011/35/EU, 2012/30/EU a 2013/36/EU a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1093/2010 a (EU) č. 648/2012

Nařízení č. 806/2014 ze dne 15. června 2014, kterým se stanoví jednotná pravidla a jednotný postup pro řešení krize úvěrových institucí a některých investičních podniků v rámci jednotného mechanismu pro řešení krizí a Jednotného fondu pro řešení krizí a mění nařízení (EU) č. 1093/2010